

TADY KONČÍ KAŽDÝ ŠPÁS

saturn

TADY KONČÍ KAŽDÝ ŠPÁS

Šestnáct humorných vědecko-
fantastických povídek
Parodie, apokryfy,
čertovské příběhy,
dobrodružství
mimozemšťanů,
setkání lidí
s obyvateli
jiných galaxií
apod.

26 - 051 - 82/13 - 34

Kčs 10,-

saturn

TADY KONČÍ KAŽDÝ ŠPÁS

Lidové nakladatelství

© Lidové nakladatelství, 1982
Translation © Ivo Král, 1982

Nikita Bogoslovskij **TISÍCE MALIČKOSTÍ**

Předmluva (Výňatek)

Dohodněme se hned na začátku: Tato práce se sotva bude hodit bratřím Strugackým, Gorovi nebo Bilenkinovi a vůbec té nepočetné skupince tvrdošíjných, kteří s nepochopitelnou úporností vymýšlejí stále nové a nové náměty, píšou své knihy na vysoké umělecké úrovni, uvolňují prostor tvůrčí fantazii, a ke všemu ještě demonstrují své solidní vědecké znalosti.

K čemu to všechno?

Není jednodušší tvořit tak, jako to dělá zdrcující většina autorů vědeckofantastické literatury? Autorů, kteří si oblíbili krajská nakladatelství, kteří se spokojují čtenáři hýčkaným námětem i standardní skupinou hrdinů. Nakonec budou spokojeni všichni. Autor (náklad 300 000), nakladatelství (zisk!) a konečně i čtenář. (Ačkoliv čtenář bývá nevypočitatelný!)

1. Název díla

Už v titulu je nutné prokázat nezbytnou vynalézavost. Autor musí nazvat svoje dílo tak, aby čtenář koupil knihu s přesvědčením, že se jedná o zcela objevený opus. Přitom je nutné dbát na to, aby svůj omyl nezjistil dřív než na dvacáté až třicáté straně.

Nejlepší titul takového románu či novely je Planeta, nebo Hvězda. Ovšem ne planeta či hvězda jen tak nějaká! Planetu i hvězdu je třeba doplnit případným adjektivem. Pro planetu se hodí adjektivum barevné, pro hvězdu volíme označení číselné. Například: Modrá (bílá, zelená, béžová, žlutá, černá...) planeta, nebo Hvězda X (Y, Z...). Píšeme-li azbukou, volíme číselný kód hvězdy buď z písmen latinské abecedy, anebo — což je ještě lepší — z alfabety řecké. Například: Tau, Pí, Ypsilon, Alfa, Delta atd.

Jsou ovšem možné i rafinovanější varianty. Například označení planety nějakým jevem přírodních živlů. Třeba Planeta dešťů,

Planeta samumů, Planeta bríz, Planeta mírných až čerstvých severozápadních větrů atd. atd.

Pro povídku zvolíme nejraději titul začínající: Případ... Například: Případ Sergeje Makarova nebo Případ uhlířova psa a podobně.

Jestliže jste už vybrali titul, musíte zvolit:

2. Místo děje

Říkám vám rovnou — a není proč to tajit — že toho na výběr moc není. V podstatě existují jenom dvě varianty. Je to buď Měsíc, nebo Mars, případně planeta z jiné galaxie, kam je ovšem nutné cestovat několik stovek světelných let. Už třeba Venuše je zcela vyloučena. Na tu vzpomínají hrdinové románu i povídek zásadně jen v minulém čase, a to ještě s velkým odporem. Například: „Vzpomínáte, Rubene Tigranoviči, jak jsme tonuli v těch prokletých venušských močálech?“, nebo: „Vzpomínáš, soudruhu René, jak jsme narazili na Venuši u jižního pólu na to hnízdo jedovatých retatujů?“

Rovněž Jupiter, Saturn, Uran, Neptun a Pluto jsou zcela nevhodné. Jednak je tam krajně neútulno, a hlavně není spolehlivě zjištěno, co se tam děje s hmotou a jak je to tam s přitažlivostí.

To zase taková planeta AD/115-70 ze souhvězdí Alfa Romeo (216 světových let) je vyslovená lahůdka. Tam se můžete vydovádet, co hrdlo (pero, psací stroj atd.) ráčí.

Myslíci bytosti se na cizích planetách musí dělit do dvou kategorií: Jednak na zotročené — žijí v podzemí! — a na vládnoucí, kteří žijí na povrchu. Někdy to může být i naopak. Ovšem jediné v případech, kdy se v podzemí lépe dýchá. V prvním případě mohou reprezentovat faunu planety jen nízkoorganizované druhy. Myslíci bytosti (vládnoucí) mají plné ruce práce přímo na planetě: šmírování jiných světů pomocí supertelekopů, stavbu meziplanetárních lodí, eventuálně svrhávání panujícího společenského řádu. Ačkoliv? Nad Venuší, pokud si naši hrdinové vzpomínají, létaly myslící bytosti jen zcela výjimečně.

3. Osoby a obsazení

a) pozemské

a1) Velitel lodi: Velice kladný, asi dvaatřicetiletý (výjimečně pětatřicetiletý) hrdina. Je to vysoký, širokoramenný modrooký blondýn. Může mít jizvu na tváři, kterou získal při přistání na dutém měsíci planety AMFIBRACHIA-67. Je ženatý a má dvě děti. (Nejméně dvakrát třikrát během románu ho musí čtenář zastihnout v zadumaném osamění se skupinovým portrétem v ruce.) Jméno má krátké, prosté a hutné: Gromov, Kedrov, Sedych, nebo Prochorenko. Zůstane naživu!

a2) Lékařka expedice (bioložka, kardioložka, anestezioložka, eventuálně vhodné kombinace). Preferovaná jména jsou Věra, Naděžda, Ljubov. Méně žádoucí je jméno Sofie. Vhodné patronymikon — Nikolajevna. 28 let. Křehká rusovláska s velikýma očima. Velice kladný typ. Ve vhodných případech ztrácí na okamžik odvahu. Svobodná. Na Zemi ji však už dva tisíce let čeká její snoubenec. O tom se však ostatní jednající hrdinové doví až na konci románu. Budou to zejména:

a3) Kolja (Volod'a, Pét'a, Saša). Dvacetiletý laborant. Velice kladný typ. Nosí brýle. Není hezký, ale jeho úsměv je okouzlující (podmaňující). Je to nevyčerpatelný poklad vědomostí. Tajně miluje výše uvedenou (viz a2). Ke konci knihy hyne, aby zachránil ostatní. Zbožňuje Velitele. Jméno, otčestvo a příjmení tohoto hrdiny se čtenář doví až na posledních stránkách, když Velitel čte svůj dopis Koljově (Volod'ově, Pét'ově, Sašově) staříčké matce, v němž ji informuje o vysokých morálních kvalitách a heroismu zahynulého.

a4) Profesor (archeolog, geolog, fyziolog). Stáří 65 až 70 let. Pochybné zdraví, do špičky zastřižená bradka. Akademická čapka a to dokonce i ve skafandru. Pojmenovat Mark Alexandrovič (Michajlovič)! Vynikající vědec, což je nutno zdůraznit jeho rozrztitostí. Někdy se dožije až konce knížky, ale většinou hyne už někde v polovině. Obvykle je příčinou smrti udušení. (Poškozený skafandr.) Dokud je naživu, několikrát kategoricky žádá, aby ho přátelé nechali umírat samotného na prašných stezkách dalekých

planet. Je vdovec, takže jeho smrt nikoho tak moc nezarmoutí. Je pln optimismu a nevyčerpatelného humoru. Do jeho řeči vhodně (hlavně často!) zařazovat vtipné bonmoty. Mimořádně kladný typ.

b) *mimozemské*

b1) Nejvyšší vládce planety. Starý, vysoký, šedivý, zkušený, zlý a chytrý. Má hypnotické oči, kterými každého podřizuje své vůli. Ve finále končí sebevraždou.

b2) Jeho dcera. Mandlové oči žluté barvy. Většinou doširoka otevřené. Dalo by se říct přímo vypoulené. Zamiluje se do Velitele lodi a zachrání ho i s posádkou z léčky, kterou jim nastražil její otec. Sama však při tom musí zahynout!

b3) Nejvyšší obětník. (Pontifex Maximus.) Starý plešatý mizera a ke všemu ještě záludný zbabělec. Na závěr bývá rozsápán lidovými masami.

b4) Mladý vojevůdce. Beznadějně miluje Vládcovu dceru. Na konci knihy přejde na stranu lidu a stane v čele povstání. Všichni ho zvou, aby odešel s nimi na Zemi, ale on zůstává se svým lidem.

Se jmény mimozemšťanů se není třeba příliš trápit. Existuje totiž osvědčená receptura. Například na Marsu se skládají mužská jména ze tří písmen. Souhlásky na konci a na začátku, uprostřed jedna samohláska. Prostor fantazie tedy omezují jen elementární zákony kombinace a permutace. Ale i tak jsou prakticky nevyčerpatelné. Příklady: Dan, Rup, Ven, Sem, Moch, San, Gir, Bar, Bos a dál až do úplného vyčerpání.

Na rozdíl od mužských se ženská jména skládají pouze ze dvou písmen, a to výlučně samohlásek. Je však třeba volit pokud možno něžné kombinace: Ao, Eo, Oe, Oa, Au, Ua atd.

Čím je planeta vzdálenější od naší matičky Země, tím jsou jména delší a hůře vyslovitelná. Tamější muži si volí jména skládající se pouze ze souhlásek a ženám nechávají jen samohlásky.

Takový Nejvyšší panovník se například jmenuje Vzrkmkšoch, a jeho dcera Asoóeiuia. Příjmení se v těchto končinách vesmíru nevyskytují.

4. Technická terminologie

S technickou terminologií je nejlépe zacházet s jistou dávkou elegantní ledabylosti a vycházet přitom z předpokladu, že čtenář všechna tato velemoudra běžně ovládá. (Jeho chyba, když ne!) Konečně, čtenář bude jistě velice polichocen takovou vírou v jeho vědeckou erudici. Příklad: Kedrov zapnul Samylinův transformátor. Na matné obrazovce se přehnaly rychlé parakvadrantní blesky. — Kazdalevského efekt! pokrčil rameny Mark Alexandrovič. — Tento jev je dobře znám již z dob starého Dronta, který ho objevil na svém primitivním krumoleostrografu!

Cvičení: Jak změnit suchou vědu v uměleckou literaturu?

1. Vezme se některý fyzikální, třeba Archimedův zákon: Každé těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno silou rovnající se váze kapaliny tělesem vytlačené.

2. Tento nudný přírodní zákon změníme v krásnou literaturu (beletrii) následujícím způsobem:

Gromov, ozářený nazelenalým paprskem Sičkinova infraprefastoru, který se mihotavě linul z dvouraminkrimirovaného relé Krechtova synchronního nogteskopu, se naklonil nad nehybně ležícím Sabirem Murtazinem, který s povzdechem otevřel oči:

„Každé těleso ponořené...“ zašeptal Sabir a znovu ztratil vědomí.

„... do vody,“ zašeptala poblíž stojící Gladys a pohlédla na ručičku kontrolních duradelových vah. Najednou vzrušeně zvolala: „Je nadlehčováno!“

„Ano,“ pokývl klidně hlavou Gromov. „Je nadlehčováno silou, rovnající se váze vody tělesem vytlačené!“

Nuže, milý začínající autore! Do práce!

Do tohoto stabilizovaného námětu stačí jen zasadit nová jména a názvy. Když ne sláva, tak vydání knížky je zaručeno. Pravda, hrozí tu mírné nebezpečí, že bude již vyčerpán příděl papíru, který byl vyplýtván na předcházející dílko operativnějšího autora.

Valentin Berestov
HALÓ, OLYMP!

„Olymp, Olymp! Jak mě slyšíte? Přepínám.“

„Tady Olymp. Slyším vás dobře. Jaké jsou příkazy k evakuaci? Přepínám.“ „Přesně podle harmonogramu. Za tři hodiny musíte být všichni na kosmodromu. Rozuměl jste?“

„Rozuměl. Ale jsou tu obtíže. Nemůžeme pobrat všechnen materiál. Dvanáct sektorů je nebezpečně přetíženo. Prométheus navrhuje rozdat část výstroje Achajům a získat tak další prostor pro materiál. Jaký je tvůj názor, šéfe?“

„Olymp, Olymp! Povoluji naložit materiál i do třináctého sektoru. Ale vystroj a zařízení zničit! Nesmí tam zůstat ani stopa. Ať to zařídí Prométheus. Rozuměl jste? Přepínám.“

„Rozuměl jsem výborně, šéfe. Zařízení zničíme. Šéfe, Hermes by chtěl darovat své kolo Herakleovi. Máte nějaké námítky?“

„Ovšemže mám! Řekl jsem, že po našem pobytu na této planetě nesmí zůstat ani stopa! Hermes je idiot! Můžete mu to říct. Copak nechápe, že velocipéd má Hérakleovi sloužit k dosažení politických cílů?“

„Die, ty se zlobíš. Z toho plyne, že asi nemáš pravdu.“

„Co je to za vtipy? Přepínám!“

„Tady je Melpomené, šéfe. Řekni Apollónovi, ať mi pošle na půlhodinku vrtulník. Zapomněla jsem si natočit to divadlo v Epidauru.“

„Šéfe! Haló, šéfe! Chytili zase Hyména a táhnou ho na nějakou svatbu!“

„To jsi ty, Aree? Vystřel signální raketu, oni utečou. A žádné vrtulníky, Melpomené. Na to sis měla vzpomenout dřív. Apollóne, kam zase koukáš? Máš tam devět laborantek a přitom takový nepořádek!“

„Šéfe, tady je ještě Arés. Já už mám jenom červené rakety. Co když to budou chápat jako znamení války?“

„Taky bys už mohl vědět, že války mají výlučně sociální příčiny. Co s tím má společného barva rakety? Dělej a nezdržuj!“

„Papá...!“

„Co je zase?“

„Měl bys vidět, jakou teď nakládáme sochu... Pamatuješ, jak jsem stála nahá tomu sochaři?“

„Afrodító! Okamžitě vraťte tu sochu do chrámu! Je to mistrovské dílo člověka a patří lidem!“

„Ale papá! Kde se v tobě bere ta úcta k chrámům? Jako ateista jsi přece vždycky byl proti modloslužebnictví!“

„Protože si místo bohyně lásky měli raději vymyslet bohyni úcty! Olymp! Co je s tím Hyménem? A kde je Prométheus?“

„Hymén už je zpátky na základně a Prométheus fasuje ve skladu trhaviny. Mám návrh, šéfe. Co kdybychom shodili přebytečnou výstroj do kráteru Vesuvu. Nevyděsili bychom lidi. Když to vyhodíme do povětří tam, bude to vypadat jako normální výbuch sopky.“

„To není špatný nápad, Héfaište. Tak do toho!“

„Šéfe, tady je Apollón. Co kdybychom tady přece jen něco nechali? Jako na památku. Aby jednou věděli, že jsme tady byli.“

„Nesmysl! Udělají z našich přístrojů jen modly a fetiše. Jak myslíš, že to může dopadnout? Akorát budou naše televizory a vrtulníky pomazávat býčí krví... Řekl jsem všechno zničit!“

„Nebo bychom mohli zakopat tabulky. Kleió už je připravila. Až se začnou zabývat archeologií, vykopou je; a až objeví kybernetiku, tak je přečtou.“

„Já ti rozumím, Apollóne. Ale původní rozkaz platí. Tihle lidé mají podivnou vlastnost považovat X za Y a naopak. Kde máš záruku, že pak nebudou všechny svoje neúspěchy svádět na nás? Víš dobře, že všechno, co vytvořili a vytvoří, je a bude jejich dílo, jejich vlastní práce. A žádné nadpřirozené síly se do toho míchat nebudou! My taky ne. Všechno zničit!“

„Tady Poseidon. Hlásím, že oceánografioké oddělení skončilo práci. Batyskaf jsme potopili a startujeme na kosmodrom.“

„Haló, tady Hádés. Vzorky z vrtů jsou zabaleny. Za patnáct dvacet minut odlétáme na kosmodrom.“

„Co to zdržení?“

„Ale, Kerberos se nám pustil za koroptví, potvora!“

„Počkejte! Nerozebírejte ještě ten vysílač! Tady je Apollón, šéfe.

Neřek bys jim něco krásnýho?“

„Komu zase?“

„Výpravě přece.“

„Co bych vám měl povídat? Aha... Tak poslouchejte! Pracovali jste — ehm — dobře. Dobře jste, povídám, pracovali. Jménem vedení expedice blahopřeji celému kolektivu k úspěchu...“

„Všem! Všem! Všem! Mimořádné hlášení! Prométheus zadržen na kosmodromu, když chtěl vyhodit raketu do povětří.“

„On se zbláznil! Asklépie, zkontroluj okamžitě jeho duševní stav!“

„Tady Asklépios. Encefalogram je docela v pořádku. Odchytky od normy jsou zanedbatelné. Nic mu není.“

„Tak mi ho dejte! Co to má znamenat, Prométhee? Poslouchám!“

„Šéfe, měli bychom zůstat na Zemi a pomáhat lidem, aby byli šťastni.“

„Ty“ dětino! K tomu ještě dávno nedozráli. Jednou k tomu dojdou sami. Já jim věřím... Ale jak vidím, ty ne.“

„Šéfe, já zůstávám. Předám lidem svoje vědomosti a svůj oheň.“

„Jsi cvok! Pokud si dobře vzpomínám, tak od nás chtěli leccos, ale vědomosti to zrovna nebyly.“

„Nabízels jim je?“

„Co bych jim nabízel? Nejsem hokynář... No dobrá, o tom si popovídáme cestou. Ted' mazej do rakety! Odvolávám tě ze všech prací!“

„Řekl jsem, že zůstanu na Zemi.“

„Neblbni! Zabijou tě a svedou to na nás.“

„Počítám se vším.“

„Chlapče, chlapče, já tě nepoznávám. Zapomněl jsi na naši planetu? Uvědomuješ si, žeš nás málem připravil o možnost vrátit se domů? Čím tě to omámili? Co jsi pil?“

„Nic.“

„Tak co s tebou udělali?“

„A co udělali s tebou? Proč jsi jim zatajil, že nejsme nesmrtelní? Proč jsi dopustil, aby se nám klaněli jako bohům?“ „Poslyš, Prométhee, víš dobře, že to bylo výhradně v zájmu bezpečnosti členů expedice. Beztak v téhle vývojové etapě nejsou schopni pochopit,

kdo vlastně jsme.“

„Ovšem, protože vás nepochopili, udělali z vás bohy. Jenže já jsem pochopil je a stal jsem se člověkem.“

„Co to blábolíš? Jakým člověkem? Koukněte, svažte ho a strčte do rakety! Poženu ho před soud.“

„Šéfe, tady je Themis. Jen malá právnická poznámka. Jestli se stal člověkem, tak se na něj naše zákony nevztahují. A taky nemáme právo brát ho násilím s sebou.“

„Hmm. Chápu, Themido... Co se dá dělat? Zákon je zákon. Rozvažte ho! Alespoň se s námi bude někdo loučit.“

„Tady je ještě Themis, šéfe. Ještě jedna právnická poznámka: Na planetách s nevyspělou civilizací je přítomnost domorodého obyvatelstva na kosmodromu nežádoucí. Není totiž jisté, jak by si to vyložili.“

„Jasně. Někam ho odvezte! Třeba na Kavkaz!“

„Šéfe, tady je Arés. Můžu mu dát alespoň revolver?“

„Tady je Themis. Námitka. Předávání techniky příslušníkům nevyspělých civilizací je přísně zakázáno. Není jisté do jakých rukou by se dostala a jak by jí bylo zneužito.“

„Ale šéfe, co je to za blbost? Vždyť je jeden z nás!“

„Houbelec! On už je jeden z nich. Slyšel jsi, co řekla Themis. Buď zdráv, Prométhee. Doufám, že...“

„Všem! Všem! Všem! Podle harmonogramu začínám likvidovat spojení. Všechny radiostanice končí práci!“

„Tady šéf. Opravuji! Dočasně končí práci. Hromy a blesky! Vždyť oni už mají svého Prométhea!“

Vitalij Babenko PRŮKOPNÍK

Když se ten člověk objevil u nás v redakci, bylo mi hned jasné, že naše vztahy budou obtížné a komplikované.

V rukou držel objemnou složku papírů.

„Tady, prosím... Napsal jsem...“ vytáhl štůsek popsaných papírů a opatrně mi je položil na stůl.

„Co jste napsal?“ zeptal jsem se, aniž jsem pohlédl na rukopis.

„Takovou věc... Hru, abych tak řekl.“

„A ták! Divadelní hru?!“ protáhl jsem s upřeným pohledem a jistou nadějí, že ho ještě odradím. „A pročpak si myslíte, že nás bude zajímat zrovna vaše hra?“

„N-nevím,“ zamumlal. „Já si jen myslím, že teď jsou taková díla v oblibě... I když samozřejmě názory se různí...“

Juknul jsem na první stránku a šly na mě mrákoty. Koukl jsem podruhé a skutečně tam stálo:

„Raluštv udušlbvoždvl asdfkcmrt

P%ovbnklđf Ikmcžřf

Sščkk“e Novbvr% zoadvš

Divrescivšba 9Yč6žla Bovd...“

A tak to šlo na všech bratru sto dvaceti stranách.

„Promiňte, že se ptám, ale mohl byste mi říct, co to má znamenat?!“ řekl jsem sverpě.

„Copak jsem vám to ještě neřekl?“ podivil se docela upřímně návštěvník. „To je takové dílko... Řekl bych hra...“

„Vy jste zřejmě členem nějaké literární avantgardy. Nemohl jste mi to říct rovnou, abychom neztráceli čas?“

„Račte dovolit, ale proč bych musel být zrovna členem nějaké avantgardy...? Já jsem prostě autor.“

„To koukám, že nejste čtenář. Toho jsem si všiml hned na začátku. A na stroji — na stroji píšete nohama?“

„Co si to dovoluujete?“ naježil se neznámý. „Víte, že bych se mohl i urazit?“

„Jen se neračte žinýrovat. Ještě kdybyste mi vysvětlil, jak se vám něco takového vůbec mohlo podařit. A taky by mě zajímalo, jak se to

má vlastně číst...“

Vytáhl jsem namátkou jeden list asi tak zprostředku hromádky a začal jsem nahlas deklamovat:

„Yljčžšči? šd yodčb dxBOzI%

LšC-\\-Lao -obi -provaungkcx). sjuvoargum- „

Dál jsem toho raději nechal, neboť hrozilo, že si zlámu jazyk.

„Ano, bohužel takhle to není zrovna nejsrozumitelnější,“ zrudl autor, jako by byl sám překvapen kvalitou svého opusu. „Ale já jsem se snažil. Skutečně! I rodina byla nadšena.“

„Mohli byste mi laskavě říct, jaký vzácný vkus má vaše rodina?! Koukejte, já mám spoustu práce... Kdyby se vám náhodou podařilo něco — cokoliv — jen trochu srozumitelnějšího, tak to přineste. Zatím vám přeju hodně štěstí!“

Cvok mlčky zavázal své dílko do desek a nahrbeně se vyplížil z kanceláře.

Dveře zavřel docela tiše.

Podruhé se objevil asi za deset dnů.

„Dovolíte?“ objevila se jeho hlava mezi dveřmi.

„Proč ne? Pojd'te dál... když už jste tady...,“ řekl jsem a rozhodným krokem jsem zamířil ke skříni a s téměř věrohodným pracovním elánem jsem hodil na stůl hromadu loňských zamítnutých rukopisů. „Jenom se omlouvám, že jsem tak zaneprázdněn. Nemáte představu, kolik je tu práce. Jistě chápete, že musím šetřit každou minutou... Tak copak tady máme dneska?“ usmál jsem se poněkud krutě.

„H... h... hru,“ vyrazil ze sebe šepem můj grafoman.

„Koukněte, můj milý,“ vyjel jsem na něj. „My hry netiskneme! Nebo si snad myslíte, že kvůli vá...“ Zbytek mi uvízl v hrdle. Jeho vyčítavý pohled mě ranil, a tak jsem jen mávl rukou:

„Áá-le co! Dejte to sem!“

Vyrval jsem z grafomanových rukou složku, rozvázal, zezelenal a zasténal. Listy rukopisu se mi z bezvládných rukou rozletěly po podlaze. Stránka, která ležela navrchu začínala:

„Džůdšče-db bajablub? 5%oar šč - - 'mu—7-\\-lkjh-+% Nbvcsnfter3!“

Ten dotěrný chlap se hrnul posbírat svou „hru“. Lezl po kolenou, vytahoval stránky zpod stolu a rozechvěle říkal:

„Pro všechny svaté, uklidněte se... Co se stalo? Nerozčilujte se, prosím.“

„Co já! Vy se koukejte uklidnit!“ pomalu se mi vracela rozvaha. „Podívejte, posad'te se tady do křesla a pěkně si to spolu rozebereme. Jak se tak na to koukám, řekl bych, že nejspíš necháváte běhat po klaviatuře psacího stroje kočku, přiznejte se... Anebo nutíte svého dvouletého potomka ke grafomanii. Upozorňuji vás ovšem, že jestli ho přivazujete ke stolu a nedáte mu jíst, dokud svými drobnými prstíky nenaťuká alespoň dvacet třicet stránek, tak že je to trestné... Svěřte se mi, ujišťuji vás, že vaše tvůrčí tajemství zůstane mezi námi... Nekoukejte se tak na mě!... Nemáte třeba něco s očima? Takoví daltonikové například nedokážou rozlišit červenou a zelenou. Vy zase třeba místo *a* vidíte *f*, nebo místo *b* vidíte *u*, případně krátké *i*.“

Grafoman už zavazoval provázky na svých deskách.

„Já to předělám,“ sliboval. „Ale jestli se vám to ani potom nebude líbit, tak už nevím. Asi mi nezbyde než přejít na lehčí žánr.“

„To ne! To v žádném případě!“ křičel jsem zoufale. Jenže ten pošuk už se hnul po chodbě.

Přál jsem si, aby tato trapná historie tímto incidentem skončila.

Jenže...

Jednou ráno, když jsem přišel do práce, objevil jsem na stole desky. Zřejmě byly doručeny kurýrem, jenž se sem šel dnem i nocí, nehledě na bouře, vánice a déšť.

Otevřel jsem je netuše nic zlého:

„*N?éáz9+ plfkz. „ „%SČšbklmz:;Z lhsbvd/(ezf iaqjn j dstr“?“(“*“

Tiše jsem zasténal. Je to jasné. Válka vstoupila do stadia obléhání. Nezbyvá než přejít do protiútku.

A tak když se znovu objevila mezi dveřmi hlava muže, jenž byl příčinou mých bezesných nocí, zařval jsem „Ven!“ a bez dlouhého uvažování mrstil po hlavě tohoto šíleného maniaka sešívačkou.

Hlava pohotově zmizela.

Chvilí se nedělo nic a pak se objevila mezi dveřmi ruka.

Nahmatala hru neuctivě pohozenou na prahu a bystře zmizela.

Konečně mám pokoj.

Grafoman se už neobjevil.

Nějakou dobu mě ještě lekaly mé vlastní stíny v různých průchodech a podchodech, ale postupně jsem se uklidňoval. Když jsem se pak vrátil ze sanatoria, byl jsem už docela v pořádku.

Až zase včera...

Bože! Proč jsem alespoň jedinkrát nevyslechl toho člověka až do konce? Kde se ve mně vzala ta apriorní antipatie? Jak jsem si vůbec mohl dovolit hodit po něm sešívačkou?

Byl pozdní večer a já jsem se vracel od přátel. Vlekl jsem se podél nekonečně dlouhého paneláku a neviděl mu konce. V jednom z přízemních bytů hrál někdo na klavír. Hrál nádherně,

Mimoděk jsem se zastavil a naslouchal. Byla to božská, fascinující hudba. Prostá melodie se člověku přímo vrývala do srdce. Něžně uchopila duši do dlaní a vedla ji do mollově chladného soumraku zapomenutého sadu neznámých akordu, kde v šeru opakujících se frází souzvuků a v úzkém paprsku tesklivého nápěvu na uvadajícím listí snivě basových akordů zářila drobná rosa průzračného tremola — stesku po ztraceném ráji.

Nahlédl jsem do okna

Na prosté dřevěné židli, bokem ke mně, seděl můj grafoman. Právě v té chvíli pozvedl svou nadšenou tvář ke stropu, zavřel oči a dál rozvíjel variace neslýchané hudby.

Byla to geniální hudba.

A byla příčinou toho, že mě ohromil nástroj, z něhož se linuly ony pohádkové tóny. Stihlé nervózní prsty se nevznášely nad klaviaturou piana.

Na stole stál docela obyčejný psací stroj.

Vitalij Babenko ROZHOVOR NA BŘEHU

Pomalu chladnoucí pláž šuměla slabým příbojem a zmuchlanými papíry.

Těsně u vody popíjela a prozpěvovala veselá společnost s chraptivým tranzistorákem. Skály byly tvrdé, ale bylo tam ticho a klid. Vedle mě se usadil děda s udičkou a s láhví v kapse.

Setmělo se. Můj soused pomalu stočil vlasec a sáhl do kapsy.

Od parku to zahučelo — skončil večerní program.

„Jdou z kina,“ poznamenal děda.

Přikývl jsem.

„Viděl jste ten film? O těch cizincích z kosmu?“

„Viděl.“

Ožil.

„A co myslíte, byli tady, nebo nebyli?“

„Jo, to nevím, strejdo. Možná byli, možná ne. Co když já jsem třeba taky z kosmu?“ odsekl jsem hrubě a hned jsem toho litoval. Stařík se zajímá o vesmír a já... Bylo mi trapně.

Uvědomil jsem si, že mám žízeň.

Děda se na mě tázavě podíval a vytáhl láhev. Automaticky jsem po ní sáhl, lokl jsem si... a div jsem se nezalkl. Jak mohl vědět, že mám žízeň? Telepatie? Nebo snad návštěvník z kosmu?

„Fajn!“ zvolal jsem nadšeně a připravil se k navázání kontaktu.

„Jen pij,“ řekl děda s pochopením, „v puse máš vyschlo, jistě máš žízeň.“

„Hm,“ řekl jsem rozčarovane a lokl jsem si ještě jednou.

Dali jsme se do řeči. Děda dělal plavčíka na ženské pláži. A náramně se zajímal o život ve vesmíru.

„No řekni,“ povzdychl si lítostivě, „proč by sem lítali? Ztratili tady něco? Kdyby to bylo jako v tom filmu, tak se tu dřív museli přímo rojit. A teď? Už k nám nechtějí? Nebo je to u nich jako u nás — v létě plno, v zimě ani noha?“ Až jsem nadskočil. To je ono! Planeta — kosmická pláž! Zájezdy z kosmu tráví čas s našimi divokými předky, loví s nimi nebo loví je a podléhají půvabům prvobytně pospolné společnosti. Na tom, že tu teď nejsou, není nic

divného. Nic není smutnějšího než přímořské lázně mimo sezónu!

Děda to vyslechl, schválil a doplnil:

„Možné to je, ale na každý pád tady měli někoho nechat, aby na nás dohlédl.“

„To sotva,“ zesmutněl jsem.

Vzpomněl jsem si, jak jsme nedávno v laboratoři strkali do počítače všelijaké údaje o možnostech života ve vesmíru a počítač nám dal takovou odpověď, že i ty největší nadšence přešel humor.

„Ne,“ řekl jsem s povzdechem, „žádní návštěvníci z kosmu nikdy neexistovali a existovat nebudou. Věda to nedovolí. Nikde ve vesmíru není život. Jen u nás.“

„Škoda,“ řekl děda.

„Škoda,“ souhlasil jsem. Pohladil jsem ho ploutví po levé hlavě a skočil do vody.

Noc voněla ovocnými sady. Vydali jsme se na cestu a mlčky se odplazili domů.

I. BRŽSM,
student II. Ročníku
Vysokého učení marsovského

Valentina Žuravljovová ULIČNICE

Poprvé jsem ji uviděla před třemi lety.

Tehdy to byla tichá dívka, která nesměle prosila o autogramy a na spisovatele se dívala velikýma užaslýma očima.

Za ty tři roky nevynechala jediné zasedání klubu spisovatelů vědeckofantastické literatury. Nikdo ji na tato zasedání vlastně nezval, ale nikdo ji také nevyháněl. Z toho plyne, že je to naše vina a nesem za to plnou odpovědnost. Na našich zasedáních sedávala na krajíčku židle a žíznivě chytala každé naše slovo. Dokonce i ty, kteří mluvili, jen aby něco řekli, nebo říkali holé nesmysly, poslouchala s takovým vzrušením a pozorností, s jakou dozajista naslouchali současníci Ciceronovi.

Postupně jsme si na ni zvykli. Prostě jsme brali jako samozřejmost, že tam sedí a mlčí. Není tedy divu, že když poprvé promluvila, bylo to pro nás zcela nečekané. Stalo se tak při hodnocení jednoho nového románu, který byl doslova zavalen nejrůznějšími populárně vědeckými poučkami a informacemi. Autorovi se román velice líbil a naše kritické připomínky nenacházely přiměřenou odezvu.

„Víte co?“ řekl autor trochu příliš sebejistě: „Ať nás tedy rozsoudí dítě. Říká se přece, že ústa dítěte... chmm... Tak co, děvče? Líbilo se ti něco na mé knize?“

Děvče ochotně přisvědčilo:

„Ale jistě.“

„Výborně, výborně,“ zvolal autor a s povzbudivým úsměvem se zeptal:

„A co se ti tam líbilo nejvíc?“

„Básně Antokolského. Na čtrnácté stránce je osm veršů. To je obzvlášť zdařilé.“

Tehdy jsem si snad poprvé všimla, že to vůbec není žádná nesmělá dívka s užaslýma očima, ale uličnice v zelených kalhotách a šeríkovém semišovém sáčku. Její trochu zlomyslné oči byly (zatím ještě nepříliš zkušeně) zdůrazněny barevnými stíny.

Od té doby se naše zasedání — alespoň podle názoru postiženého

autora — změnila na kuřácké sedánky u soudku střelného prachu.

Ke mně se uličnice kupodivu chovala s jistou blahovůlí. Nejkritičtější připomínky mi sdělovala s decentní shovívavostí a později mě prostě začala doprovázet domů. Jednou jsem ji po takové procházce pozvala dál a stalo se nějak samozřejmé, že mě od té doby začala navštěvovat denně. Prakticky mi to nevadilo. Hrabala se mi v knihách a když objevila něco zajímavého, seděla mlčky celé hodiny na gauči. Ta mlčenlivost byla pochopitelně relativní. Při čtení si okusovala nehty, čas od času pochvalně broukala a jakmile se jí něco obzvlášť zalíbilo, tiše si pohvizdovala. To také neměla ze své hlavy. Podle jejího názoru tak hvízdali pavouci v jakési vědeckofantastické povídce.

Nečetla ovšem jen vědeckou fantastiku:

„Mimochodem, ten Romeo byl stejně trouba,“ řekla, když odkládala další svazek Shakespeara. „Já bych mu vysvětlila, jak měl unést Julii...“

Ale ve skutečnosti milovala jenom vědeckou fantastiku. Četla i ty nejprostodušší povídky a pak se dlouho dívala do stropu nevidoucím pohledem. To jsem ji nemohla odnaučit. Transponovala se do postav hrdinů, rozvíjela námět a brzy ztrácela představu o tom, co přečetla a co si sama vymyslela.

Jednou mi docela vážně oznámila, že viděla neviditelnou kočku.

„Slyšet ji je, ale vidět není,“ řekla. „Hned mě napadlo, že to je ona.“

„Kdo?“

„Ta kočka, co s ní dělal pokusy Griffin. Kamp se tehdy zeptal Neviditelného:

— Copak se i teď toulá po světě neviditelná kočka? A Griffin mu odpověděl:

— Proč ne?

Jak to, že si nepamatujete takové základní věci? Neviditelná kočka musí mít přece i neviditelná kotáta. Umíte si to představit?“

Uličnice si vůbec všímala detailů, které ostatní většinou přehlíželi. Například kam se poděl model stroje času? Tedy zejména model, ne vlastní stroj času. Ve Wallaceově románě je zběžná zmínka o tom, že model se vydal na cestu časem. Tak proč tedy po Wallaceovi napsali

spoustu románů o stroji času a ani jediný román o tom putujícím modelu...?

Uličníci však nejvíc zajímal problém „proč ne teď?“ Říkala to obvykle jako jedno slovo: „pročpakneted?“ Dá-li se například oživit uříznutá hlava nějakého profesora, pak ji ze všeho nejvíc zajímalo pročneted? Nebo — je-li možné naplnit vanu tekutým héliem a ponořit tam někoho za účelem anabiózy, takpročneted?

Jednou se jí dostala do ruky povídka o tom, jak člověk létal za pomoci vlastních křídel, které byly vybaveny elektroplastickými svaly. Dlouho si potom listovala v časopise, vrtěla při tom hlavou a jako obvykle zakončila své úvahy dotazem:

„Takpročneted?“

Přestala se hrabat v knížkách, nečetla a celé tři dny mě denervovala tím svým „apročtedyneted?“ Když už jsem si nevěděla rady, zavedla jsem ji k jednomu známému inženýrovi. Věděla jsem, že má doslova děsivou trpělivost a dokáže klidně diskutovat i s vynálezci perpetua mobile.

Uličnice šla hned k věci. Předložila inženýrovi časopis s inkriminovanou povídkou a protáhla to své „takpročtedynehned?“ Inženýr, hoden své pověsti, trpělivě vytáhl knihy o teorii letu a důkladně ji vysvětlil, „proč tedy ne teď“!

„Čím větší je kterýkoliv živý tvor, tím nevýhodnější je poměr mezi silou, kterou je schopen vyvinout, a jeho váhou. Proto dokonce i velcí ptáci — jako třeba dropové nebo labutě — buď vůbec nemohou létat, nebo létají relativně špatně. Nu, a takový kůň by třeba vůbec nemohl létat, i kdyby křídla měl. Člověk při své váze je někde na hranici možností. Síla, kterou je schopen případně vyvinout, by sice dokázala zvednout do vzduchu těch 70 až 80 kilogramů, ale musí se také počítat s vahou křídel a pak už je vzájemný poměr krajně nevýhodný.“

Inženýr jí to vysvětloval velice názorně a dokládal svá tvrzení čísly, grafy i vhodnými příklady. Uličnice poslouchala, nepřerušovala, ale s jakýmsi výrazem nedůvěřivé převahy krčila nos. Jenže tehdy jsem ji ve skutečnosti znala ještě velice málo. Přiznám se, že jsem nepochopila, co to její krčení nosu znamená.

Potom se asi deset dnů Uličnice neukázala. Když se konečně

objevila, přišla s velkým odřeným kufrem převázaným motouzem. Nejdřív mě napadlo, že snad odjíždí.

„Tak tady jsou ta křídla!“ vypálila na mě.

Přímo poskakovala netrpělivostí. Poněkud mě překvapilo, že taky jednou něco udělala. Zatím se vždycky omezovala na teoretické úvahy.

„Ta křídla udělali kluci,“ vyhrkla znovu, což bylo také něco nového, neboť obvykle mluvila pomalu a někdy dokonce slavnostně. „Já jsem je vymyslela a oni je udělali.“

Zase novina, uvědomila jsem si. Kolem Uličnice se začali točit nějací kluci.

„Já to hned vysvětlím,“ řekla a trhala za provázek, kterým byl kufr převázan. „Už jsme to zkoušeli a docela to funguje.“

Konečně, na její výmysly jsem už byla zvyklá, a tak jsem očekávala, že uslyším něco fantastického. Jenže když mi vysvětlila svou myšlenku, musela jsem uznat, že to je v podstatě prosté, jasné a venkoncem i pravděpodobné. Na to, aby mi to vysvětlila, jí stačilo několik slov.

Člověk je příliš těžký, aby mohl létat. To mi bylo vcelku jasné. Konstruovat nějaké muskuloplány nemá žádný smysl... Jenže Uličnice si — jako vždy — upravila tento fakt po svém. Skutečně nemá smysl stavět muskuloplány, nebo chcete-li svaloplány pro lidi, ale lze stavět takové svaloplány pro zvířata, která jsou lehčí než člověk.

„V podstatě to není nic než egoismus,“ prohlásila Uličnice. „Tisíce let člověk vymýšlí křídla jen pro sebe. Proč by nemohl udělat křídla pro zvířata?“

Její otázka byla nečekaná a mě nenapadla žádná příhodná odpověď. Vlastně má pravdu: Proč?

Zatím byla Uličnice hotova s provázkem a zvedla víko. V kufru byl velký rezavý kocour. Ležel si tam na deštníku, nebo přesněji, na bývalém deštníku, neboť teď už to nebyl deštník, ale křídla.

„A teď to uvidíte,“ řekla Uličnice a začala kšírovat kocoura.

Ten to kupodivu snášel s obdivuhodným klidem. V životě jsem neviděla tak tolerantního kocoura. Zdálo se, že nemá nejmenších námitek proti tomu, že mu pomocí řemínků přidělávají křídla. Když

byla Uličnice hotova, připomínal rezavý kocour s ohromnými černými křídly zrudného pterodaktyla z nějaké ilustrace fantastického románu. A znovu musím zdůraznit, že to byl obdivuhodně flegmatický kocour. Vůbec ho nevzrušovalo, že je prvním okřídleným kocourem na světě. Trochu ospale zamžoural očima, lenivě se rozhlédl po pokoji a zamířil ke křeslu. Tam pod sebe úhledně složil křídla, ulehl a v mžiku usnul.

Vysvětlovala jsem Uličnici, v čem je chyba: Nestačí přece jenom mít křídla. Aby někdo mohl létat, musí k tomu mít přizpůsoben celý organismus. Přitom není důležitá jen anatomie, ale i psychika každého tvora. Jenom křídla prostě nestačí. Musí se umět a zejména chtít létat!

Moje argumenty byly sice logické, ale Uličnice jen pokrčila nos a zavrtěla hlavou:

„Prosím vás, psychika!“ řekla přezíravě. „Ten kocour taky má svou psychiku...“

Přinesla z předsíně svou blůzu a ponořila se do jejích bezedných kapes. Pak položila na stůl myš. Normální živou myš. Všechno, co se odehrálo potom, bylo dílem okamžiku. Rezavý kocour se mihl jako blesk. Měl ten svůj skok určitě velice přesně vypočítán. Jenže... Zapomněl na křídla! Ta se v okamžiku, kdy byl už ve vzduchu, otevřela a kocour stůl přeletěl. Byl to doslova gigantický skok. Nebýt tam zeď, určitě by letěl nejméně třicet metrů. Jenže takhle narazil do zdi, překvapeně zavrtěl hlavou a... vznesl se do vzduchu!

Křídla skřípěla a plácala, což ho lekalo, takže začal poněkud omámeně poletovat kolem lustru. Potom se s křídly asi něco stalo, neboť kocour ztratil rovnováhu a s nespokojeným zasyčením spadl do křesla...

Nějakou chvíli jsme mlčely, takže bylo slyšet jen kocourův těžký dech. „Škoda,“ řekla konečně Uličnice. „Měli jsme vzít netopýra. Toho by hladce dohonil... Co myslíte? Mají létající kocouři nějaký význam pro národní hospodářství?“

Ujistila jsem ji, že se národní hospodářství bez létajících kocourů docela dobře obejde. A taky se obejde bez létajících psů, dodala jsem, neboť jsem si byla jista, že Uličnici ti psi určitě napadnou taky.

„Létající psi...?“ opakovala po mně zamyšleně. „Ale ti by se

mohli výborně uplatnit při ochraně stád... Ale to už by bylo lepší, kdyby létali ti... no... prostě ta stáda. Pak už by se nemusela ani hlídat. Prostě, kdyby něco, tak by uletěla.“

„Kdo?“

„Třeba ovce,“ vytkla mi lehce moji nechápavost. „Prostě ovce, berani a tak... Taky by se nemuseli pracně hnát na vysokohorské pastviny. Prostě by si tam zaletěli. To by bylo dobré, ne?“

Konečně mi došlo, že s Uličnicí se bude třeba mít velice na pozoru. Ta je schopna interpretovat jakoukoliv myšlenku po svém a kdoví, jak by to mohlo skončit. Velice opatrně jsem proto volila slova a vysvětlovala jí, že vůbec není náhoda, když někteří živočichové mají křídla a jiní ne. Je to důsledek účelného přizpůsobení. Křídla mají smysl jen v těch případech, kdy zvíře tráví převážnou část života ve vzduchu. Jinak jsou taková křídla jen na obtíž jako zbytečná přítěž.

Uličnice beze slova uklidila kocoura do kufru.

„Nevěš hlavu,“ řekla jsem, když si oblékala blůzu.

Podívala se na mě nepřítomným pohledem a roztržitě řekla:

„Ale ovšem, jistě...“

Za týden se v místních novinách objevil článek pod titulkem Mohou slepice létat? Autor článku, kandidát biologických věd, psal, že v minulých dnech mohli obyvatelé města pozorovat neobvyklý, dalo by se říci unikátní jev — slepici, která dlouho a vysoko létala nad městem. Dříve se předpokládalo, psal vážený kandidát, že slepičí křídla nejsou k letu dostatečně uzpůsobena. Ale jak je vidět, zatím jsme ještě neprostudovali dostatečné ani takového — řeklo by se všeobecně známého tvora, jako je slepice. Kandidát pak optimisticky zakončil svůj článek slovy: Není pochyb, že naše věda časem odhalí i toto tajemství přírody!

Byla jsem si jista, že není třeba žádné tajemství přírody odhalovat. Za všechno může určitě Uličnice. A taky já, uvědomila jsem si. Sama jsem jí přece řekla, že křídla nesmí být zbytečnou přítěží. To jí přivedlo na nápad udělat něco se zbytečnými slepičími křídly.

Zavolala jsem znovu inženýrovi a vydala se za ním s Uličnicí:

„Poslyšte,“ řekl. „Ono na tom něco je... Trochu jinak sice, ale...

Existuje přece bionika. Technika kopíruje přírodu. Tak proč tedy ne naopak? To děvče by vlastně mohlo být zakladatelem nové vědecké disciplíny, která by zkoumala možnosti zapojení technických prostředků do přírody. Lidé už vlastně vylepšují technikou nedokonalosti přírody celá staletí... Třeba koně. Taky se musí kovat!... Tak vy říkáte létající berani...? No nevím, nevím... Ale třeba takový zajíc nebo tarbík... Omluvte mě na chvíli, prosím. Já si jenom něco spočítám.“

Druhý den se objevil v novinách další článek. Tedy spíš jen noticka v rubrice Události. V poznámce bylo melancholicky konstatováno, že labutě, které dlouhou řadu let šťastně hnízdily na rybnících v městském parku, se nečekaně zvedly a neobvykle rychlým letem zmizely neznámo kam.

Ještě jsem ani nedočetla, když se v předsíni ozval zvonek. Uličnice. Ještě nikdy jsem ji neviděla v tak velkolepé náladě.

„Mám geniální nápad!“ vypálila na mě už na prahu. Byla nesmírně spokojena sama se sebou a vůbec jí nevzrušoval můj zamračený pohled. „Hned vám to vysvětlím...“

„Zase něco se slepicema?“ zajímala jsem se.

„Á — slepice! To je hloupost,“ mávla rukou. „Člověk si řekne slepice...“

Přivedla jsem tedy řeč na labutě.

Uličnice se jen netrpělivě zamračila:

„Labutě! To taky nic není... Možná že se rozhodly trávit větší část svého života ve vzduchu. Sama jste to přece říkala. My jsme jim jenom prodloužili křídla... Aby je neměly jen jako zbytečnou přítěž. Víte, že se dají i holubům prodloužit křídla? Ale to taky nic není. Zajímavé to bude s rybami.“

„S rybami?“ opáčila jsem, abych získala trochu času.

„Ovšem. S rybami. Jejich ploutve jsou taky taková křídla. Třeba delfín. Umíte si představit, jak bude krásně létat? Nebo mečoun... Ve vodě plave rychlostí až osmdesát kilometrů za hodinu. A když se jim ještě přidělají křídla... No řekněte, potřebuje národní hospodářství létající ryby?“

Jednu chvíli jsem cítila, že ztrácím půdu pod nohama, a nevěděla, co na to říct. Ta neodbytná žába se mi najednou zdála sama o sobě

fantazií, živým ztělesněním fantazie s jasnými plamínky v očích.

Jenže to ztělesnění bylo příliš netrpělivé. Odmítalo jakákoliv omezení.

Něco jsem však podniknout musela!

Tak jsem tedy sáhla po Darwinovi a jeho evoluční teorii: Křídla i ploutve jsou výsledkem dlouhého přirozeného výběru, jenž nakonec vedl k těm nejdokonalejším formám každého živočicha...

„Ono se řekne evoluce,“ řekla Uličnice, aniž mě vyslechla do konce. „Ale vždyť evoluce ještě neskončila. Pokračuje... jenomže pomalu. Takpročnehned? Vždyť se to dá všechno udělat rychleji. Prostě tu evoluci trošičku popostrčit, chápete?“

Velice zřetelně jsem si představovala ten „popostrčený“ svět, v němž budou létající kocouři pronásledovat netopýry, okřídlení psi se budou honit za okřídlenými zajíci, sloni na podvodních křídlech budou dovádět s okřídlenými delfíny a rybáři budou zavěšovat své sítě ke vzdušným balónům...

Hlavou mi bleskla myšlenka, že jsem vypustila z láhve džina, a pocítila jsem (docela vážně!) odpovědnost za osudy celého lidstva. Konečně, jak může trvat dlouho, než přijdou na řadu lidé?!

V té chvíli mě napadla spásná myšlenka. Přímo velkolepá a hlavně moderní. Velice moderní! Zaváhat ještě trochu, tak už by Uličnici nic nezastavilo.

„Co křídla!“ řekla jsem a dávala si náramný pozor, abych se přizpůsobila jejímu tónu. „Na takových křídlech může létat kdekdo. Konečně, létat na křídlech je dnes už staromódní. Ale taková antigravitace — to by bylo něco jiného. Pravda, leckdo si myslí, že to je věc daleké budoucnosti. Ale proč? Pročvlastněnehned?“

Ted', když píšu tyto řádky, sedí Uličnice u okna a čte Fyziku pro všechny od Landaua a Kitajgorodského. Už druhý měsíc nečte nic jiného než fyziku. Za tu dobu k žádným mimořádným událostem nedošlo. Uličnice sedí zabořená do křesla a do knih, kouše si nehty a bezděčně si odhazuje kadeř z čela.

Všude je ticho a klid.

Tedy zatím...

Alexandr Gorbovskij
METODOU STANISLAVSKÉHO

„Dobře že jsi zašel, hochu! No jen se posad'...! Už jsem se za tebou chtěl dávno vypravit. Tvůj otec, Georgij Fjodorovič, mě žádal, abych na tebe nezapomínal. A já nezapomínám! Tak povídej, chlapče, co a jak. Co role?“

Ippolit Matvějevič naklonil s velkou profesionalitou svou šedou hřívou a na tváři vykouznil výraz veškeré blahosklonnosti jaké byl schopen. Prohlížel si mladého muže v kostkované košili, který před ním uctivě posedával na krajíčku židle.

„Děkuji Ippolite Matvějeviči,“ řekl mladý muž a při každém slově udělal pohyb, jako by se chtěl zvednout. „Děkuji. Moc dobře vím, jak málo máte času. Ale já jsem se s vámi velice nutně potřeboval poradit. S tou rolí mi to nějak nevychází.“

„Říkáš, že ti to nevychází, hochu?“ řekl Ippolit Matvějevič zdrceně. „To je zlé... Oh...! Řekl bych velice zlé. Je to velká role?“

V tom byl právě kámen úrazu. Na film, který se právě natáčel, to snad ani role nebyla. Spíš takový štek. Všeho všudy pár vět. Nejdřív: „Milost, césare; Smilování!“ a potom, když se Bělopoliskij, který hraje césara, na něj ani nepodívá a dál je odnášen na nosítkách, zoufalý výkřik: „Jsem nevinný, césare! Nevinný!“ Potom ho dva statisté, kteří hrají role edílů; povedou spoutaného dál. To je celá ta jeho role.

Podle toho, jak Petr pokračoval ve svém vyprávění, docházelo s Ippolitem Matvějevičem k výrazné metamorfóze. Pomalu zvednuté obočí dodalo jeho tváři typicky tragický výraz, oči se naplnily slzami a linie rtů vyjadřovala jasný pocit křivdy, ba urážky.

„Chlapče!“ zvolal rozhořčeně, sotva Petr domluvil. „Hochu! Bůh s tebou! Tomu ty říkáš malá role! Víš ty, jak jsem začínal já? V mé první roli nebyla dokonce ani ta slova. Vůbec tam nebylo žádných slov! Ale muselo se to za-hrát-t! Tak zahrát, aby si toho všimli. A nejen všimli, aby si tě zapamatovali! Taky si to do-dnes pamatují! Není divu: I mně se mnohdy zdá, že to byla má největší role.“

Ippolit Matvějevič poněkud přivřel víčka, čímž nabyla jeho tvář výrazu, který by bylo možné označit jako „oduševnělé vzpomínání“.

„Vzpomínám si,“ pokračoval velký tragéd, „jak Stanislavskij, děda Stanislavskij, říkával...“

Všechno, co Ippolit Matvějevič pak deklamoval, každičké jeho gesto, pohyb, grimasa byly součástí přesně nastudované role. Mladík v kostkované košili nebyl první, kdo se mu svěřoval se svými problémy a neúspěchy. Mnozí jeho bývalí žáci si k němu chodili stěžovat na role i režiséry, nebo prostě jen tak — na svůj osud. Stárnoucí mistr si na to už zvykl a časem vytvořil monolog, který pak před každým novým posluchačem rozehrával v nové nádheře. Jako velký herec se ani jednou neopakoval. Pokaždé vnášel do této známé etudy něco nového, něco, co v ní dřív nebylo:

„Ne, není malých rolí, Petře,“ deklamoval. „Jsou jen malí herci!“

Dokonce i tato triviální věta zazněla z jeho úst jako senzační objev.

„Nesmíš však myslet na to, že se filmuje! Zapomeň na kameru i režiséra! Zapomeň, že jsi herec! V tom posvátném okamžiku můžeš a musíš být jenom tím, koho hraješ. Co tam vlastně hraješ? Odsouzence? Zločince? Cos vlastně udělal, že tě vedou edilové?“

Petr jen rozpačitě pokrčil rameny. To v roli neměl.

„Ale to přece musíš vědět,“ rozhořčil se znovu Ippolit Matvějevič. „Jinak nemůžeš hrát. Dobrá, řekněme, že jsi někoho zabil. Nebo jsi něco ukrad. Ano, řekněme, že jsi něco ukrad. Třeba slepici. A teď tě vedou... Ostuda! Prokletá slepice! Proč jsi to jen udělal! Je ti hrozně! Co teď bude? Co jen bude? Tomu všemu musíš věřit! Nesmíš myslet na nic jiného! Najednou se objevuje césar. Stačí jediné jeho gesto a budeš svobodný. Je to tvá jediná naděje. Proto voláš: ‚Milost césare! Milost!‘ Na tom, co udělá césar v následujícím okamžiku, závisí tvůj osud. Musíš tedy zapomenout na kameru i režiséra! Jsou tu jen edilové, césar a dav. Existuje jenom ten svět, v němž hraješ. Jenom ten je pro tebe reálný! Jenom herec dokáže svým mistrovstvím změnit fantazii v realitu. Ale jenom když jí sám uvěří. Když to dokážeš udělat, staneš se hercem...“

Ten závěr už byla volná improvizace. To už ve scénáři monologu nebylo.

Druhý den se natáčelo.

Na pustém břehu, pod jasným krymským sluncem se shlukovalo několik desítek statistů a herců. Chystala se davová scéna. Takzvaná masovka. Lučištníci, kopiníci, legionáři řinčeli svou kaširovanou zbrojí a měšťané, oblečení v tógách, postávali ve skupinkách a pokuřovali.

Zavalitý edil v drátěné košili posedával zachmuřeně stranou. Po včerejšku mu ještě trochu třeštila hlava a k tomu ho bolel zub.

Také herci se drželi stranou a nemíchali se mezi plebs. Nebyla to však pouze výjimečnost herce, kterou jako by zdědil spolu s patricijským pláštěm či nachově lemovanou tógou svého hrdiny. Bylo to něco víc.

Také Ippolit Matvějevič, oblečený do sněhobílé tuniky a tógy, jako by teprve zde získával definitivní a přirozenou podobu a stával se tím, kým ve skutečnosti vždycky byl. Této výjimečnosti odpovídaly i rozhovory, které vedli herci mezi sebou, a dokonce i cigarety, které kouřili, byly jiné než ty v davu plebejců-statistů.

„To jednou v Turíně,“ vyprávěl s lenivě povýšenou samozřejmostí Ippolit Matvějevič, „nám po příletu neposlali včas auto. To se stává. Jenže zrovna v té chvíli, jako nazlost, začalo pršet. Říkám Bondarčukovi: Poslechni, Sergeji...“

Třebaže jeho vyprávění nebylo konkrétně určeno nikomu z kolemstojících, všichni se zcela samozřejmě počítali za členy debaterního kroužku. Jejich tváře odrážely s živou netrpělivostí vše, o čem se hovořilo. Pravda, ti větší z velkých si zdánlivě nevšímali těch menších, ani jejich ochoty podílet se na jejich dobrodružstvích.

„Vskutku zábavné,“ řekl Bělopolskij.

Petr právě přistoupil k této skupince a tak neslyšel, o čem tu byla řeč.

„Tenhle turínský případ mi připomíná jednu: anekdotu,“ pokračoval Bělopolskij. „Kdysi mi ji vyprávěl Fellini: Jeden producent měl velice krásnou ženu. Jednou jel někam na exteriéry a říká jí...“

Teď zase přenesli posluchači svou pozornost na Bělopolského a k němu se otočily jejich tváře, jako se slunečnice otáčejí za sluncem.

V kolika domech teď budou vyprávět tu anekdotu slovo od slova:

— To jednou Bělopolskij... (Ano, ano! Právě ten... No, my jsme

spolu jednou natáčeli a od té doby se celkem dobře známe!) Tak tenhle Bělopolskij mi vyprávěl zajímavou anekdotu, kterou slyšel od Felliniho: Jeden producent měl velice krásnou ženu. Jednou jel někam na exteriéry a říká jí...

Petr se zatím roztržitě procházel mezi herci, jen tak na půl ucha poslouchal, o čem se mluví, a vytrvale se snažil myslet na slepici. Téměř ji viděl. Zpočátku se sice domníval, že byla černá, ale pak si vzpomněl, že byla vlastně kropenatá. Samozřejmě — kropenatá! A toho křiku, co nadělala, když ji chytil. Proto taky chytili jeho. Proč jen ji kradl! Teď takové neštěstí!

Nedaleko, ve skupině statistů, viděl oba své edily, kteří také čekali na chvíli, kdy se ho chopí a povedou.

Jak to bylo krásné, než se zamotal s tou zatracenou slepicí. Co by za to dal, kdyby ji byl nikdy neukradl, kdyby zase všechno bylo jako dřív...

Skupiny statistů i herců se pomalu dávaly do pohybu. Asistenti režie pokřikovali různé zmatené pokyny do megafonů a snažili se roztřídit a rozmístit přítomné podle jakéhosi plánu, který byl jasný a srozumitelný jenom jim, a to ještě kdoví.

Pak přijelo auto s kamerou na jeřábu.

Petr však její přítomnost téměř nevnímá. Té prokleté slepici jsem měl nejdřív zakroutit krkem, pomyslel si. Pak by si toho určitě nikdo nevšiml.

Najednou pocítil mrazení v zádech: Proboha! Vždyť on vůbec neví, kde k tomu došlo. Kde vlastně spáchal ten zločin? Ačkoliv — moment! Ano, bylo to přece na trhu. Jistě na trhu... Tam, kde prodávají drůbež. A nebylo to poprvé. I tentokrát by mu to jistě vyšlo, kdyby nenarazil na toho Núbijce. Ten otrok si troufl nastavit nohu svobodnému občanovi! Petr si představil sám sebe, jak v běhu padá na kamenitou cestu, a pocítil palčivou bolest na rukou i kolenou.

Natáčení mezi tím už začalo.

Vojáci, otroci i měšťané stále něco pokřikovali, pobíhali z místa na místo a vůbec to byl dost zmatek až do chvíle, než se objevil centurion a panovačným gestem zjednal pořádek. Všichni poslušně zmlkli a zvedli ruku k pozdravu...

„Stop!“ zařval režisér, „Teď to sjedem naostro!“

Zmatená scéna se opakovala znovu.

Poté následovaly další epizody. Petr se roztržitě díval na vše, co se kolem děje, ale v duchu si stále dělal starosti s tou slepicí. Všiml si, jak na svahu mezi obrovskými balvany zevlují místní zvědavci i lázeňští hosté, a to ho rozčilovalo, neboť jejich zvědavost, to, jak byli oblečení, ba sama jejich přítomnost byla ve zjevném rozporu s tím, co se zde odehrávalo. Rozptylovali jeho soustředění a tak se Petr znechuceně obrátil, aby je raději ani neviděl.

Pomalou se vydal k začátku cesty, tedy k místu, kde se nejvíc přibližovala k moři. Oba edilové už ho netrpělivě čekali. Petr dal ruce dozadu a oni ho spoutali tlustým provazem.

„Není to moc fest?“ zeptal se ten s bolavým zubem.

Petr jen zavrtěl hlavou.

Pak se všichni vydali po cestě. Vpředu šel Petr a za ním edilové s koncem provazu v rukou. Kolem nich se hrnuli všemi směry otroci, vojáci i měšťané. Někteří vlekli nůše či balíky, jiní se potulovali jen tak nalehko. Petr se upřeně díval do země. Copak si mohl ještě dnes ráno pomyslet, že den pro něj skončí tak hrozně? Najednou, pochopil smysl jakýchsi výkřiků.

„Ave César!“

„Ave! Ave!“

Blížila se nosítka. Před nimi kráčeli edilové s pruty a sekerkami, za nosítka pretoriáni v malinových pláštích.

Vzrušený dav utíkal podél nosítek i za nimi.

„Ave César!“

V tom okamžiku se Petr rozhodl. Bez zaváhání se vrhl na kolena a zvolal:

„Milost, césare! Milost!“ Jeho zoufalý hlas přehlušil výkřiky davu a celý svět jako by se na okamžik zachvěl, jako by jeho zoufalství oťrásko v té chvíli i sluncem. Ale zdálo se, že si toho nikdo nevšimá.

Nosítka dál unášela muže s oholenou hlavou, zahaleného do purpurového pláště, a ten se k Petrovi ani neohlédl.

„Jsem nevinný! Nevinný, césare!!“

Ale to už bylo jen zoufalé zvolání, v němž se ztrácely všechny naděje.

Ucítil ostrou bolest v boku a divže nepadl do prachu cesty. Edil trhl provazem a křikl:

„Vstávej, ty chcíplotino!“ a kopl do něho.

Oni se zbláznili, pomyslel si Petr. Oni se museli určitě zbláznit!

Ale divoký proud lidských těl mu nedopřál času si to ověřit. Nejdřív ho někdo odstrčil stranou, pak to s ním zatočilo a dav ho unášel s sebou. Provaz se mu pletl mezi nohama a tak se ho rychle zbavil.

„César! César!“ křičeli všichni kolem.

Edily nikde neviděl.

„Ave César!“ přidal se Petr k davu.

Těch statistů je nějak moc, pomyslel si. Samé cizí tváře. A kde sehnali ty děti? Vůbec, netrvá tenhle záběr už nějak dlouho?

Dav stále běžel a nosítka se dál kolébala nad hlavami lidí.

Petr ještě nějakou chvíli utíkal s ostatními.

Ale sehrál jsem to parádně — „Milost, césare!“ Petr se mimoděk usmál. Měl pocit, že v tom okamžiku skutečně pro něj přestal existovat reálný svět, a kašírovaná kulisa jako by získala novou kvalitu. Dav statistů se mu změnil v římské občany a herec v nosítkách ve skutečného císaře. Dokonce i ta zatracená slepice byla v té chvíli až nepřijemně skutečná.

Kdy už režisér tu scénu skončí?

Petr se konečně vymotal z davu a se zájmem sledoval zástup, který se rychle vzdaloval. Něco se mu ale nezdálo...

Jako by něco nebylo v pořádku!

Najednou pochopil!

Nikde neviděl kameru! Nikde ani nezahlédl štáb, osvětlovače...

Rychle se začal vracet.

Ale ani tam kameru nespatriil. Na cestě byli jen ti, které považoval za statisty, a v dálce se pomalu ztrácel hluk davu.

Tohle přece není normální filmování!

Ani teď však neměl čas domyslet to do konce. Znovu totiž uviděl své edily a oni spatřili jeho. Verva, s jakou se za ním rozběhli, přesvědčila Petra o tom, čemu se stále ještě zdráhal uvěřit.

Tohle už opravdu není natáčení!

Petr jako inteligentní a vzdělaný člověk dlouho nepřemýšlel a vzal

nohy na ramena. Utíkal, co mu síly stačily, prchal, jako by to byla otázka života a smrti. Ale nebyla to opravdu otázka života a smrti?

Zvědavé zlomyslné tváře se za ním otáčely. Někdo po něm hodil hůl, jiný mu nastavil nohu. Jakýsi legionář, který šel proti němu, tasil svůj krátký meč a vyrazil proti Petrovi. Ten přímo cítil jeho zběsilou touhu vrazit mu to lesklé ostří do prsou.

Petr uskočil a zamířil do svahu mezi kameny. Tohle už nebyl žádný špás. Ti chlapi z komparsu se zřejmě zlinkovali, chuligáni! Ale on jim to spočítá!

Zatím však nemínil nic riskovat a z posledních sil se dál šplhal do příkrého svahu. Za chvíli uvidí z vrcholku silnici plnou aut a lázeňský dům Sputnik... Neuviděl.

Když konečně dorazil na vrcholek svahu, opřel se o jakýsi trám zapuštěný do země, aby nabral dech. Pak se podíval, o co se to opírá, a strnul. Nahoře byl upevněn další příčný trám a na něm ukřižovaný člověk...

„Pozor!“ volal režisér. „Tu scénu ještě jednou! A na toho vězně velký detail! Kamera...!“

Nastal menší rozruch. Herce, který tak úspěšně sehrál roli zločince, nemohli nikde najít.

Petr pomalu sestupoval se svahu a usilovně přemýšlel, jak teď bude žít ve světě, který sám vytvořil.

Alexandr Petrin
TAJEMSTVÍ BERMUDSKÉHO
TROJÚHELNÍKU
(Po stopách jedné senzace)

Výňatek z novin

V poslední době věnuje tisk, rozhlas a televize opět zvýšenou pozornost takzvanému bermudskému trojúhelníku, kde tajemně mizí lodě a letadla. Tyto tragédie bývají připisovány působení nějaké dosud neznámé síly. Stává se, že z paluby lodi beze stop zmizí celá posádka a pustá loď pak osaměle bloudí po vlnách.

Američan Sanderson byl zřejmě první, kdo rozdělil povrch zeměkoule na síť trojúhelníků a některé z nich označil za tajuplné. Na podporu svého tvrzení uvedl také fakta, podle nichž přinejmenším v bermudském trojúhelníku mizela letadla z našeho prostoru i času, aby se později šťastně vrátila. Posádky si těchto případů obvykle nepovšimly. Pozorovatelné to však bylo vždy pro pozemní sledovací služby, kterým tato letadla mizela z obrazovek radiolokátorů a pak se opět nečekaně objevovala. Palubní hodiny poté vždy vykazovaly proti pozemním hodinám zpoždění, které se rovnalo době, kdy letadlo pro pozemní sledovací službu „neexistovalo“.

Tento jev se pokoušejí vysvětlit různé hypotézy.

Bleskový telegram

akademii geografických ved — stop — prosím nalehave o
priznani priority pri objevu pozemskeho bermudskeho trojuhelniku
na teritoriu naseho okresu — stop — podrobnosti doporučeným
dopisem — stop — dolkov alfred igorjevic — stop

Dopis

Vážení soudruzi akademici! Jsem autorem telegramu, kterým
jsem Vás informoval, že jsem jako první objevil tajuplný jev —

pevninský bermudský trojúhelník. Je mi jasné, že tento objev musí být doložen příslušnými koordináty. Bohužel, zatím se mi z uvedeného trojúhelníku podařilo změřit pouze jednu koordinátu, a to šířku, která činí přibližně 10 až 12 kilometrů. Jak moc se tento trojúhelník táhne do dálky, není zatím známo. Jistě to však nebude těžké změřit, jestliže sem vyšlete jednoho akademika, nebo alespoň člena korespondenta s moderními měřicími přístroji.

Přibližný parametr tohoto trojúhelníku se rozkládá mezi naším okresním městem a vesnicí Makulevkou na dálnici. Na tomto místě bylo odhaleno zmizení dvou automobilů ZIL s přívěsy a lidmi. Automobily byly vyslány na pomoc družstevníkům při sklizni mrkve.

Podle příslušných hlášení vyrazila auta z okresního města v 7.00 hod. moskevského času, ale do Makulevky nedorazila. Dalo by se říct, že zmizela beze stop. Na silnici z okresního města do Makulevky nejsou žádná jiná obydlená místa a uhnout ze silnice také není kam. Terén je většinou rovinatý, bez přírodních kataklyzmat, jako jsou řeky, výmoly, propasti atd. atd. Podle údajů GAI

(GAI je zkratka pro státní automobilovou inspekci, tedy dopravní inspektorát)

nebyly v uvedené době pozorovány v dané oblasti žádné větší automobilové katastrofy.

Druhého dne byl vyslán průzkumník, soudruh Getmanec, který však také nenávratně zmizel. Po jeho stopách se pak vydala soudružka Paňukovová se stejně žalostným výsledkem.

V čem spočívá příčina těchto politováníhodných jevů, vám napoví přiložený novinový výstřížek, který nastoluje otázku bermudského trojúhelníku.

S přátelským pozdravem

Dolkov Alfréd Igorjevič

P. S. Ještě bych vám mohl poskytnout řadu věcných rad a informací o srážkách létajících talířů, o tom, jak ulovit sněžného člověka i Ness z jezera Loch. Také vím, jak napřímít věž v Pise jejím nasazením na kovovou žerď.

Dolkov A. I.

Nedokončený dopis

Milá Věruško,
předem, mého dopisu přijmi srdečný pozdrav od Alfréda. Rozhodl jsem se, že Ti napíšu pár slov, abych Ti blahopřál k zákonnému sňatku a současně Ti sdělil, že ani já nejsem břídl, že spolu s Akademií věd se teď nacházím na prahu největšího vědeckého objevu století, jakého — to je zatím tajemství, ale jakmile obhájím disertaci, přijedu na naše místa ve vlastním žiguli a Ty budeš hořce litovat své nevhodné volby, ale už bude pozdě; však uvidíš, kdo z nás byl přece jen lepší...

Bleskový telegram

akademii geografických věd — stop — prosím aby byla ihned odvolána cesta akademika nebo clena-korespondenta do oblasti pevninského bermudského trojúhelníku — stop — zmizely automobily včetně patrace getmance nalezeny nedaleko nového autokempinku kde z důvodu zvýšení akumulace pravidelně bezplatně ochutnavky místního nápoje vyznávajícího se mimořádnou láčí a silou — stop — jeho lidový název je gamyra — stop — všichni zdraví — stop — ani technika neutrpěla
— stop — dolkov

Ze zápisu vedení

§ 3. Účetního Dolkova A. I. za soustavné neplnění služebních povinností, za vytržnické chování v autokempinku Jizba Jermakova a za odesílání soukromých telegramů na státní náklady propustit na vlastní žádost.

Dmitrij Bilenkin POŠKOZENÝ ESCUDER

Lesní stezka se stáčela vpravo.

Stromy prosvítala paseka, která zářila žlutými květy pryskyřníku. Nad ní visel docela obyčejný létající talíř. Právě v té chvíli se otevřel průlez a vzduchem, jako po můstku, sestoupil na zem mimozemšťan. Byl mladý, kulatoučký, růžový, téměř holý a blýskal se jako čerstvě namazaný.

Nejenže jsem se nepolekal, ale ani jsem se moc nepodivil, neboť jsem byl na nadcházející kontakt psychologicky skvěle připraven nesčetnými vědeckofantastickými povídkami a články. Bylo mi jen trochu nepříjemné, že na sobě nemám důstojný černý oblek a nylonovou košili s kravatou. Tak jsem si alespoň zapnul límeček skostkované košile, smetl z rukávu pavučinu a vykročil mimozemšťanovi vstříc. „Buďte zdravý,“ pozdravil jsem. „Vy taky.“ odpověděl, aniž otevřel ústa. Ani to mě nepřekvapilo, neboť jsem byl literaturou poučen, že tento způsob komunikace je u mimozemských civilizací neobyčejně rozšířen. Víc mě překvapila jeho krásná ruština.

„Poslyšte,“ ozval se mimozemšťan telepaticky. „Mám poškozený escuder. Kde je tady nejbližší sottar?“ „Co to?“ užasl jsem. „Sottar? Co to je?“ „Jak to, co to je?“ vyjevil se pro změnu mimozemšťan. „Přece sottar. Takové to místo, kde..., tam, co... jak bych to řekl? Prostě dělají tam...“ „A tak, myslíte opravnu?“ dovítal jsem se. „Asi. Můj escuder, rozumíte...“ Escuder... Sottar... Opravna... uvědomil jsem si ohromeně. Takhle jsem si kontakt prvního stupně nepředstavoval. Ale co jestli havaroval? Pak by to bylo jasné. Hledá u nás pomoc.

„Máte něco s motorem?“ zeptal jsem se a nahlédl pod talíř. „Vy jste spektromechanik?“ řekl mimozemšťan radostně. „To byste mi mohl říct. proč mi při fixaci substituujete geltox.“

Cítil jsem, jak mí při slově geltox lezou oči po čele. Kontakt prvního stupně se začal zcela zřetelně vymykat tradičnímu schématu.

„Havaroval jste?“ řekl jsem tupě.

„Proč bych měl havarovat?“ poposkočil polekaně mimozemšťan.

„Vždyť mi jenom substituue geltox.“

„A ten... jak to říkáte... escuder nesubstituue?“

„Zbláznil jste se? Jak by mohl escuder substituovat? Promiňte, ale vy zřejmě nejste spektromechanik, vidíte?“

„Ne,“ řekl jsem provinile.

„Tak co mě tady chlape, lekáte! Koukněte, řekněte mi rovnou, jestli tady můžu nebo nemůžu sehnat nový escuder, a je to!“

„Tedy... naše současná pozemská technika...“ začal jsem větu, která mi jaksi vázla v hrdle.

„Když ne vaše, tak technika sousední planety,“ přerušil mě netrpělivě. „Jaký je v tom rozdíl?“

„Náramný,“ řekl jsem.

Rozčileně zafrkal.

„Poslyšte, člověče, mně někdy lezou žerty dost na nervy. Já potřebuju nový escuder. Bez něj se prostě neobejdu. Tak mi laskavě řekněte, jestli je tady v okolí,“ zakroužil růžovým prstem po nebi, „nu, když už ne sottar, tak alespoň nějaký primitivní sputch.“

„Jenže já nevím, co to takový sputch může být.“ řekl jsem. „A taky nevím, co je to geltox. Ale jsem rád, že mám tu čest uvítat vás jako první tady u nás na Zemi. Jsme skutečně šťastni, že se kontakt konečně uskutečnil. A právě v tomto slavnostním okamžiku...“

„Co to melete, člověče?“ znepokojil se mimozemšťan. „Mám tomu rozumět tak, že nejsem tady, ale někde jinde?“

„Jste na Zemi. Copak vy jste neletěl na Zemi?“

Mimozemšťan trochu zfalověl.

„O takovém souhvězdí slyším poprvé.“

„Země není souhvězdí, ale naše planeta.“

„Krásné jméno. A taky je to tady hezké... skutečně velice hezké. Škoda jen, že nemáte sottary.“

„Zato tady máme...“

„Já vím, já vím. Všelijaké památníky, krajinky a tak. Jenže mně končí dovolená a tak spěchám.“

„Tak vy jste výzkumník?! Vy nejste dokonce ani vědec?“

„Vůbec ne. Já...“

Nedomluvil. Na jeho tváři se najednou objevil výraz rozpačitého úžasu. Chvilí se díval na svoje nohy a potom na mě.

„Co je tohle?“ vyjekl a ukázal na dva komáry, kteří se s očividným záměrem usadili na jeho bedrech.

„To jsou komáři. Zaplácněte je!“

„Koušou?“

„Toho si nevšímejte. Jen trochu.“

Mimozemšťan rázně poskočil a pádil ke své kocábce.

„Kampak?“ volal jsem za ním. „Počkejte! Neblázněte! Vždyť jste první představitel mimozemské civilizace, který...“

„Jestli se někomu líbí, když ho něco kouše, prosím, je to jeho věc,“ ozvalo se z průzoru. „Ale já se loučím. Buďte tady zdráv!“

Jeho záda byla tak hladoučká a vypulírovaná, že jsem pochopil marnost veškerého snažení o vzájemné pochopení. Taková ignorance!

„Hej!“ zavolal jsem za ním. „Jen jednu otázku: Co je to vlastně ten escuder?“

„Escuder?“ ohlédl se. „Vy neznáte dokonce ani escuder. To je zvláštní. A čím si tedy čistíte zuby?“

Vchod se zavřel a mimozemšťan odstartoval.

Roman Podolnyj

Z NEHISTORICKÝCH POVÍDEK

Jez vlastní

Svobodné podnikání je nejpodstatnější podstatou svobodného světa, neboť rozvíjí statečnost, vytrvalost a osobní iniciativu.

(Z projevu předneseného v kongresu USA)

Ve vsi kmene Ňam-ňam bylo pusto a ticho. V uličkách nebylo vidět ani psa. Jednotlivé domy byly obklopeny vysokými kolovými hradbami.

Z branky v jednom z hrazení vyskočil jakýsi stařík a čiperně klusal přímo přes cestu. Proti němu se pootevřela branka v jiné obranné hradbě, aby se v mžiku za jeho zády zavřela. Právě včas! Vzápětí se do ní s drnčením zarylo několik šípů.

„Budiž bohům chvála, že nejsi raněn, Chachi,“ uvítal hosta asi třicetiletý zamračený hospodář chatrče.

„Rád vidím, že jsi zdrav, synovče Čilo! Kolik mužů, žen a dětí jsi snědl za tu lunu, co jsme se neviděli?“

„Cožpak tady mohu nechat tyhle bezmocné chudáky o samotě, ó moudrý Chachi?!“

Čilo pokývl do kouta, kde seděly ženy a děti.

„Kdyby nás alespoň napadl nepřítel,“ pokračoval Čilo, „člověk už by se nemusel bát sousedů.“

„To nic, můj chrabří Čilo,“ pronesl posměšně host. „Brzy bude čas sklizně a Velký žrec zakáže jíst člověka. Zatím však... Víš, jak se to říká: každý jí sám za sebe, jen bohové jedí za všechny.“

„Poslechni, Chachi,“ položil majitel chatrče ruku na rameno hosta, „stále přemýšlím, jestli by se nedalo žít jinak — bez lidojdství?“

„Tss!“ Stařík rychle zakryl dlaní Čilova ústa. „O tom nesmíš ani promluvit! Necht’ bohové zabrání, aby se tvá slova dostala k sluchu Velkého žrece. Pojídání svých druhů přece vydělilo člověka ze všech tvorů. Viděl jsi snad někdy tygra či lva, aby požírali někoho ze svých? Ne! To dělá jen člověk. Čím bychom byli bez lidojdství,

Čilo? Jen ubohou hrstkou zbabělců, kteří nedovedou bojovat se sobě rovnými. Jez, abys sám nebyl sněden! říkáme a vzkvétáme. Vždyť na světě je tolik lidí a tak málo země. Museli bychom klučit džungli! A uznáš, že je lepší bojovat s lidmi než s tygry, Čilo. A pak — teď se za nás modlí žreci. Kdyby však bylo lidem zakázáno jíst lidi, museli by i žreci obdělávat zemi. A to by je rušilo v modlitbách, takže by se hněv bohů obrátil proti nám. Dnes dostávají žreci z každého zabitého hlavu, aby získali jeho rozum, a také dostávají nohy, neboť jejich vlastní se neustále ohýbají před našimi modlami.“ Čilo vstal.

„Moc jsem o tom přemýšlel, Chachi... Víš, já už se nechci věčně bát o své děti. Já myslím, že je čas skoncovat s tím lidojedstvím... I kdybychom museli sníst Velkého žrece. Za poslední války s Ňum-ňumy jsem se spřátelil s desítkou mužů z tohoto konce vesnice. A oni si myslí totéž co já. Dnes povstaneme proti žrecům Posed' tady s mými, starče, já rychle...“

Čilo zamířil k brance a cestou si strčil za pás kamenný mlat.

Chachi se mu postavil do cesty.

„Počkej! Cožpak ty nevíš, že tohle tady už jednou před mnoha lety bylo? Zrádci tehdy přibili hlavu Velkého žrece ke sloupu smrti. A také zakázali lidojedství. Mnoho lun se soused nebál souseda. Jenže pak — ó hanba! — se chlapci i děvčata svobodně procházeli po večerech v okolí a děvčata se nebála, že je někdo sní. A se strachem pak zmizela i statečnost a síla, které vystřídalý ukvapenost a rozvrat. Když se o tom dověděly kmeny Ňem-ňem, Nim-nim a Ňum-ňum. spojily se a napadly naši vesnici Polovinu našich lidí tehdy snědly.. Ta druhá polovina se moudře vrátila ke starým dobrým zvykům. Od té doby svědomitě chráníme jejich moudrý odkaz: Jez vlastní, aby se tě cizí báli! Nikdy nezapomínej, že sní-li tě tvůj soused, sílí tvůj kmen. Sní-li tě nepřítel, sílí kmen nepřítele!“

„A napadlo někdy někoho, že takto by kmen mohl sníst sám sebe?“

„To se nemůže nikdy stát. Máme moudré zákony — nejmoudřejší ve světě svobodného lidojedství. Slyšel jsi o vyhynulém kmeni Nim-nim? Jednou se u nich spojily tři rodiny a společně útočily na osamělé sousedy. Ten spolek nazvali trist — jako od slov tři a jíst. A tento trist pak postupně snědl všechny ostatní rodiny. Když pak

zůstaly na živu jen příslušníci těch tří rodin, vedl můj děd — Velký žrec — naše bojovníky proti Nim-nimům a dojedl jejich zbytek kmene. Doma pak rada žreců vyhlásila antitristovské zákony.“

„Že ty zákony tak všichni dodržují!“ řekl jedovatě Čilo a odstrčil staříka z cesty. Natáhl se už k závoře, když Chachi znovu promluvil:

„Ty blázne! Vždyť ohrožuješ štěstí kmene! Podrýváš ty nejpodstatnější zákony světa svobodného lidojedství! Poslyš, Čilo, jestli odejdeš, tak sám otevřu branku sousedům, aby snědli tvoje ženy a děti. Rozumíš, zločínče!“

Chachi se třásl hněvem a odporem.

Čilo vytáhl rychlým, téměř nepozorovatelným pohybem kamenný mlat...

Když se Chachi vzpamatoval, byly jeho ruce a nohy pevně spoutány provazy. Čilova žena nalávala vodu do ohromného hrnce zavěšeného nad ohněm. A hospodář, ještě zamračenější než před hodinou, tahal k ohni velké kusy dřeva.

Chachi napjal svaly, ale pouta byla pevná. Ani zuby k nim nedosáhl.

„Oh, Čilo,“ zasténal, „myslím, že máš pravdu. Taky bych řekl, že je už nejvyšší čas skoncovat s tím lidojedstvím.“

Pouze styky!

Seděli u stolu jen mezi sebou a tak si lady Blauová dovolila odhodit noviny, které ji podráždily.

„Jen si pomyslete!“ řekla. „Můj bratranec opět nedostal žádné přiměřené jmenování. Ten opovážlivý Montague, budoucí lord Halifax, jmenoval správcem mincovny strýce své milenky.“

„Říká se, že se ten Montague s ní už oženil. Tajně, pochopitelně,“ poznamenala sestra lady Blauové, baronesa Shickelwoodová. „Nějak upadá náš lord strážce pečeti!“ „Jaké je tam vlastně služné?“ zjišťovala poněkud přezrálá madam Julie s delikátně našpuleny rty.

„Sedm set padesát liber... A k tomu ještě perspektiva povýšení. Umíte si představit, jak by se hodily našemu milému siru Arturovi?!“

„Kdo je to?“ nepřestávala vyzvídat madam Julie.

„Cožpak ty neznáš sira Artura? Mého strýce?“

„Ale já mluvím o tom novém správci mincovny, má milá.“

„Oh darling! Hned je vidět, že jsi přijela z provincie a nemáš přehled o situaci u dvora,“ řekla lady Blauová a spočinula na madam Julii oceňujícím pohledem. „Ale myslím, že by ses neměla ukvapovat. Je to padesátiletý, děsivě ošklivý chlap. Nahoru ho vynesly jen ty jeho styky! Ale pokud tě opravdu zajímá, prosím. Jmenuje se — takové měšťánské jméno — Isaac Newton.“

Meze fantazie

Mluvil se anglicky. Také z úcty k mladému hostu. A to bez ohledu na to, že tohoto nuzného chlapce, který se představil jako občan Spojených států severoamerických, sebral pán domu před několika hodinami u jedné putyky na Fontance.

Mladý kníže Rjurikovič z rodiny Odojevských, spřízněný dokonce s rodinou Romanovových, boháč, spisovatel a filozof, se cítil výborně za jedním stolem se zaoceánským tulákem. Třetím u stolu byl jeden provinciální, asi třicetiletý profesor. Ale ten spíš jen naslouchal a se zájmem pozoroval oba diskutéry.

„A já tvrdím,“ kníže se rozehnal a uhodil do stolu jemnou, leč pevnou rukou, „já tvrdím, že lidskou fantazii ze všeho nejvíc vábí věci nadpozemské! Mystika je pro člověka nezbytná. Ať už se rodí z prstenu Sylfid, nebo ať projde přízrak po obydlených a zcela banálních komnatách. Ach! Tohle obcování s duchy je všeobecná vášeň. Tak ať se s nimi čtenář setká alespoň v knihách, když už ne v životě.“ Američan zvedl pohár a... nečekaně ho znovu položil.....

„Proč ne? Vaše cesta se možná někde protne s mou.“

Ale přemýšlel jste někdy o tom, že nesrovnatelně víc tajemství se skrývá na zemi? V člověku a v tomto, co ho obklopuje? Třeba váš čibuk, kníže. Copak vy ho nepoznáte mezi tisíci jinými jemu podobných? Vtiskl jste mu přece svou pečeť. Vznikl mezi vámi jakýsi nepoznatelný vztah. Nebo si představte nějaký starý rod, jenž celá staletí žije v chátrajícím hradě. To už není jen rodný hrad. Je celý prosycen životem nesčetných pokolení. A v okamžiku smrti posledního člena rodu se sám zhroutí... Nebo, chcete-li, jiný příklad:

Žena umělce musí zemřít v okamžiku, kdy její muž udělá poslední tah štětcem na jejím portrétu. Život tak tajemně přechází z člověka na jeho obraz, A to zdaleka ještě není všechno. Odhalit fantastické hlubiny duše...

Ale já to udělám! Udělám, rozumíte, jako že se Edgar Allan Poe jmenuji!“

Knížeti bylo toto vychloubání zjevně proti srsti, ale byl hostitel. Jeho výraz se uvolnil a kníže se obrátil ke třetímu u stolu:

„A co vy, profesore? Kam vy se přikloníte v našem sporu? Co vy si myslíte o podstatě fantazie?“

„Nevím, co bych vám odpověděl, drahý Vladimíre Fjedoroviči. Mému oboru je to příliš vzdáleno. Konečně, jak víte, mě mnohem víc zajímá suchá realita. Víte, co mi teď vrtá hlavou? Podívejte!“

Profesor vzal tužku a papír a rychlým tahem nakreslil obdivuhodně rovnou přímkou a vedle ní tečku.

„Zdá se, že tímto bodem lze navzdory Euklidovi vést ne jednu, ale přinejmenším dvě přímky paralelně k dané. Z toho vyplývá...“

„Tak to už je příliš!“ zvolal Američan.

„Poslyšte, to stačí!“ ozval se jako ozvěna kníže. „Vy mluvíte o tom, co vyplývá... o závěrech! Fantazie však musí mít určité hranice, pane Lobačevskij!“

Nerozptylovat se!

Ředitel patentového úřadu postrčil přes širokánský stůl krabici s doutníky. Zastavila se před jeho mladším spolupracovníkem, který si jeden neobratně zapálil. „Chtěl bych si s vámi vážně promluvit.“

„Jsem sama pozornost, pane Hallere.“

„Nepůjde tu o vaši práci v úřadě. Ať už je váš vztah k této práci jakýkoliv, je třeba říct, že své úkoly plníte velkolepě. To není kompliment. Zvýšili jsme vám, jak víte, i služné. Ale právě proto, že jste tak vynikající inženýr, chtěl bych vás varovat, třebaže to je příliš silné slovo. Spíš bych měl říct, že vás chci upozornit na to, že se příliš rozptylujete. Podle mého názoru máte vzácný talent vynálezce či objevitele. A to je třeba rozvíjet! Jen přesně vymezený cíl života dává životu plnou hodnotu. Jediný cíl! To je charakteristický rys

všech skutečně velikých lidí. A vy...?”

„Já přece neusiluji o to, abych se stal velikánem, pane Hallere.“

„Tím spíš potřebujeme tento jediný cíl my, skromní otroci práce, kteří nejsme poznamenáni pečeti geniality. A vy...? Napsal jste takřka současně čtyři práce na zcela odlišná témata. To je přece směšné. Odhalujete tajemství světelného záření, definujete velikost atomů, vysvětlujete pohyb molekul a jako by to bylo málo, ve čtvrtém článku se pokoušíte dokonce vytvořit nové učení o čase a prostoru! Kdybych nebyl přesvědčen o vašem duševním zdraví, doporučil bych vám, abyste se obrátil na psychiatra. Ne, neurážíte se, můj drahý. Já to přece říkám jen pro vaše dobro. Víte sám, kolik zneuznaných génů skončilo v blázinci. Kdyby váš vědecký talent byl stejně velký jako váš talent technický... Jenže tak to, bohužel, není. Uvědomte si, že to nebylo pro nic za nic, když vás — na rozdíl od tolika vašich přátel — nenechali na curyšské technice. Říkali mi, že jste tam přednášel matematiku. Tak k čemu se rozptylovat zbytečnými sny? Dělejte si svou práci... Dělejte ji stále líp a líp a máte před sebou velkolepou budoucnost, drahý Alberte!“

Einstein poděkoval a v podstatě souhlasil.

Sláva

Město to bylo malé, ale pyšné.

I lidé v něm žili malí, ale hrdí. Městu byla předvídána věčná sláva a občané této věštby pevně věřili. Jenom nevěděli, zda jim přinesou tuto věčnou slávu verše Juliovy, nebo obrazy Kamillovy či strategický talent Maximův.

S Vesuvem Pompejané nepočítali.

Boris Ruděnko EXOTICKÁ VÝMĚNA

Konečně se Georgijův sen splnil. Podařilo se mu vyměnit starý byt v hlučném zaprášeném centru za stejně velký byt v novostavbě na okraji města.

Opřel si bosé nohy o čelo postele a s rozkoší vnímal okolní klid. Dole kolem domu byla ještě suchá hlinitá půda zmateně rozrytá stopami damprů a sklápěček, které nakládaly a odvážely poslední zbytky stavebního materiálu a nepořádku. Ale brzy už do ní zasadí stromy a květy a pod Georgijovými okny budou zpívat ptáci.

Výtah sice ještě nejezdil, obchody měly zavřeno a autobusy jezdily jen občas. Zato však tady byl klid, který se dal přímo poslouchat. Georgij mu naslouchal už týden a dosud ho to neomrzelo.

Vývěsku inzerující výměnu bytu uviděl Georgij na sloupu u tramvajové zastávky. Rozhodl se okamžitě. Zatelefonoval na uvedené číslo a krátce nato se již setkal s majitelkou jednopokojového bytu v novém domě na okraji města.

„Celý život bydlím v centru,“ vysvětlovala mu. „A v mém věku se už těžko mění ustálené zvyky.“

Docela zjevně si říkala o kompliment, ale to Georgijovi nedošlo. Zabuřel něco o břemeni prožitých let a div to všechno nezkazil. Prostě ještě neuměl dělat komplimenty dámám středního věku.

„Já to nechápu,“ pokračovala suše, leč diplomaticky dáma. „Dávala jsem inzerát do oficiálního bulletinu, ale nikdy nikdo nezavolal. Tak jsem vylepila lístečky — a prosím! Nu dobrá, dobrá. Jak vám tedy vyhovuje ta výměna?“

A tak se Georgij dostal k novému bytu.

Díky tomu se tu dnes blaženě rozvaloval, nic zlého netuše. Kdosi zaklepal. (To, že Georgij dosud nezapojil zvonek, nebylo projevem lenivosti jako spíš zásadovosti.) Obul tedy trepky a beze spěchu se vydal do předsíně.

Za dveřmi stálo vskutku neobyčejné stvoření. Mrňavé s ohromnou lysou hlavou, oblečené do jakéhosi lesklého šedého materiálu. V ruce

to drželo kovovou skříňku.

„Inzeroval jste výměnu bytu,“ pronesl neznámý a hned si přikývl.

Při mluvení vůbec neotevíral ústa a — což bylo nejpodivnější — jeho hlas se ozýval z té kovové krabice. O tom nebylo pochyb. Vyjevený Georgij vpustil hosta bez námitek. Ten si bez dalšího začal prohlížet byt a pohyboval se po něm jistým, byť trochu zvláštním krokem. Georgij se podíval lépe a dospěl k závěru, že se nejspíš zbláznil. Ten podivný návštěvník měl totiž vzadu ještě jednu, třetí nohu, kterou se odrazil, a pomáhal si tak při chůzi.

Georgij netrpěl halucinacemi a rozhodně se o něm nedalo říct, že by nějak nadměrně holdoval alkoholu. Vědomí těchto skutečností mu dodalo sil, takže otevřel ústa, aby položil celkem logickou otázku. Host ho však předešel:

„Immovaruš,“ představila se kovová škatule. „Vaše rezidence mi celkem vyhovuje.“

„Ještě jste si ji ani pořádně neprohlédl,“ řekl zmateně Georgij, jenž znovu upadl do rozpaků a nic lepšího ho nenapadlo.

„To není tak důležité,“ odsekla škatule. Její pán se podíval přísně na Georgije vyvalenýma očima bez víček a obočí. „Nabízím obytnou plochu v sektoru 516, třetí planeta systému bílého trpaslíka. Malebný výhled na moře aktivní protoplazmy, efektně vybuchující spory masožravých hub a podobně. Kavárna je hned vedle.“

Georgij byl rozhodně dalek toho, aby snil o moři aktivní protoplazmy, o sporách masožravých hub nemluvě. Ale jaksi si netroufal oznámit to svému třínohému hostu. Najednou ho však oslnila spásná myšlenka:

„Ale já vůbec nechci měnit byt.“

„To je vyloučeno!“ namítl s jistotou sobě vlastní čočkozraký Immovaruš. Vlastně jeho škatule. „A co ten inzerát v galaktickém bulletinu strana 880? Prostorové koordináty jsou uvedeny zcela přesně: Blok pět, dům číslo dvacet, číslo bytu sedmnáct?“

„Ano, ale...“

„Tak vidíte. Omyl je vyloučen.“

„Ale já nechci měnit byt!“ trval na svém Georgij.

„Pochopte laskavě, já sám jsem ho teprve před týdnem vyměnil.“

„Tak v tom to je!“ pravila škatule hlasem uraženého vysavače.

„Prostě jste mě předběhl!“

Třetí. Immovarušova noha začala rozčileně podupávat.

„Asi ano,“ připustil Georgij. „Říkám vám, že jsem se nastěhoval teprve před týdnem.“

„To je mi skutečné lito, že jsem obtěžoval,“ řekl host s mluvící škatulí a zamířil k východu. „Kdybyste si to ovšem rozmyslel...“

„Ne. Lituji, ale v žádném případě,“ řekl Georgij a rychle zavřel dveře. Na schodišti se ozval výstřel. Georgij nakoukl pootevřenými dveřmi a uviděl, jak se na místě, kde stál jeho třínohý host, rozplývá ve vzduchu fialový obláček. Z protějšího bytu vyšla neznámá sousedka v županu s vyšitými pávy.

„Co to tady vyvádíte?“ zaječela hlasem ostřílené frontové bojovnice. „Střílejte si u vás doma, jó! Jako malej kluk!“

Georgij zavřel dveře na řetízek. Otřel si z čela pot, vešel do pokoje a...

V jeho oblíbeném a zatím jediném křesle seděl urostlý hlavonožec a pozoroval ho moudrýma sklerotickýma očima.

„To bylo od vás velice rozumné, že jste odmítl toho mazaného chlápka z pět set šestnáctého sektoru,“ zaráčkoval lehce Georgijův nový návštěvník. „To byla skutečně velkolepá nabídka,“ pokračoval ironicky. „Spory masožravých hub a moře aktivní protoplazmy! To už je démodé nejméně dvě sezóny. A k tomu ty způsoby...! Jistě se mnou budete souhlasit, že tato rasa je poněkud iritující. Oni totiž komunikují výhradně telepaticky. Bez akustického adaptéru k translátoru by nedokázal říct ani slovo. A ten adaptér... Cha-cha!“ rozhodil hlavonožec chapadly. „Ten jejich adaptér je navíc ještě velmi deficitní zboží. Představte si sousedy, se kterými si nemůžete popovídat ani o počasí!“

„Jak jste se sem dostal?“ řekl Georgij zlomeným hlasem.

„Normálně. Na stejný inzerát. Dával jste přece inzerát, že vyměníte byt. Mně můžete říct pravdu.“

„Víte, to je...“ „Přednosti mé nabídky jsou nesporné,“ řekl hlavonožec a ladně přitom zavlnil chapadly. Georgij si všiml, že na jednom z chapadel byla hodinkovým řetízkem upevněna stejná krabíčka, jako měl trojnožec. „Vzácně krásné krajiny monzunových lesů na rozsáhlém souostroví. Každodenní příliv, jenž svými

něžnými vlnami omývá vilu, a kromě toho,“ snížil hlas, „všechny výdaje hradím. Tento váš byt taky budu muset poněkud uzpůsobit... Je tady trochu sucho. A ta atmosféra — fuj! Téměř čistý kyslík.“

„Vy sem chcete napustit vodu?“ polekal se poněkud Georgij. Jak už stačil zjistit, bydlel o patro níž jeden podplukovník v záloze, který se vyznačoval vsutku mimořádnou vnímavostí. Když si například Georgij dovolil chodit po tříadvacáté hodině ve svém bytě obutý, mělo to okamžitě za následek varovné bušení do stropu. A teď vodu...?

„Myslíte jako vodu?“ třel si měkkýš radostně chapadla. „Ovšemže. Bez toho by to prostě nešlo. Ale jak jsem již řekl, to všechno zařídím na vlastní náklady. I s tou atmosférou. Vás se to vůbec nebude týkat.“

„Promiňte, že se ptám, ale mohl byste mi říct, z kterého jste oceánu?“

„Na Zigoně je jen jeden oceán,“ usmál se hlavonožec. Byl to úsměv obyvatele metropole, kterému klade otázky provinční zaostalec. „Ale teď žiju na Allimendé. Po... ehm... po poslední úspěšné výměně bytu. Troufám si tvrdit, že tam nejsou horší životní podmínky než na mé rodné planetě. Je tam sice trochu víc souše, ale to jsou zanedbatelné maličkosti...“

„Je mi opravdu velice líto,“ řekl Georgij, „ale já sám jsem se sem nastěhoval teprve před týdnem a zatím nepomýšlím na další směnu. S tím inzerátem to musí být nějaké nedorozumění. Nedovedu si ovšem vysvětlit, jak k němu došlo. Tím spíš lituji, že jste ztratil tolik času.“ „Ale prosím vás,“ řekl poněkud rozčarovaně ctihodný hlavonožec. „Ať už máte pro své odmítnutí jakékoliv důvody, jsem velmi rád, že jsme se poznali. Dovolte, abych se poroučel...“

Trochu těžkopádně sklouzl z křesla a zamířil do středu pokoje. Pak zmizel za dveřmi a zbyly po něm jen vlhké stopy na parketách.

„Počkejte!“ vzchopil se Georgij. „Můžete mi říct, co se to vlastně děje?“

Odpovědi se už nedočkal.

Poklekl a přejel prstem po mokré skvrně na parketě. Pak očichal palec a pochopil, že neznámý ostrý odér, kterým čpěl celý pokoj, náleží představiteli neznámé Zigony. Georgij otevřel okno, usedl na

postel a snažil se pochopit, co se to tu vlastně děje.

Dlouho však rozmýšlet nemohl. V kuchyni zahřmělo a něco tam zarachotilo. Georgij se tam vrhl připraven na nejhorší. Uviděl, jak se skrze stěnu tlačí červené svalnaté stvoření. Při své úporné snaze lámalo skříňky a z plotny shazovalo prázdné hrnce.

„Zdravím tě, pozemšťane!“ zařvalo stvoření, až Georgijovi zalehlo v uších. Georgij se zamračil a zakryl si je rukama. Nový návštěvník pochopil, a pootočil nějakými knoflíky na železné škatuli, čímž poněkud zmírnil hlasitost. Tenhle ji měl na opasku — tu krabici.

„Pekelná zima,“ oznámil. Pak se otočil, zapálil všechny čtyři hořáky plynového sporáku a s rozkoší ponořil horní končetiny do plamenů.

„Jen neuhasitelná láska k exotice může donutit obyvatele ohnivých prostor Bomiskuly vydat se do tohoto neradostného a mrazivého kouta vesmíru.“

Linoleum pod jeho nohama postupně měklo, tálo, rozpouštělo se a místy už začalo dýmat. Mimoszemšťan chrlicí oheň opatrně přešlapoval kopýtky, aby nakonec nebyl příčinou předčasného vzplanutí obytného prostoru.

Georgij se urazil. Jednak ve jménu Země a jednak ve jménu svého pohodlného bytečku:

„To záleží na tom, co se komu líbí,“ zabručel nevlídně. „Obávám se, že se spolu těžko shodneme.“

„Ale o to nejde,“ zašuměl host. „Já tady přece nejsem proto, abych posuzoval něčí vkus či nevkus, ať už je jakkoliv nemožný. Ale jistě budete souhlasit, můj milý, že hodnota nadcházející výměny je očividně nesrovnatelná. Individuální jeskyňka s příslušenstvím v činném kráteru sopky v rovníkovém pásmu... a tohle...!“ máchl přezíravě ohonem k pokoji. „Ale já nejsem malicherný. Naopak! Dobrota a nezištnost jsou základní vlastnosti pravých Bomiskulců. No nic... Co se týče drobných úprav a předělávek;“ podíval se po stěnách. „to mi nedělá žádné starosti. I tenhle ubohý byteček dám do pořádku podle požadavků skutečné dokonalosti. Chabý vkus předcházejících majitelů mě nikdy neuváděl do rozpaků. Abyste rozuměl, já nejsem štítivý.“

„Tak tedy chabý vkus,“ řekl stále rozčilenější Georgij. „Tím mi chcete naznačit, že váš vkus chabý není, ano?“ „To je přece logické,“ zaburácel cizinec. „Zatím nikdo — a já zdůrazňuji, že nikdo — neměl dost přesvědčivých argumentů, aby to vyvrátil.“

Při tom cizinec vytrvale podupával kopýtky, švihal oháňkou a všude kolem zanechával spoustu sazí.

Zdola zabušil podplukovník, ačkoliv zdaleka ještě nebylo třiadvacet hodin.

„Co tady vlastně k čertu hledáte?“ zeptal se chmurně Georgij a poprvé si nevšímal varovného klepání zdola. „Proč sem vůbec lezete, když ta vaše dokonalost je pouze v těch zatracených vulkánech?“

„Exotika mě láká, pozemšťane, exotika. Ta nás nutí dělat různé poštilosti. My, Bomiskulci, jsme velice zvědavé náture. Můžeme si dovolit, čeho se nám zachce... a ještě víc! Mnohem víc. Nás nic nezastaví. Žádná neduživost, žádné znetvoření...“

„Koukejte,“ přerušil ho Georgij mstivě, „já s vámi nic měnit nebudu! Nej dřív jsem chtěl, ale teď nechci. Jen tak, ze zásady. A přestaňte mi tady pálit zařízení! Tady nejste, dobrý muži na vulkán. Tady je soukromý byt. A teď to tady dejte laskavě do pořádku!“

Nažhavený návštěvník pochopil, že diskutovat nemá smysl. Vykřikl několik nesrozumitelných, ale z jeho hlediska jistě velmi výstižných slov a zmizel ve zdi. Když naposledy švihl ohonem, zůstala na dřezu černá šmouha.

V kuchyni bylo nesnesitelné horko. Georgij vypnul plyn, ještě víc otevřel okno a odpotácel se do pokoje... Tam ležela na huňatém koberci plechová škatule, kterou tam zřejmě zapomněl některý z návštěvníků. Georgij do ní s chutí kopl a svalil se na postel. Teď nepřemýšlel, teď vytrvale spílal tomu vulkanickému sprostákov. Odkopnutá skříňka se s rachotem odkutálela pod stůl. Skutálela se z koberce, pomyslel si Georgij... Stop!

Georgij vyskočil. Kde se tady vzal koberec?! Ono totiž sehnat koberec není o nic snazší, než posedět hodinku v jícnu činného vulkán.

Georgij vytřeštil oči.

Koberec se tiše chvěl a zvolna se sunul k psacímu stolu, kde se povalovala kovová krabice.

Georgij pozorně sledoval, co bude dál.

Když se koberec dostal ke krabici, pomalu se přes ní přetáhl a krabice zmizela. Za okamžik se znovu objevila na koberci. Doslova jako bublina na vařící kaši. Pak se čarovný koberec znovu rozprostřel na svém místě.

„Maucta,“ řekl pro každý případ Georgij.

„Řekl bych, že se nechováte k mému překladateli příliš vlídně,“ zašišlal uraženě koberec. „Ať je to jakkoliv, jsem snad přece jen host.“

Je třeba říct, že se koberec choval vzorně. Nekřičel, nesmrděl ani neničil nábytek. Není divu, že byl Georgijovi sympatický.

„Promiňte,“ řekl Georgij. „Já myslel, že je to můj japonský magnetofon. Zmýlil jsem se. A co vy tady? Také kvůli té výměně?“

„Ano.“ přisvědčil koberec a vzdychl. „Víte, já sám o tu výměnu ani moc nestojím. Stropy jsou tady pro mě příliš vysoké a ještě leccos jiného mi nevyhovuje. Zejména to hrozné bouchání zdola. Ale žena mě přemluvila.“

„Vy máte ženu?“

„Proč bych neměl?“ urazil se znovu koberec. „Samozřejmě že mám. Vy snad ne?“

„Zatím ještě ne.“

Koberec znovu povzdechl. Georgijovi se zdálo, že lítostivě. Snad i trochu závistí tam zaznělo.

„Šťastný člověče! A já už táhnu to jařmo takových let. Já mám totiž nejen ženu, ale i děti.“

„Blahopřeju,“ poznamenal trochu nevhod Georgij a koberec se zasmál. Ale ano, ten tébich se skutečně zasmál. Přesněji tedy, proběhlo přes něj takové droboučké chvění. Najednou vypadal ještě huňatější a sympatičtější. Georgij se také zasmál.

„Náhodou jsem vyslechl váš rozhovor s tím Bomiskulcem,“ řekl koberec. „Víte, oni nejsou v jádru špatní. Jenom se trochu moc vytahují. To už je jejich povahový rys. S tím se nedá nic dělat. Ale jeden si na to časem zvykne. Poslyšte, vy jste s ním chtěl opravdu ten byt vyměnit?“

„Ale kdež. Jenom jsem ho chtěl namíchnout,“ přiznal se Georgij a vypověděl koberci všechno, co zatím zažil. „Jenže pořád nevím, proč

se všichni najednou sypou zrovna na mou hlavu,“ zakončil svou stížnost.

„Dovolil bych si poznamenat, že není mým zvykem sypat se komukoliv na cokoliv. Tím méně na hlavu,“ poznamenal suše koberec. „U nás se něco takového považuje za projev špatného vychování.“ Hernajs! pomyslel si Georgij. Zase se urazil. Chvilí bylo ticho.

„Ale myslím, že vím, co se vlastně stalo,“ řekl koberec. „Asi to bylo tak, že se inzerát bývalé majitelky bytu dostal místo do městského bulletinu do bulletinu galaktického. Na poště v tom mají poněkud nepořádek. Zvlášť teď, při těch obrovských časoprostorových přesunech. V redakci galaktického věstníku to zřejmě přehlédli a vytiskli to, třebaže Země dosud není stálým klientem výměnné kanceláře. Proto vlastně je Země pro všechny tak exotická... To zřejmě bude ten pravý důvod momentální frekvence návštěvníků.“

„Ale vždyť tam stálo černé na bílém: Za byt stejné kvality v centru.“

„To souhlasí. My jsme z centra. Ovšem z centra galaxie.“

„Kristova noho! Co mám teď dělat?“ „Dát opravu inzerátu.“

„To se lehko řekne. Jenže já si nedovedu dost dobře představit, jak bych to měl udělat. Nemohl bys tam u vás podat opravu místo mě?“ přešel Georgij mimoděk na tykání.

„To bych nemohl,“ povzdychl koberec. „Ono je totiž zakázáno navazovat kontakty s obyvateli planet, které dosud nejsou členy galaktického společenství.“

„Tos mě tedy potěšil,“ urazil se pro změnu zase Georgij. „Byt se měnit může, jezdit na návštěvu se taky může, ale poslat dopis, to ne, to je zakázáno.“

„Ale vždyť přece nikdo nevěděl, že byl inzerát uveřejněn omylem. Na to jsem přišel teprve já.“

A znovu bylo ticho.

„Ale něco bych pro tebe udělat mohl,“ ozval se po chvíli host. „Mohl bych to oznámit na některém oddělení výměnné kanceláře. To si ovšem vyžádá nějaký čas...“

„Kolik?“ zeptal se Georgij se zatajeným dechem.

„Moc ne. Tak půl roku, rok. To víš, než to projde všemi instancemi, než to schválí...“

„To bude radosti, vítat tady každý den nějaké hosty. Zvlášť takové, jako byl ten s tím ohýnkem u kostrče.“

„Chápu, že tě takové návštěvy musí poněkud denervovat...“

„Tebe se to netýká. Ty můžeš přijít třeba každý den.“

„Díky. Ale stejně pro tebe nemohu víc udělat.“

„Proč?“

„Už jsem ti to říkal: je to za-ká-zá-no. Ať vstoupí Země do našeho společenství a je po problémech. Ale teď,“ povzdychl koberec, „teď už budu muset jít. Žena má jistě starosti.“

„Tak přijďte příště spolu. Rád vás uvidím.“

„Děkuji,“ proběhlo kobercem lehounké zavinění. „Ty se mi taky líbíš. Mohu se zeptat, jak ti říkájí?“

„Georgij. Nebo prostě Zora. A ty?“

Koberec nabral do svých chlupatých plic trochu víc vzduchu a pronesl dlouhé, mnohoslabičné, zvukně znějící slovo. Měl bych si to zapsat! Pomyslel si Georgij. Jenže v té chvíli už zase někdo klepal na dveře.

„Koho to sem zase čerti nesou?“ zasténal Georgij.

„Buď zdrav, Zoro!“ zašišlal koberec a zmizel.

Georgij šel otevřít.

Přede dveřmi stál stařík s cvikrem na nose.

„Slyšel jsem, že měníte byt!“ oznámil přísně.

„A co má být?“

„Jak to, co má být? Četl jsem ten inzerát.“

„Kde? V galaktickém bulletinu?“

Stařík vykulil oči, až si musel poopravit cvikr.

„Už jsem měnil byt nejmíň stokrát, ale takovou nehoráznost jsem ještě neslyšel. Psal jste ten inzerát, ptám se! Tu vývěsku na stanici tramvaje!“

„Řekněme.“ připustil Georgij. Prohlížel si ho pozorně, ale nic podezřelého zatím nezjistil. Docela obyčejný člověk. Dvě ruce, dvě nohy, dvě oči, jeden nos s cvikrem. „A mohu se zeptat, proč vy chcete měnit svůj byt?“

„Do toho ti nic není!“ usadil ho stařík a zablýskal výhružně

cvikrem. „Chceš — dobrá! Nechceš? Taky dobře. Najde se dost jiných.“

Georgij už neměl žádné pochybnosti. Docela obyčejný našinec.

„Jen si ale nemysli,“ usekával rezolutně dědek, „že ti někdo za tuhle tvoji komoru dá nějakou rezidenci, Já tyhle paneláky dobře znám. V přízemí pustí vodu a v sedmém patře dostane dítě psotník.“

„Co vlastně se mnou chcete měnit?“ přerušil ho Georgij.

„Já?“ nadmul se dědek. „Já mám, milánku, pokoj v centru. A jaký pokoj. Stropy... tyhle tvoje se jim vůbec nemohou rovnat. A sousedé... No, to víš. Lidé jako lidé.“

„Vy dáváte jenom pokoj za samostatný byt?“ řekl Georgij s důrazem. „To je skutečně velkorysé.“

„A co bys nechtěl? Je to v centru! Centrum za tuhle vesnici, kde po nocích ještě vyjí vlci. Zato tam, holoubku, tam je civilizace! Tak co? Plácnem si?“

Georgij teď žije ve společném bytě na Starém Arbatu. Spolu s ním tam žije četa penzistů, kteří nemají z nového souseda žádnou radost. Ale bydlí tam také sympatické děvče, které se jmenuje Kát'a. Ale to už je téma na jinou povídku.

O dědkovi s cvikrem není ani slechu.

Kát'a se domnívá, že je plně zaujat sousedskými vztahy přinejmenším na patře, ne-li v celé čtvrti.

Penzisté doufají, že už trochu zkrotl.

Jenom Georgij je přesvědčen, že si stařík našel další výměnu. Možná někde v souhvězdí Honáka.

Boris Lapin KONGRES

1

Ještě dřív než se Kuzma Nikiforovič Lykov vypravil do služby, vyšel se podívat na zápraží, jak je to s počasím, a nechystá-li se na déšť.

Bylo asi tak půl dvanácté a nad chalupou kmotra Alexeje visel jasný úplněk. Nikiforovič slyšel kdesi v dálce pokašlávat traktor, kousek blíž štěkali psi a vlahou nocí se nesly častušky umně vybrnkávané na elektrickou kytaru. Prostě takový obyčejný večer dnešní kolchozní vesnice.

Tedy — skoro obyčejný...

Nikiforovič totiž uviděl čerta.

Ano, čerta. Seděl na střeše kůlny, nohy i ohon nonšalantně spuštěné přes okap a slastně se rozvaloval ve studených paprscích luny.

Nikiforovič zamhouřil oči a zatřásl hlavou. Leč málo platné, čert tam seděl dál. Černý jako saze, na čele pokroucené kozlí rohy, na pravé noze kopyto a jen zelené oči svítily do tmy. Pravda, že by naháněl moc velkou hrůzu, to ne, ale jinak — co se dá dělat — čert to byl. Kuzma Nikiforovič si všiml, že má sice zachmuřenou tvář s přesmutnými očima, ale jinak všechno nasvědčovalo tomu, že je s životem vcelku spokojen.

Blaženě se protahoval v paprscích stříbrného nočního světla a vybíral si blechy s takovou rozkoší, až předl.

Kuzma Nikiforovič, ač přesvědčený ateista, pozvedl mimoděk ruku, aby se přežehnal křížem.

Čert samozřejmě zmizel.

„Fuj!“ uplivil si děda přes rameno. „Celý život jsem pil a žádné nečisté síly se mi nezjevovaly. Jen toho nechám... To jsou ty konce nezřízené a dobrovolné abstinence!“ Docela jistě to začalo tím Afoninem:

„Kuzmo Nikiforoviči,“ povídá, „nech toho pití! Není to pro nás zrovna terno, ale jsi tady ve vsi veteránem práce, tak se podle toho

chovej!“A jako by to nestačilo, zpracovávali ho i na vesnickém sovětu. Přemlouvali, domlouvali, hrozili. Jemu — Kuzmovi Nikiforoviči! Dokonce mu vyčítali, že se mu i rodina rozpadá a vůbec měli všelijaké komentáře.

Nikiforovič se držel, třebaže mu po posledním flámu ještě hlava třestila a v puse měl sucho. Ale co zmohl sám proti celému sjednocenému sovětu? A to se do toho ještě míchal ten nemrcouch Afonin:

„Kuzmo Nikiforoviči!“ povídá. „Jestli toho nenecháš, nezbyde než tě přeložit z intelektuálního pracoviště do skladu.“

To Nikiforoviče zlomilo.

Úlekem až polkl. Nasucho.

„Tak dobře.“ pravil ztěžka „Už ani kapku. A jestli mě někdo uvidí s flaškou v ruce, ať mi z vlastní iniciativy do ksichtu plivne!“

A od té chvíle Kuzma Nikiforovič hrdlo ani kapkou nesvlažil, třebaže se útroby vzpíraly a nitro mu spaloval modravý žár.

Ale jednou dal slovo a slovu dostat musí!

S chmurnými myšlenkami usedl na zápraží, aby věcně analyzoval, jakže to dospěl k tak bědným koncům. Znovu důkladně probíral události posledních tří dnů, kdy na Afoninův nátlak dobrovolně zanechal pití. Zjistil, že se z něj stal docela jiný člověk. I lidé kolem byli najednou nějak jiní, vesnice byla z ničeho nic jiná a dokonce i čas se pohyboval tak nějak relativně.

Toho, že se s objektivním reálným světem děje něco podivného, si nemohl nevšimnout. Nejdříve se změnil prostor: Dříve nebyl sto dostat se domů, aniž by tu nenarazil do zídky a onde si div plaňkou oko nevyšťouchl. Najednou se ty dříve křivolaké uličky jaksi narovnaly, a to horizontálně i vertikálně. Zatímco předtím šla každá chvíli nahoru a hned se zase prudce svažovala z kopce, teď byly rovné jako mlat.

Analogické nesrovnalosti se projevovaly i v čase. Třeba jeho dobré staré kapesní hodinky (které si pochvaloval už jeho děd, který je dostal jako voják za krymské války) ukazovaly dvanáct, na snašíně budíku bylo tři čtvrtě na jednu a kukačky kmotra Alexeje provokativně vykukávaly půl druhé. Přitom rádio hlásilo devatenáct třicet moskevského času.

A teď ke všemu ještě ty děsivé přeludy...

Je to snad normální?

Nikiforovič se pohnutě vysmrkal, znovu zavrtěl hlavou a vyčítavě se podíval na měsíc, který se zatím skryl za komínem chalupy kmotra Alexeje.

„Ne, zázraky se nedějí!“ prohlásil polohlasně, leč důrazně. „Všechno se dá jistě vysvětlit vědecky. Ty uličky...? Jasně zakřivení prostoru, nebo kosmický kolaps. A s těmi hodinkami je to jak by smet. Jednoduchý časoprostorový posun...“

Pak ho napadlo, že taková časová smyčka nemusí být špatná věc. Žere tě stará jako vosina za krkem? Žádné neštěstí! Sedneš do rakety a fui! Vrátiš se za týden relativního času jako mladík a po bábě není ani slechu, neboť na Zemi zatím uplynulo kdovíkolik staletí. Člověk se pak může docela regulérně oženit s příhodnou mladicí a nikdo nemůže říct ani benzhydralazin.

Ačkoliv..., zaváhal. Na druhé straně je pokrok ošemetná věc. Tak příkladně onehdá četl, že v jakémsi pochybném zahraničí vynalezli jakýsi amalgamát či kýho čerta a chlap je potom lautr k ničemu. Ženská přijde z pole unavená, rozehrátá a napadne ji: co takhle dítě? Jenže ne jako dřív! Ona si prostě odněkud z měkkého svalu vyďoubne jednu jedinou buňku, kterou si pak piplá a chová, až jí z toho vyroste kluk nebo holka. A dokonce si, prosím, může vybrat! To by pak mužskému opravdu zbyl jen ten chomout!

Konečně, tyhle odporné pavědecké metody se už praktikují i tady ve vsi, pomyslel si. Třeba taková vdova Lonšáková! Kde asi tak sebrala ta dvojčata, co?

Ovšem kromě nepořádků s časoprostorem a umělým počítím dvojčat, což se dalo ještě jakžtakž vědecky vysvětlit, byly tu i nepořádky v jeho vlastním domě. S hrůzou si připomněl, že jeho rodina ani zdaleka plánovitě nevzkvétá, ale že tam panuje přímo ideový rozklad. Bába je chorobně nervózní a nestydí se to svádět na dědův údajný alkoholismus, syn se snachou se v jednom kuse štekají, mladší dcera dokonce propadla z dějepisu a ten halama Peťka se mu taky vymkl z ruky.

Prý i krávu prodali a motorku. A do prvního stejně nikdy nevyjdou...!

Na tohle tajemství ovšem nestačila ani věda, ani dědova erudice, což bylo na pováženou, neboť Nikiforovič platil ve Strašících za významného experta přes teoretickou fyziku, molekulární genetiku, neurofyzilogii, astronautiku a telepatii. Přitom Kuzma Nikiforovič nestudoval na žádné univerzitě. Absolvoval jen kursy BSN, jak říkal. Moudře však už nerozváděl, že ona působivá zkratka znamenala jen kursy boje s negramotností. Proč by to taky vytruboval? Cožpak si to ještě někdo může pamatovat?

Své vědomosti získal, aniž ztratil kontakt s výrobou, jak se říká. Pracoval totiž jako noční hlídač v domě kultury, kde byla dobře vybavená knihovna. A tak při střežení svěřeného objektu vysedával s brýlemi na nose v pohodlném křesle a pod lampou se zeleným stínítkem důkladně prostudoval vše, co tam bylo, včetně Fejmanových fyzikálních skript a sebraných spisů Nielse Bohra. A téměř všemu taky rozuměl.

Není tedy divu, že si své práce považoval.

Nikiforovič se s povzdechem zvedl ze zápraží. Byl čas jít do služby, neboť měsíc se už dávno překulil na druhou stranu komína Alexejovy chalupy.

„Lemrouch jeden,“ bručel si pod vousy, maje na mysli Afonina. „Skladem mi bude vyhrožovat. A za co? Vždyť se mi z té střízlivosti čerti zjevují. Fuj! A kdo ví, jaké to ještě může mít následky...“

Najednou strnul.

Odněkud shora, jako od komína, zaslechl zvláštní skřípavý hlas se zřetelně neruským přízvukem.

2

„Entschuldigen sie bitte, Herr Kollege, dovolíte laskavě, abych si také trochu vyhřál své staré kosti?“

„Ale jistěže, vážený kolego. Jen račte spočinout. Do zahájení je beztak dost času,“ odpověděl mu jiný hlas. Byl beztvářý, ale bezpochyby ruský.

Nikiforovič se neklidně rozhlédl, ale nikoho nespatriřil.

„Dovolte, abych se představil,“ pokračoval ten ruský hlas.

„Lopotuša ctěné jméno mé.“

Jaký Lopotuša? žasl Nikiforovič. Toho neznám...

„Herr Deck! Velmi mě těší, Herr Lopotuscha. Mimochodem, když už tady tak sedíme, mohu se vás zeptat, jaký je váš názor na organizaci našeho kongresu?“

„Přiznám se vám, že nejsem valně nadšen. Nechci být defétista, ale říkám si, co zmůže pár stovek čertů, čarodějnic, hastrmanů, plivníků, divoženek, hejkalů a dalších snaživců proti lidské pošetilosti a té jejich vědě a technice. A to už vůbec neberu v potaz jejich společenské organizace.“

Čerti? pohoršil se upřímně Kuzma Nikiforovič, jenž byl dosud skálopevně přesvědčen, že tu někde opodál klábosí nějaký domorodec s kdovíjakým cizincem. Jacípak čerti, hastrmani a plivníci? Co je to zase za nesmysl? A kdo je to ten Lopotuša? Vždyť tady nikdo takový ani nebydlí... Pravda, mohl se přistěhovat. Však se toho za ty tři dny kruté abstinence nestalo tak málo...

„Docela s vámi souhlasím, Herr Lopotuscha. Situace je vskutku fatální a sotva lze doufat, že náš kongres nějak vyřeší nazrálé problémy. Ale postavíme-li otázku na ostří nože...“

„Cha! Chacha! Neřekl byste mi laskavě, před kým budeme tu otázku stavět na ostří nože? Před lidmi...? My, čerti, jsme si tu otázku stavěli na ostří nože už nesčetněkrát. A co z toho?“ zlomil se ten beztvářý hlas v žalobném zaštkání.

Nikiforovič se bděle rozhlížel, až ho napadlo podívat se nahoru, na střechu.

Jen v poslední chvíli se ovládl, aby se znovu nepokřičoval. To tak, holenkové! Zase byste zmizeli a já bych houby věděl, co se to tu vlastně děje.

Na kraji střechy, div ne přímo Kuzmovi nad hlavou, seděl čert jako prve. Tentokrát však nebyl sám. To, co sedělo vedle něj, však na čerta moc nevypadalo. Spíš na takový chlupatý, dost vypelichaný štucl, který se nejmíň rok válel někde v mouru...

„Fuj!“ vykoktal Nikiforovič. „Nemyslete si, sebranko, že se vás bojím. Já jsem přesvědčený ateista...“ Ale co to proboha je?! Halucinace...? Nebo doopravdy čerti? Horečně hledal nějaké materialistické vysvětlení nevysvětlitelných jevů, ale nic ho

nenapadlo. „Kouknou, kolego! Člověk,“ zaskřípěl najednou polekaně cizinec.

„Jen klid, Herr Deck. To není žádný člověk. To je Kuzma Nikiforovič,“ uklidňoval Lopotuša hosta z nepříliš spřátelené ciziny.

„Potvoro drzá!“ nasupil se Nikiforovič, který taky špatně slyšel.

„Vážně, toho si nevšímejte,“ pokračoval Lopotuša. „Jiní jsou daleko horší. Vůbec vám musím říct, že tady slušný čert už dávno nemá na růžích ustláno. Zalezete si někde do tichého koutku a už tam nějaký halama šťárá a smejí. Řeknu vám, že jsou někdy horší než blechy.“

„Taky se mi zdá, že je to tu trochu frekventované, Herr Lopotuscha.“

„To tedy jo, svatá pravda! Proč jste si vůbec vybrali naši vesnici? Já to fakt nechápu.“

„Omylem, Herr Lopotuscha. Fatálním omylem... Přímo katastrofální nedorozumění,“ zaskřípěl sarkasticky cizinec. „Organizační výbor hledal nějakou příhodně zapadlou vesnici, kde je tmářství a zaostalost na náležité úrovni. Tak jsme se nejdřív podívali na mapu. Zdálo se nám, že tohle místo je přímo wunderbar... no, jakpak se to řekne? Nádherné... Vesnice Strašice, řeka Smradlavka, Hadí močály, dokonce i Čertova hora a Rusalčino jezírko! No řekněte, nevypadá to na první pohled ideálně? Přímo unikátní rezervace. Bohužel se ukázalo, že mapa byla poněkud zastaralá. Kdoví, jestli alespoň předrevoluční?“

Taky jsme si nechali udělat podrobnější rešerše z tisku. Byl tam jeden článek nějakého seriózního turisty, který tu nedávno byl a trochu rozumí rusky. Docela vážně tam psal, že lid je tu zaostalý, nevzdělaný a dosud zde přetrvává víra v čerty, čarodějnice a jiné našince. Doslova tam stálo, jak jeden postarší vesničan říkal před obchodem své ženě: — Tak koupíš tu flašku nebo nekoupíš, čarodějnice jedna? A ona na to: — Aby tě čert vzal, belzebube!

Po takovém svědectví byla, jak jistě chápete, pane Lopotušo, otázka rozhodnuta s definitivní platností...“

Kterej skoták takhle hanobí naši vesnici na světovém fóru? zuřil Kuzma Nikiforovič. Před obchodem, říká? No, vždyť já si ho najdu)

„A pak věřte tisku, kolego,“ pravil rozmrzele Deck.

„Vskutku frapantní,“ připustil Lopotuša.

„Vždyť je to všechno úplně jinak! Jakápak zaostalá vesnice? Elektrina, rozhlas, televize, lidí jako máku... A nevzdělanost? Pchá! Co ten kulturní dům s knihovnou? Vzdělání, sečtělí lidé! Prostě katastrofa!“

„Zapomněl jste ještě na hliníkárnu, která tu krásnou říčku změnila v páchnoucí stoku. A ta Hadí blata? Kdysi se to tam hemžilo všelijakou havětí, ale od té doby, co je meliorovali, tam roste jen ostřice a nechutné bejlí. A ještě na to sypou ten prášek z éroplánů, takže tam všechno živé pochcípalo. Dokonce i mně, když dovolíte, se dala do kožichu mykóza.“

Ha! Tak takhle je to, uvědomil si Nikiforovič. On je to docela obyčejný čert domácí. Takový zápecník. Ale stejně je to mizera, ne-li přímo padouch! A ke všemu ještě náš vlastní, kolchozní. Naše úspěchy před cizincem ostouzí, ale ruské sádlo to žere, rošťák! Počkej, až tě chytnu, kryso opelichaná. Ty si přijdeš na svý!

„Chápu, kolego. Skutečně s vámi soucítím,“ řekl cizinec. „Také my jsme mimořádně znepokojeni jevem, kterému ti pošetilí lidé říkají důsledky technického pokroku. Houbelec! Vrtichvosti to jsou. Ale jak je zastavit? Nanejdvůš snad dokážeme trochu zmírnit úder, který na ně v nejbližší době dopadne... Mimochodem, Herr Lopotuscha, je to daleko na ta Hadí blata?“

„Vzdušnou čarou asi tak hodinka chůze... Oh! Víte, že už je načase?“

A oba zmizeli, jako by se do měsíčního světla propadli.

Nikiforovič tam stál celý ohromený, ale v tu ránu se rozhodl, že to takhle nechat nemůže. Služba neslužba, na ta Hadí blata se musí vydat taky! Musí přece vědět, co se to na tom sabatu bude dít.

3

Nadbíhačku k Hadím blatům neznal jen Lopotuša.

Kuzmovy nohy, zesláblé dlouhou abstinencí, rychlým rarachům sice nestačily, ale za půl hodinky byl na místě taky. Opatrně se zastavil a rozhlížel se kolem. Luna svítila jako lucernička a děda rozeznával každou travičku, ba každý lísteček spadlý na pěšinu. Ale

to bylo taky všechno, co viděl.

Bloudil po Hadích blatech, ale po Lopotušovi a Herr Deckovi jako by se země slehla. Ani jedinou podezřelou osobu neobjevil.

Teprve k ránu, když už pomalu bledl měsíc a nebe na východě začínalo zelenat, ucítil znavený Kuzma Nikiforovič jakýsi nápadný, ba přímo charakteristický zápach. Taková ta zatuchlina s odérem síry.

Vydal se po čichu a po chvíli zaslechl z rokle na pokraji lesa jek a křik a hvízdání a mručení a kvílení a vůbec kravál tichu lesa nepřiměřený. Opatrně se kradl křovím, až se dostal ke kraji rokle. Podíval se dolů a...

Tak tak, že se tam neskutálel.

Rokle, a bůhví že to nebyl úvoz jen tak ledajaký, byla plná všelijakých strašidel a bubáků, že Kuzma Nikiforovič ani mrkat nestačil.

Byli tam čerti obyčejní i importovaní (jako třeba ten Herr Deck), byli tam čertíci v červených fráčcích či zelených kamizolách, nevrlí luciperové s vypelichanými kožichy, znudění pekelníci i všelijací vošousti s kopytem neokutým a rohy všelijak polámanými, kteří si z kožichů ani pavučiny nevykartáčovali.

Ale nebyli tam jenom čerti. Nikiforovičovi se dokonce zdálo, že jsou v menšině.

Kromě čertů viděl i sukovité hejkaly obrostlé lišejníkem, všelijaké hastrmany ploutvonohé se skleroticky vypoulenýma očima a věčně mokrým šosem, upíry blanokřídlé, polednice, večernice i klekánice, které Kuzma Nikiforovič hned poznal, i když je v životě nikdy neviděl a po pravdě řečeno na ně ani tak moc nevěřil.

A tyhle necudy? To budou určité rusalky, pomyslel si děda a mlaskl obdivně jazykem. Ty by ještě tak ušly...

Pak tam byli delegáti evidentně zahraniční provenience: Vypasení gnómové, nadutí trollové i melancholičtí elfové.

Většinu ovšem tvořili všelijací ti zápecníčci, hospodářčkové a skřítkci povýtce zanedbaní, zpustlí, zplesnivělí a taky trochu ožraní od molů.

A všechna ta havěť brebentila a vřeštěla a rozháněla se rukama, nohama, křídly či ohony — podle toho, co kdo měl. Prostě byl tam

randál, až uši brněly. Nikiforovič si už chtěl uplivnout a jít, když se najednou zvedl jeden velice vážný šedobradý troll — na první pohled docela slušné strašidlo — a zamířil ke ztrouchnivělému pařezu, který sloužil jako tribuna. Zavyl, že následuje patnáctiminutová přestávka. Hádka bude pokračovat později.

V tom okamžení se všechna ta pakáž rozprskla, jako když do ní střelí proud svčenené vody. S výkřiky: — Přivezli plzeňské! — Táhle mají mohérové šály! — Nestrkejte se, osobo! Já tady byl dřív! — Račte se postavit do fronty! se hnali ke stánkům.

Skoro to vypadalo, jako když se sem sjeli z celého světa jen proto, aby se tu napájeli plzeňským, poflakovali se po bufetech a pokuřovali v kuloárech.

Děda Nikiforovič na to málem doplatil. Jak se tak hnali, podrazili mu nohy a dobré dvě stovky těch příšer se přehnaly přes jeho ústřel v kříži.

„Holomci!“ úpěl Nikiforovič a pro jistotu se přikrčil pod keřem. Ne že by se jako ateista bál. Ale brala by ta sběr na to ohled?

A tak tam ležel celou přestávku, rozhlížel se a špicoval uši, aby mu nic důležitého neušlo.

Kousek vedle stál jeden olysalý zápecníček se starou punčochou místo šály a huhňavě si stěžoval žábě, jež jindy sedávala na prameni:

„Její muž je vysloveně kladný typ. Dobrák od kosti. Slovem se nevzpouzí a víte vy, co od ní zkusíme? Od kandidátky věd? Dokonce i brejle nosí! Představte si, že mě jednou takhle chňapla za kožich a rovnou do kýble s vodou. Já si nejdřív myslel, že si mě spletla s kotětem, ale pak se ukázalo, že to bylo ještě horší. Koupat mě chtěla, důra jedna! V saponátu, představte si, dámo.“

„Kva,“ přisvědčila žába.

„A její muž? Úplný chudák. Večer si ta jezábel lehne s knížkou. Jó, kde jsou ty doby ještě před elektrifikací! To si ženička na dvorek odskočila, našinec ji trochu vylekal a ona... ? Celá se třásla, k manželovi se přitiskla, pod duchnou ohřála a... No co bych povídal. Vždyť to bývalo nějakých dětí v chalupě. A teď! Ona si jde lehnout s knížkou! Zkuste taky vylekat takovou ženskou, co je skrz naskrz provzdělaná... může se pak jeden divit, že je v domě sotva jedno dítě?“

„Kva, kva!“ přikyvovala žába.

„Pravda, s hospodářem jsme jedna ruka, to si stěžovat nemůžu. Dobrák je to, jak jsem říkal. I okurku mi sem tam pod pec přistrčí. Jenže ta mrcha, když mu na to přijde, tak se nezná. To jsou vám někdy výrazy, dámo! Ona snad je kandidát direkt přes ty nadávky. Jináč to snad ani není možný. Jednou, když se zase do něj dala, zkoušel jsem ji trochu poškádlit, abych ji jako přivedl na jiný myšlénky... Jenže to jsem tomu dal. Představte si, dámo, že mu vynadala do nemravů a nestydatých proutníků a ještě mu jednu vrazila...“

„Kva, kva kva,“ řekla žába, šplouchla si na záda trochu vody z kaluže a odskákala.

Kuzma Nikiforovič se otočil a uviděl zámořského trpaslíka se dvěma divoženkami, u kterých si nebyl jist, jestli to mají tak krátké minisukně, nebo takové maxiklobouky. Gnóm vážně pokyvoval něčím, co mohla být při troše dobré vůle hlava, a hořekoval:

„...a nejvíc nám škodí moderní architektura. Současný bytový interiér bohužel vůbec nepočítá s vhodným útlukem pro domácího skřítku či jinou podobnou substanci. Kde má, prosím vás, najít našinec nějaké útočiště, když v bytě není ani pec, ani hanbalky, a dokonce ani trochu slušně zatuchlá komora? Přiznám se, že jsem na svém hospodáři velice závislý a ani na okamžik ho neopouštím. Nedávno se však stěhoval a ani mě nepozval s sebou. Klidně by mě nechal na pospas osudu, chuligán jeden! Ještě že jsem si toho včas všiml... Jenže co to bylo platné? Nový kvartýr a pro mě vůbec žádné místo. A to je ten můj symbionit architekt. Zkoušel jsem ho trochu usměrnit a našeptal mu potřebné instrukce. Další projekt už vypadal docela přijatelně. Jenže ti ignoranti ho kvůli tomu div nevyhodili z práce. Nevím, nevím, kam to takhle povede...“

Divoženky vzrušeně zapištěly a v divokém reji roztočily ty své minisukně či maxiklobouky. Děda jen polkl a začervenal se, i když byla tma.

„To mají z toho, že nás podceňují,“ vrískala jedna. „Ale jen ať si nemyslí! Já sice rukama ani nit nenavléknu, ale tomu mému jsem tuhle v noci našeptala, aby se v novinách kriticky vyjádřil k ochraně životního prostředí. On je totiž redaktor, víte. A to jste měli vidět ten

elent. Dneska je rád, že může dělat v dopisovém oddělení!“

„Hyne nám, hyne čertí plémě,“ zasténal kdosi dědovi za zády, až sebou Nikiforovič polekaně trhl. „No řekněte, co jsem jí udělal? A ona po mě biolitem! Jako švába mě honila... Div jsem duši nevy pustil, na mou duši!“

„Musíte se přizpůsobit novým podmínkám, kolego. Nárek tady nepomůže. I ten mol se musel naučit žít nylonem, když není hedvábí. Například já jsem pevně rozhodnut nést svůj kříž až do smrti smrt'oucí...“

4

Spory, hádky a zmatené diskuse se protáhly téměř do ranních červánků.

Děda Nikiforovič lupal každé slůvko, jen aby pochopil, o co jim vlastně jde a kvůli čemu se sem vlastně sjeli. Nejdřív se mu zdálo, že shromáždění nejvíc popouzí nesnesitelné životní podmínky, které jim v poslední době připravili nezodpovědní lidé. Ale jak postupně vystupovali na shnilý pařez... pardon, tribunu další a další řečníci, začínalo mu docházet, že čertům vůbec nejde o čerty, ale že jejich jedinou starostí je najít způsob, jak zachránit lidstvo, jež zbloudilo v labyrintu zvaném civilizace.

Když si to konečně pomalu sesumíroval, nestačil žasnout. Vždyť on, Kuzma Nikiforovič Lykov, ani netušil, jak daleko sahá historie mírové koexistence člověka s čertem.

Už na úsvitu dějin, v dobách, kdy se pravěký lovec naučil rozdělovat oheň, nepřišel se k jeho teplu přihřát pes, jak se doposud mylně soudí, ale čert, který kvůli člověku opustil své útulné bažiny. Od té doby se symbióza člověka s čertem navzdory nepříznivým podmínkám neustále upevňovala. V tomto zdánlivě nepřirozeném svazku člověk čerta krmil a poskytoval mu útočiště, A ten zase na oplátku dbal na kontinuální předávání tradic, obyčejů a mravů. Člověk byl od samého začátku tvor pospolitý, přičemž se jeho společenský život promítal zákonitě ve dvou vzájemně závislých rovinách: Ve kmeni a v rodině.

Jestliže se však kmenová pouta v důsledku boje o zachování holé

existence neustále upevňovala, pak v rodinných záležitostech člověku nezbývalo, než se čím dál víc spoléhat právě na svého čerta. A tak byl čert vlastně už odnepaměti dobrým duchem rodinného krbu. Podle potřeby byl chůvou, pedagogem, rádcem, historikem, etnografem, v poslední době i sociologem, případně i soudcem a policajtem.

Vezměme si několik příkladů:

Když třeba dítě rozbilo svůj první hrníček, jenž ve společnosti prvobytně pospolné představoval zcela nepochybnou a značnou užitnou hodnotu, pravili shovívaví rodičové: *i vem to čert!* A čert to poslušně sesbíral a pečlivě odklidil na smetiště. Když se to však stalo podruhé či probůh potřetí, požádal obvykle vznětlivější z rodičů, případně prarodičů, *aby ho čert vzal!* A čert opět bez reptání bral na hodinku či dvě poněkud vzpurné dítě, aby si ustaraná matka (babička) chvíli odpočala. Stávalo se ovšem, že se někam zatoulala právě ta nejpotřebnější věc. Po různě dlouhé době bezvýsledného hledání bývalo konstatováno, že *čert ví, kam se to zase podělo!*, nebo konkrétněji: *čert ví, kam jsi to zase dal(a)!* A čert to také skutečně věděl. Leč netázán — to je třeba zdůraznit! — nikomu se s tím honem nesvěřoval.

Nebo někdo potřeboval vyjádřit svůj názor na bor... nu, řekněme třeba nelad panující v domě. Nechával se pak slyšet, že *i čert by si tady hnáty zlámal!* Ocenil vůbec někdo, že si ten bezmezně obětavý čert tu hná... tu nohu skutečně zlomil a to začasťe nejednou. A to jen proto, aby vyhověl a zmatek v lidských vztazích se dal do pořádku.

Provinil-li se kdo proti rodině či proti obyčejům předků, trestal ho čert přísně, leč spravedlivě. Vděční lidé si brzy zvykli komentovat takový postup lakonickým sdělením, že *provinilec táhl k čertu*. Stávalo se ovšem, že se ani čertu vždycky nedařilo a v leckterých obtížných či riskantních záležitostech neuspěl. Našli se pak nevděčníci, kteří se vymlouvali, že jim to *čert nakukal*, ačkoliv čert nekuká, nemaje toho zapotřebí.

A vydal-li se nějaký ten uplakánek na výlet v doprovodu čerta, dospěli se vůbec nevzrušovali a jen mávli rukou: *čert s ním!* Když někdy dopadl na rodinu kolektivní trest přátelské návštěvy, mívalo to za následek zoufalý dotaz: koho to sem zase čerti nesou? Jindy

neváhali kritizovat trochu toho čertího povyražení pejorativně míněným rčením, že se zase *čerti žení*, i když naopak čertova péče o zachování rodu bývala kvitována celkem pochvalným konstatováním, že *ta holka má čerta v těle!*

A čert, starý poctivec, nezapomínal ani na vyrovnávání svých závazků, třebaže jeho vděčnost bývala hodnocena po výtce rčením, že mu to byl *čert dlužen* a po pravdě v tom nebylo za mák uznání.

Pravda, ne vždy a všude mohl pomoci čert sám. V takovém případě však hleděl za sebe najít vhodnou náhradu. Lidé však takovou obětavost dokázali ocenit leda slovy: *kam čert nemůže, nastrčí bábu*.

Prostě, člověk časem přišel na to, že se bez čerta neobejde, a když už se stalo, že si čert musel léčit třeba výše zmíněnou zlomenou nohu, remcali lidé na nedostatečně kvalifikované náhradníky opovržlivým: *co je tohle zase za čerchmanty?*

Tak tomu bylo od věků a zdálo se, že nic nehrozí ani rodině, ani koexistenci člověka s čertem. Ale najednou, ve druhé polovině dvacátého století, se vzedmula mohutná vlna vědeckotechnické revoluce a otřásla společností tak důkladně, že leckteré zdánlivě věčné hodnoty rázem vzaly za své. Ani křehká skořápka rodinné soudržnosti tyto otřesy nevydržela a objevily se první pukliny.

Zpočátku byly sice sotva znatelné, ale málo platné, byly tady. Rodina začala ztrácet svůj bývalý význam ve výchově, a řekněme to rovnou, v utváření člověka vůbec.

Čerti cítili, že je zle.

A taky bylo!

Kde jinde, k čertu, se měli lidé od dětství naučit milovat matku, vážit si otce, ctít starší a pomáhat mladším? Kde jinde než v rodině se měly zachovat tradice a z dědů na vnuky se přenášet generacemi prověřené rituály a obyčeje? Kde jinde než v rodině měl člověk už s mateřským mlékem sát životní moudrost a zkušenost, která je nezbytná ve styku s blízkými oběho pohlaví?

Sám domov jako by ztrácel hodnotu bezpečného přístavu.

Mladí lidé začínali žít příliš brzy samostatně, příliš brzy opouštěli otcovský dům a pokoušeli se vybudovat svůj vlastní. A dlouhý řetězec tradic se začínal trhat dřív, než se stačil pevně spojit. Ani syn,

ani dcera prostě nestačili v tom kvalitě převzít životní moudrost otců a matek, a tak každá generace musela začínat všechno z gruntu znovu.

Kde je cesta z tohoto začarovaného kruhu? Jak vrátit člověka zase do lůna rodiny?

Nikiforovič pochopil, že musí čertům pomoci. Ano, pomoci jim v jejich ušlechtilém zápase o lidské štěstí. A dokonce — jako vždy — věděl jak.

5

„Bud', a nebo!“ zabručel rozhodně a svlékl košili. Rukávy uvázal kolem límce a vytvořil tak něco, co připomínalo ranec. Sako oblékl na holé tělo, a protože cítil, že se zasedání chýlí ke konci, přikrčil se v křoví na pokraji cesty.

Dlouho čekat nemusel.

Nejdřív se octl v uzlíku jakýsi neopatrný zelenobradý hejkal, starý sotva jako tajga.

A pak už to šlo ráz na ráz.

Delegáti šli po pěšině pěkně jeden za druhým, takže s nimi děda neměl moc práce.

K hejkalovi přibýly dvě nerozlučné hambaté rusalky, jedna zamračená klekánice s kalnýma očima, navoněný troll a párek zatuchlých zápečníčků. Děda už měl raneček plný až po okraj a rozhodl se, že to stačí a že už půjde domů. Jenže právě v té chvíli zaslechl povědomý skřípavý hlas.

„A heleme se, Herr Deck!“ zaradoval se Nikiforovič. „Právě tys mi tady chyběl, abych to měl komplet.“

Povyskočil a rychle chytil pana Decka za nohu. Za tu s tím kopýtkem. Jenže při tom zachytil ranečkem o větývku, nedbale uvázané rukávy povolily a veškerá naložená havěť se rozeběhla dřív, než stačil mrknout. Nikiforovič zaklel, sebral košili a rozhodl se, že už nic lovit nebude, aby snad ještě nepřišel o Herr Decka.

Těžko by asi vysvětloval proč, ale fakt je, že mu tenhle pan Deck nějak přirostl k srdci. Asi proto, že to byl čert důstojný a uvážlivý.

I vypravil se děda domů.

Košili přes rameno, čerta v náručí.

Pan Deck sice neměl růžky nijak velké, ale přece jen byly poněkud nápadné. A tak pro případ, že by snad někoho potkali, či aby snad dědu nedopatřením nešťouchl do oka, držel mu na nich Kuzma Nikiforovič ruku a občas ho dokonce pošimral za ušima.

Když se dostali do vesnice, zrovna se vykulilo nad lesem sluníčko. Děda přelezl plot a odstrčil závoru u vrátek do dvora. Cestou sebral řetízek se psím obojkem a zamířil do kůlny, kam ho druhdy zaháněla babka Lykovová, aby si tam na čerstvém povětří vyluftoval opici. V kůlně uvázal Nikiforovič panu Deckovi obojek a řetízek upevnil k noze železné postele. Pak se ještě vykradl do seknice pro krajáč mléka. Postavil ho před pana Decka a šel spát.

Usnul, jako když ho do vody hodí.

A zdály se Kuzmovi Nikiforoviči všelijaké pitominky. Dokonce i ve snu si to uvědomoval a bylo mu stydno. Zdálo se mu totiž, že se ve Strašících sešlo výjezdní zasedání Akademie věd, kde měl přednést hlavní referát, z čehož mu bylo úzko. Nebyl totiž dostatečně připraven, k referátu nebyl hotov ani rejstřík literatury a vůbec z toho mohla být nepřijemná blamáž.

A zdálo se mu taky, že se celou noc chystal v knihovně kulturního domu a ráno se pak potácel celý vyčerpaný na zasedání, kde kromě akademických pilířů vědy seděl i ten čičmunda Afonin, i kmotr Alexej.

Když se probudil, bylo už poledne a nemusel se ani moc rozhlížet, aby zjistil, že z jakéhosi záhadného důvodu nespál v kůlně, ale na kanapi v knihovně domu kultury. Na stole byla hromada vědecké literatury a návrhu ležely jeho brýle.

Zavrtěl nechápavě hlavou, ale jako materialista připustil, že to je možné. Kdo ví, co všechno nevleze na mozek střízlivému člověku! Vždyť docela dobře mohl nerozvážně vyrazit do práce i brzy po ránu. Ale zase — kde se tady vzaly jeho brýle? Vždyť si docela přesně pamatuje, že je nechal včera večer v pokoji u snachy.

Zatímco si lámal hlavu touto záhadou, štrachal se pomalu z kanape. Najednou ucítil v kapse známou příjemnou tíži.

Ruka mu tam sjela jako lasice.

Fakt! Byly tam!! Dvě pěkné lahvinky stoličné.

A znovu se mu všechno v hlavě pomíchalo.

Že bych porušil slib? Že bych se zase včera zlinýroval a všechna ta dobrodružství s kongresem byl jen šalivý přelud? Corpus delicti, který držel v ruce, sice svědčil pro tuto hypotézu, ale stařík se přece jen zdráhal věřit.

„To by přece nemohly být plné,“ pravil a kradmo se ozhlížel kolem, jestli se tam někde nepovalují ještě nějaké prázdné.

Nepovalovaly!

Aby rozptýlil pochybnosti, vyrazil domů.

Herr Deck v kůlně pochopitelně nebyl.

Jen řetízek na noze postele a miska s mlékem. Jenže to nebyl žádný důkaz.

Že by to byl přece jen přelud alkoholického snu?

Děda Nikiforovič si však uvědomil, že ho nebolí hlava, ani žízeň že nemá, ba ani chuť na okurku, či něco ostřejšího. Takže žádný závazek neporušil! Jen ty nečisté potvory s ním sehrály pěknou habaďůru. Však on už si dá příště lepší pozor.

Když dospěl v úvahách až sem, vzal bez lítosti obě sedmičky stoličné, přešel do zahrádky kmotra Alexeje a zasadil je pěkně úhledně do záhonu okurek. Věděl, že kmotr Alexej přijde co chvíli do zahrady, a tak ať si dědek užije!

Když se zbavil pokušení, dal se do chystání udiček. Místo splávku, olůvka a háčku však zkoušel leccos jiného. Pak si prohlédl obojek, ze kterého se mu Herr Deck vyvlékl, chvíli se zamyslel a nakonec upravil obojek tak, aby se mu z toho pan Deck jen tak nevymotal. Ani si nevšiml, že do kůlny přišla babka Lykovová.

„Copak tady zase děláš, dědku bláznivá? Proč nejdeš k obědu?“ zeptala se a podezíravě čuchala kolem.

„Co by, pruty si chystám,“ řekl Nikiforovič bez mrknutí oka. „Asi vyrazím k ránu na ryby.“

6

Tentokrát byl Herr Deck přivázán spolehlivě.

Nicméně Kuzma Nikiforovič nezapomínal na jeho nekalé praktiky

a usilovně se snažil neusnout.

Marně.

Netrvalo dlouho a spal jako dudek.

Probudilo ho šimrání v uchu. Že by zbloudilý škvor? pomyslel si v polospánku.

Ohnal se rukou a pootevřel těžká víčka.

Vedle polštáře seděl Lopotuša a soustředěně šimral Nikiforoviče kouskem slámy.

„Jedeš, potvoro nečistá!“ ohnal se znovu Nikiforovič.

Ale Lopotuša nezmizel, jen se trochu naježil.

Kuzma Nikiforovič se podíval k noze postele a s uspokojením zjistil, že zamračený Herr Deck je na svém místě. Byl stočený do klubička, ale nespál.

„Kuzmo Nikiforoviči, pusťte toho cizince,“ pravil vendlouavě Lopotuša a nervózně zlomil slámkú.

„Kerejpa ty seš, že bys mi chtěl poroučet?“

Pravda, byla to otázka čistě rétorická, jenže to prostoduchý Lopotuša nepochopil:

„Já jsem zdejší, prosím, strašický. Žiju tu už pěkných pár století. Nýčkonc u Baetějevům.“

„Tak si koukej mazat k Bachtějevům!“ uzavřel Kuzma diskusi a obrátil se na druhý bok.

„Ale to já nemůžu, Kuzmo Nikiforoviči,“ nevzdával se Lopotuša.

„Uvažte laskavě, že Herr Deck je cizinec, delegát mezinárodního kongresu, člen organizačního výboru a magistr okultních věd. Vždyť je to skandál přímo mezinárodní, Kuzmo Nikiforoviči! My jsme dali záruky a jak teď budeme vypadat? Zostudíte nás po celém světě!“ „Zrovna ty mi tady budeš něco vykládat o ostudě!“ vzkypěl děd. „A kdo to včera ostouzel naší vesnici, co, ty čubčí synu?!“

„A o kom to psali v zahraničním tisku, jak urážel vlastní manželku nazýváje ji čarodějnicí, co?!“ vzplál Lopotuša.

„To si taky zjistím,“ pravil Nikiforovič tvrdě.

„Co byste zjišťoval? Vždyť jste to byl vy, Kuzmo Nikiforoviči! Kdo jiný...“

Nikiforovičovi poněkud povisla čelist a na chvíli ztratil dar řeči. Mordyjé, vždyť ten čerchmant má pravdu, rozpomínal se na tu

ostudnou scénu.

„M-no! Kdoví jestli... Já si na to nepamatuju,“ zabručel a rozpačitě sklopil zrak. Zahlédl však se zájmem naslouchajícího magistra okultních věd a přísně dodal:

„Ale toho Decka nepustím, anóbrž ho nutně potřebuju. A tím končím.“

„Cože?“ žasl Lopotuša.

„Že je audience u konce a ty koukej zmizet!“

Jenže Lopotuša vůbec nekoukal zmizet. Alespoň tomu nic nenasvědčovalo.

„K čertu, Kuzmo Nikiforoviči! Na co potřebujete zahraničního čerta? Vždyť s ním budete mít jenom peklo. Naše zvyky a obyčeje nezná, doma nic udělat neumí, tak k čemu vám bude? Víte co...?“ pravil Lopotuša a bylo zřejmé, že mu to leze z krku jako z chlupaté Jeky. „Víte co? Vemte si místo něj mě. Až do konce vašich dnů vám budu věrně sloužit. Pokud se jich ovšem dožiju...“

„Jak to?“ přerušil ho Nikiforovič. „Copak já nemám vlastní domácí strašidlo?“

„Měl jste, Nikiforoviči, měl...“ pokýval truchlivě hlavou Lopotuša. „Ale už jsou tomu drahně tři roky, kdy váš ubohý zápecník natáhl kopyta. Odpočinutí věčné dejž mu, ó Pane!“ pokýval znovu truchlivě hlavou a po neholené tváři mu skanula slza. „Ano, ano, už tři roky je kmotr Suseduško na pravdě boží. Život jste mu ukrátil tím svým vyváděním, Nikiforoviči! Infarkt ho chudáka sklátil...“

„A to bys šel místo něj?“ divil se Kuzma. „To se nebojíš, že to s tebou dopadne taky tak?“

„Jakpak bych se nebál. Vždyť on to s vámi žádný med nebude, Kuzmo Nikiforoviči. Spíš naopak, že. Ale aspoň vidíte, jakých obětí jsem schopen, abych odvrátil mezinárodní konflikt. Pusťte toho cizince. Zaručuji vám za to bohatství a spokojenost...“

„Inu, konečně...“ zamyslel se Kuzma a vyškrábl si osinu za límcem. „Nebylo by špatné dát to zase nějak do pořádku. Vždyť je v chalupě úplná anarchie. Katastrofa, kam se člověk podívá... Jenže! Tady jde o záležitost přímo celostátního významu, ne-li více... Ba ne! I já musím přinášet oběti na oltář zájmu veřejnosti. Jak jsem řekl,

Herr Decka nedám!“

„Propána! A na co vám bude?“

„To ještě uvidíš. Vezmu si dovolenou a až prodám na podzim brambory, vydám se s Deckem do Moskvy. Přímo na Akademii věd. Tam už si s tím vaším problémem poradí. Bez lidí byste to beztak nevyřešili.“

Herr Deck, který do té chvíle ležel u nohy postele a do diskuse nezasahoval, najednou vyskočil, zadupal kopýtkem a zavyl:

„Vždyť on mě zahubí!“

„Jen klid, kolego,“ mírnil ho Lopotuša. „Máte moje slovo, že vás odtud tak či onak dostanu.“

„O to právě jde,“ zoufal si zahraniční pan Deck. „Mně totiž není jedno, jestli to bude tak či onak!“

Lopotuša se zachmuřil a začal z druhého soudku:

„Poslyšte, Kuzmo Nikiforoviči, jste přece kulturní člověk. Copak nechápete, že takhle ničeho nedosáhnete? Že naopak v zárodku zmaříte všechny naše bohubilé plány? Vždyť na tom kongresu nešlo o nějaká šprtouchlata, ale o vážnou věc. Pochopte, člověče nešťastná, že na vahách je teď budoucnost lidstva. Vlastně... na jakých vahách? Přímo ve vašich rukách! A vy tady melete něco o nějaké Akademii! Copak nechápete, že ti vaši akademikové mají docela jiné starosti? A to už vůbec pomíjím koncepční rozdílnost v přístupu k řešení tohoto vážného problému. Vy si vážně myslíte, že se o to budou zajímat? Čerta starého! Ty bude tak nejspíš zajímat, k jakému druhu, rodu a čeledi sudo či lichokopytníků patří pan Deck. Všechno ostatní jim bude putna...“

„Proboha! Vždyť oni si mě tam vycpou!“ zaúpěl Herr Deck a vrhl se nečekaně na kolena. „Pro všechny svaté, neblbněte, pane Lykove! Mějte uznání a pusťte mě domů!“

Tohle už bylo na Nikiforoviče příliš.

„Jedete, vy pohani!“ okřikl je. „Kdo vás má poslouchat? Bud' tady bude ticho, nebo vás přivážu oba.“

Lopotuša i Herr Deck polekaně zmlkli a Kuzma Nikiforovič se klidně otočil ke zdi. Přetáhl si kabát přes hlavu a usnul spánkem spravedlivých.

Znovu se probudil pozdě odpoledne.

Po Herr Deckovi a Lopotušovi už nebylo ani památky.

Noha u postele byla ohnutá a Herr Deck zmizel i s obojkem. Jen na místě, kde se ještě nedávno choulil do klubíčka, ležela vizitka s magickým nápisem Auf wiedersehen!

Kuzmovi se udělalo mdlo.

Srdce se mu rozbušilo a krev se mu hrnula do hlavy. Buď je to diabetes, nebo zánět myokardu, napadlo ho a svalil se v hlubokých mrákotách.

7

Od té doby uplynuly dva roky.

Kuzma Nikiforovič definitivně nechal pití a po pravdě je třeba říct, že ho nikdo nezahlédl v povznesené náladě ani ve dny sváteční. V domě panoval klid a dostatek.

Babka byla spokojená a Kuzmovi nadávala už jen tak ze zvyku. Syn se snachou žili jako dva holoubci, dcera Ňutka, která loni propadla, se velmi polepšila a začala dokonce chodit do houslí. Dokonce i Peťka začal sekát dobrotu. Potuloval se po domě a neustále dotíral, kde že by se dalo co spravit, a postavil dokonce i nový plot.

V kůlně už zase stála nová motorka, tahle se sajdkárou, a televizor dali opravit, a taky ledničku a přesto přese všechno vyšli s penězi téměř pokaždé až do braní, takže sousedé a známí se měli proč žrát. Kromě kmotra Alexeje, ovšem!

Jenom Nikiforovič chodil stále zamračený a přímo na něm byla vidět ta hrozná tíha odpovědnosti, co nesl na duši. Když nebyl náhodou nikdo doma, chodil po domě a koštětem šťoural za pecí i v tmavých koutech v podkroví. Koupil i pastičku na myši a různě ji líčil po chalupě. Ale do té se chytila jen babka Lykovová, což mu sdělila slovy nehledanými, leč jadrnými, takže toho raději nechal.

Na vývoj událostí doplácel i předseda vesnického sovětu Afonin, za kterým se Nikiforovič vlekl jako ocásek a věčně vedl plamenné řeči o věcech, na které se ho nikdo neptal. A taky na Afonina naléhal, aby mu sesumíroval náležitě argumentovanou nótu Spojeným národům ve věci krajně naléhavé.

Jelikož však Afonin na interpelace Kuzmy Nikiforoviče nereagoval a žádosti o zmíněné votum separatum ignoroval, rozhodl se Nikiforovič, že se na něj vykašle a zařídí si to sám. Začal se velice intenzívně učit cizím jazykům, aby na podzim, až prodá ty brambory, osobně vyrazil do OSN a přednesl tam významný projev přímo v cizím jazyce.

Svá vědecká studia v knihovně kulturního domu zanedbával a bifloval slovíčka, fráze i idiomy.

Zřejmě mu to šlo kromobyčejně dobře, neboť za čas mu nerozuměli nejen přesporní, ale ani sousedé, ba někdy ani babka Lykovová.

Jak narůstalo bohatství jeho slovní zásoby, Kuzma Nikiforovič se pomalu uklidňoval. Kámen na duši mu tál a ani ten pocit odpovědnosti za osud lidstva už nebyl tak palčivý. Nakonec, aby od toho měl pokoj, dospěl Nikiforovič k závěru, že celý ten kongres nebyl nic jiného než vědecky zdůvodnitelná halucinace.

Ale přesto, pokaždé, když večer vycházel na dvůr, už ze zvyku se zaposlouchal, jestli ze střechy neuslyší známý skřípavý hlas.

Neuslyšel...

A bylo mu to jedno.

Alexandr Žitinskij

BRUMMŮV EFEKT

1. Píšu dopis

Na zázraky nevěřím. To mě odnaučili už ve škole. Věřím ve vědu a šťastnou budoucnost lidstva. To je poněkud srozumitelnější. Nicméně sem tam se zázraky přece jen dějí a je nutné s nimi počítat.

Ale abych nezdržoval: Jednou jsem objevil na svém stole dopis od šéfa. Nic neobvyklého. On se mnou velice rád koresponduje. Tedy přesněji, on píše a já čtu. Často totiž vysedává v laboratoři dlouho do noci a pak ho leccos napadá. Někdy přímo myšlenky. Já je pak ráno studuji. Například: „Pét'o! Zamyslete se nad tím, jestli nelze nějak vysvětlit anomálii v infračervené oblasti mezipásmového spektra!“

Obvykle na taková sdělení nereaguji příliš ukvapeně. Konečně každý, kdo ho zná, ví, že by to bylo pošetilé. Šéf to často říká sám. Vbíhá do laboratoře a křičí: „Včera to byl blábol a psí nesmysl!“ Proč zrovna psí, to nevím. Podle mne to byl docela obyčejný lidský nesmysl, celkem všední a ne nejhorší.

Ale tentokrát to bylo něco zcela jiného.

Na stole ležela obálka. Adresa napsaná fialovým inkoustem a nápadně rozmáchlým rukopisem. Adresa našeho ústavu byla upřesněna prostým sdělením: Hlavnímu náčelníkovi. Nic víc, ale také nic méně.

K dopisu byla připojena direktivní průvodka:

„Pimenov. Prošetřit, vyřídit!“ Podpis rektora.

„Turčin. Provéřit!“ Podpis Pimenova.

„Zoldadze. Připravit odpověď. Lhůta — týden!“ podpis Turčina.

„Barsov. Vůbec tomu nerozumím. Lámejte si s tím chvíli hlavu!“ podpis Žoldadzeho.

„P. Verluchin. Probaha, Pét'o, vyznáte se v tom? Podívejte se na to a napište odpověď.“ Podpis šéfa.

Verluchin jsem já.

V hierarchii našeho ústavu je pode mnou už jenom koš na papír, takže jsem to neměl komu postoupit a nezbývalo, než abych se do toho pustil. Dopis mě kupodivu zaujal.

Fialový rozmáchlý rukopis sděloval na šesti stranách, že autor dopisu objevil elektrický proud v kovaném železe. V závorkách bylo uvedeno, že se jednalo o podkovu. Autor ji nějak nahříval (svíčkou), v důsledku čehož tam tekly proudy, a to sem i tam. Ale to ještě zdaleka nebylo všechno. Autor těmito proudy nabíjel akumulátor svého motocyklu, s nímž pak přes půl roku jezdil. Dále tam stálo, že tento jev potvrzuje Brummovu teorii. Autor nás žádal, abychom pokus zopakovali a poslali mu potvrzení, kterým doloží svou patentovou přihlášku.

Na závěr byla uvedena adresa. Vasilij Fomič Smirnyj, Horní Kohoutkovice, Jaroslavská oblast.

Jenom mi nebylo jasné, jak se do Horních Kohoutkovic dostala zpráva o té Brummově teorii. Například já jsem o ní neměl ani ponětí.

Nezbývalo než sáhnout znovu po učebnicích. Tam ovšem nebyla o Brummově teorii ani zmínka. Sáhl jsem tedy po encyklopedii. A ejhle, pod písmenem ‚b‘ byl hned za Maxem Bornem onen tajuplný Hans Friedrich Brumm. Jak se ukázalo, zemřel ten výtečník před více než dvě stě dvaceti lety. Kromě toho to byl mnich a ve své klášterní cele si zřejmě ledacos navymýšlel, neboť kromě toho, že byl mnich, byl, jak se zdá, také alchymista. Později to přirozeně všechno zavrhl a nad jeho teorií udělali kříž.

Pokud jsem to správně pochopil, chtěl teď náš milý Vasilij Fomič pohnout tímto křížem z místa.

Takže jakápak tedy věda! Sedl jsem a napsal:

„Vážený soudruhu Smirnyj!

S přihlédnutím k tomu, že pracemi Maxwella, Hertze a sovětských vědců byla Brumмова teorie zavržena jako nevědecká, s politováním Vám oznamuji, že Váš požadavek musím odmítnout. Domnívám se, že se do Vašich pokusů vloudila nějaká chyba...”

Prostě mi bylo jasné, že to tak nemůže být, neboť to tak ani být nemůže. Hbitě jsem skoncoval se Smirným i Brummem. Co se mají co hrabat na našem písečku?!

Dopis jsem ukončil rejstříkem podpisů se všemi funkcemi a tituly. Vypadalo to velkolepě: Rektor — člen Korespondent, jeho vědecký zástupce — profesor a tak

dále. Až docela nakonec bylo skromné: mladší vědecký pracovník P. N. Verluchin.

Koncept jsem odnesl písaře a spokojen dobře vykonanou prací jsem se posadil za svůj stůl. Když přišel šéf, podal jsem mu stručnou zprávu o Brummovi a šéf se lehce usmál. Bylo mi však jasné, že o Brummovi také slyšel poprvé. Kdyby ovšem věděl, co nás s tím zatraceným Brummem ještě čeká, určitě by se neusmíval.

Pak přišel Lisockij, který je v ústavu považován za solidního člověka. Stále totiž píše disertační práci. Už deset let. Pamatuji se, že jsem o jeho disertační práci slyšel už jako student. Také se říkalo, že až ji jednou konečně napíše, že to bude bomba. Něco jako Vojna a mír. Na zasedáních katedry si neustále stěžuje na obtíže. Také proto si ho váží. Všem imponuje, že už deset let vytrvale překonává nějaké těžkosti a ještě ho to neotrávil.

Nutno mu však přiznat, že má přímo fenomenální čich. Když například někde v laboratoři oslavují něčí narozeniny, zcela spolehlivě se tam objeví, aby si vypůjčil logaritmické tabulky. Na co je potřebuje, nikdo neví. Ale když už tam je, nabídnu mu pochopitelně pohoštění, neboť dát mu jenom ty tabulky by bylo nezdvořilé. Lisockij, aby neurazil, sní pár zákusků, vypije kávu, vezme tabulky a s omluvami se vzdálí. Jsem pevně přesvědčen, že tentokrát také nepřišel jen tak. Něco ho k tomu určitě vedlo. Bezpochyby jeho pověstný nos.

„Tak co je nového v infračervené oblasti?“ pravil Lisockij.

Bylo mi jasné, že nás chce jen namíchnout, neboť mu na infračervené oblasti záleželo stejně málo jako na ultrafialové.

Jenže šéf mu vybrebtal tu záležitost s Brummem. Ironicky, samozřejmě. Lisockij se také zasmál, pronesl pár sentencí o telepatii a na odchodu sebral, čert ví proč, moji encyklopedii. Říkal sice, že si chce osvěžit v paměti druhou termodynamickou větu, ale to nás šálil. Já mu prostě nevěřím.

Pak přinesla Nelja přepsaný dopis. Se šéfem jsme ho podepsali a vyslali po oběžné dráze vzhůru. Tak se dopis vydal tiše na cestu do Horních Kohoutkovic. Tentokrát už jako oficiální dokument.

Dopis odešel a my to pustili z hlavy. Všechno šlo zase dál svou cestou. Saša Rybakov se vrátil z přednášky a zasedl ke svému

oscilografu. Druhý asistent Geňa začal zkoušet posluchače z fyziky pevných látek a já, jen tak, aby se něco dělo, jsem podstrkoval studentům taháky. Geňa byl navýsost spokojen, jak to jeho skupina ovládá. Mračil se sice, ale vytrvale příkyvoval. Docela jistě ho od toho muselo bolet za krkem

Když jsme končili, přišel zase na přetřes Brumm. Ani nevím jak. Ukázalo se, že Saša Rybakov jeho teorii zná. Na tom není nic divného. Saša zná vždycky všechno. Zvedl hlavu od svého oscilografu, otřel si brýle a řekl:

„S tím Brummem se ještě vydovááš To, co vymyslel, totiž vůbec není pitomé.“

„Prosím tě!“ mávl jsem rukou. „To už dávno zahrabali.“

Saša jen pokrčil rameny a svýma krátkozrakýma očima se podíval někam do dálky. Řekl bych že do sedmnáctého století a to přímo do Kolína nad Rýnem, kde tehdy žil Hans Friedrich Brumm, neboť jeho tvář měla najednou poněkud prorocký výraz. Ovšem krátkozrací tak vypadají vždy, když odloží brýle.

2. Experimentuji

Asi za tři týdny vstoupila historie s Brummovou teorií do nové fáze. Šéf přišel do práce mírně řečeno zachmuřený a dlouho přerovnával na svém stole všelijaké papíry. Nejdřív mě napadlo, že zase zamítli jeho přihlášku do bytového družstva. Leč ukázalo se, že moje úvaha byla chybná.

„Jde o to, Petře Nikolajeviči...“ začal šéf a to se mi už nelíbilo. Obvykle mě oslovuje méně oficiálně.

Šéf vyndal z aktovky nějaké papíry. Hned nahoře, jak jsem si všiml, ležela obálka se známým fialovým rukopisem. Také obrázek na obálce byl stejný: Blahopřeji vám u příležitosti Dne žen. Jenže bylo září a Den žen je, pokud vím, 8. března. K obálce byl přiložen výstřížek z jakýchsi novin a ústavní korespondenční průvodka. Od té předcházející se lišila jen poněkud důraznějšími formulacemi a větším počtem vykřičníků.

Šéf mi to všechno položil beze slova na stůl a zapálil si cigaretu.

Přímo jsem cítil, jak se pomaličku rozehřívá. Řekl bych jako parní kotel. Pak nečekaně poposkočil a praštil pěstí do stolu, což mělo za následek, že se fialová písmenka odebrala kamsi stranou.

„Fantastické!“ zahulákal. „Tmářství!! Já se tady mám zabývat alchymíí!“

„A proč ne, Viktore Ignat’jeviči?“ řekl jsem klidně. „Třeba to bude k něčemu dobré. Nerozčilujte se, já to dám nějak do pořádku.“

„Bud’te tak laskav, Pét’o,“ upřel na mě prosebný zrak. „A odpovězte mu nějak... nějak vlídněji. Třeba mu něco slibte.“

„Třeba posmrtnou slávu,“ dovolil jsem si navrhnout.

„To ne! V žádném případě!“ polekal se šéf. „Slibte mu třeba nějaký přístroj... Třeba ampérmetr, nebo tak něco... Propánaboha!“ řekl ještě a provedl s rukama něco, co se dalo docela dobře nazvat lomením. Pak začal rozčileně pobíhat po laboratoři. On si všechno bere moc k srdci. Jestli to s ním takhle půjde dál, tak tady moc dlouho nepobude.

V přiloženém výstřižku byl konstruktivně kritizován nepřipustně přezíravý vztah k dopisům pracujících. Pak jsme byli poučeni, že jsme se neměli odvolávat na nějakého Maxwella, ale sami svědomitě prověřit podstatu Brummovy teorie.

„Brumm-brumm-brumm...“ pozpěvoval si šéf do pochodu.

„On tady dokonce cituje Engelse,“ poznamenal jsem, když jsem dočetl dopis Vasilije Fomiče.

„Brumm-brumm-brumm...!“ přidal šéf na hlasitosti.

Svoji práci jsem odložil na později a pustil se do vědeckého zkoumání teorie Brumm-Smirného.

Nejprve jsem musel sehnat svíčky.

Na katedře svíčky neměli, neboť jich už dávno nikdo nepoužíval. Geňa mi poradil, abych je koupil v obchodě. Saša Rybakov mi radil kostel. A protože to od nás z ústavu bylo do kostela blíž, dal jsem na Sašovu radu. Všimli jste si někdy, jakou mají v kostele divnou pracovní dobu? Někdy mají zavřeno celý den a jindy zase pracují snad i v noci. Já měl náhodou štěstí. Ten den měli otevřeno zrovna přes den a u vchodu prodávala nějaká babka svíčky. Spíš bych řekl svíčičky, protože byly hubené jako makaróny. Ale zato byly pěkně

drahé. Koupil jsem jich pět a babka mě ke svíčkám ještě přežehnala křížem.

S podkovou to bylo ovšem složitější. Nejen já, ale nikdo prostě nevěděl, kde by se dala ve městě sehnat kvalitní podkova. Tak jsem zavolal na informace. Jediné, čeho jsem dosáhl, bylo, že mi vynadali a důrazně mi doporučili, abych se choval slušně. Objednal jsem si podkovu v ústavních dílnách. Strýc Fed'a, který u nás pracoval jako foukač skla, mi jen tak z paměti nakreslil její skicu, neboť je z vesnice a pamatuje, jak podkova vypadá. Já jsem pak skicu překreslil podle všech pravidel do tří projekcí i v celkovém pohledu, napsal objednávku a čekal.

Tři dny jsem lítal do dílny a zajímal se, jak je to s mou zakázkou. Konečně byla podkova hotova.

„Prosím tě, co to máš za koně?“ zeptal se mistr, „je snad jednohý?“

„Ne. Ale má tři protézy.“

„A je to kobyła, nebo hřebec?“

„Spíš hřebec.“

„Chudák zvíře,“ pokýval hlavou mistr.

Sebral jsem podkovu a v laboratoři zahájil pokusy. Na nezáměr ostatních jsem si nemohl stěžovat. Skoro bych řekl, že přišel každý, kdo měl nohy. Jenom šéf, kterého to poněkud rozčilovalo, se raději odebral do knihovny. Měl jsem takový pocit, že si od tohoto pokusu moc neslibuje. Lisockij obcházel kolem a trousil ironické poznámky o podkově. Ovšem schéma si prostudoval velice pozorně. Považoval jsem to za projev jeho vrozené zvědavosti.

Podkovu jsem upevnil do svěráku a připájel k ní dráty. Ty jsem pak připojil k ampérmetru a zapálil svíčku. S tou svíčkou v ruce jsem vypadal trochu jako ženich. Až na to, že na místě nevěsty stál Lisockij.

„Možná že by pomohlo, kdyby se při tom zapělo halelujá,“ doporučoval Rybakov.

Myslel jsem si své.

Přiložil jsem svíčku k podkově a začal ji zahřívat. Ručička ampérmetru se pohnula a pomalu se vyšplhala o jeden dílek.

„Termoelektrický proud.“ konstatoval Lisockij.

To jsem věděl taky. Brummův efekt se nekonal. Podkovu jsem nahříval na různých místech a vypálil při tom tři drahé svíčky. Jedným výsledkem bylo, že podkova ztratila svůj původní lesk, byla celá ucouzená a vůbec vypadala dost uboze.

„Ani ň,“ řekl Saša Rybakov a vrátil se ke svým přístrojům.

„To je taky v pořádku!“ ozval se šéfův hlas. Zřejmě to napětí v knihovně nevydržel a přikradl se pozorovat průběh pokusu.

„Dejte sem letlampu!“ řekl Lisockij.

„Nepleť se tady do pokusu!“ pokoušel se zasáhnout šéf.

„Povídám, dejte sem letlampu!“ trval na svém Lisockij.

Dali mu letlampu a za pár vteřin byla podkova rozpálena do běla. Výsledek byl stejný. Akorát, že se od podkovy odletovaly vodiče.

„Chyba bude v podkově,“ oznámil Lisockij. „Tohle je polotovár, a ne podkova. Potřebujeme pořádnou podkovu. Koňskou podkovu. Přímo z kopyta, abych tak řekl.“

„Tak to stačí!“ zasáhl šéf. „Péťo, napíšete ten uctivý dopis, přiložíte schéma a slíbíte ten ampérmetr... A nezapomeňte tam napsat ‚s úctou‘!“

Vždyť tohle je přímo zločin. Ztratit týden práce kvůli nějakému Brummovi! Co když si zítra tenhle Fomič vzpomene, že má Země tvar preclíku? To budeme taky zkoumat? Co?!“

„Jen počkejte,“ řekl tajemně Rybakov. „Tohle jsou teprve začátky.“

Lisockij si vyžádal naši podkovu a odnesl ji do své laboratoře. Prý pro štěstí.

Napsal jsem další dopis do Horních Kohoutkovic. Ivana Fomiče jsem oslovoval jako kolegu, zamotal jsem do toho spoustu odborných termínů, uvedl teoretické závěry i se vzorečky. Dokonce jsem tam napsal i Schredingerovu rovnici, ačkoliv s tím neměla nic společného.

Neuškodí, říkal jsem si, když bude potřebovat víc času, než se v tom trochu přebere. To už jsem totiž cítil, že nás čeká úporný boj.

A cítil to zřejmě i šéf.

„Péťo,“ kladl mi na srdce, „prostudujte toho Brumma pořádně! To jen abychom měli v ruce dost argumentů.“

Druhého dne jsem se přestěhoval do oddělení rukopisů a starých

tisků v městské knihovně. Brumm psal latinsky, takže jsem se s tím dokázal ještě jakžtakž vyrovnat. Ovšem věda...? Jeho teoretická východiska byla poněkud mystická. Brumm například docela vážně tvrdil, že elektrický proud je jednou z forem existence d'ábla. A svatý oheň ho prý nutí běhat po vodičích a jiskřit. O tom, jakým způsobem d'ábel nabíjí akumulátory, Brumm nic nepravil.

Stačil jsem prostudovat sotva jeden ze čtrnácti Brummových traktátů a Vasilij Fomič stačil udělat další tah.

3. Chystám se

Tentokrát pozvedl Smirnyj na Brummovu obranu veřejnost. Veřejnost se obvykle nechá ochotně pozvedávat. Dalo by se říct, že na to přímo čeká.

Veřejnost lze pozvednout rozličnými způsoby. Vasilij Fomič na to šel cestou kolektivního dopisu. Čertví kde sehnal v těch Horních Kohoutkovicích takového národa. To snad musel zajet i do spádové obce. Ale ať je sehnal kde chtěl, fakt je, že na padesát lidí místopřísežně potvrdilo, že soudruh Smirnyj jezdil půl roku s motorkou s přívěsným vozíkem, a to velmi intenzívně. Dále tam stálo, že — jak všichni na vlastní oči viděli — nabíjel akumulátor jen jednou, a to z podkovy. Bylo tam dokonce uvedeno, kde tu podkovu sebral. V kovárně!

„Tady to vidíš,“ řekl Rybakov. „V žádném kostele. V kovárně ji sehnal!“

„Já jsem měl z kostela svíčky, a ne podkovu,“ ohradil jsem se zachmuřeně.

„To máš fuk,“ pravil melancholicky Saša.

Dospěl jsem k závěru, že se mě Rybakov snaží dostat do stejného psychického stavu, v jakém byl šéf. Ale to se mu nepodaří.

Když jsem četl dopis, díval se na mě šéf nějak divně. To už jsem znal. V hlavě mu zrála myšlenka. Začal hezky zdaleka:

„Poslyšte, Pét'o,“ řekl vlídně, „jste ještě mladý, nervy máte v pořádku... Co kdybyste do těch Kohoutkovic zajel? Já mám totiž obavy, že jinak se sem ten Fomič přižene na tom svém motocyklu, a

pak za sebe neručím. Chápejte, mám rodinu...“

Tak jsem si šel vyřídit cesták.

Vedení to podepsalo bez váhání. Drobné obtíže vznikly jen v účtárně:

„Co to je za ty Kohoutkovice? Kde to vůbec je?“ ptal se podezíravě hlavní účetní. „A proč tam vůbec potřebuješ jezdit? Nejedeš tam náhodou na houby?“

Trpělivě jsem mu vysvětlil, že se v Horních Kohoutkovicích koná mezinárodní sympozium o tranzistorových dojičkách, magnetickém sběru vajec a používání podkov jako výkonného generátoru. O té podkově jsem nelhal.

„A co samohonku? Tu tam ještě na tranzistorech nepálí?“ zažertoval účetní.

„To je v plánu až na příští pětiletku,“ oplatil jsem žertem.

„No tak jeď,“ svolil laskavě hlavní účetní. „Budou tam nějací cizinci?“

„Tři autobusy.“

Hlavní účetní pokýval spokojeně hlavou.

Já taky.

Sebral jsem zálohu a vydal se zjišťovat, jak se do těch Horních Kohoutkovic vůbec dostanu. Ukázalo se, že nejlépe bych se tam dostal koňmo, neboť takovému koni je srdečně jedno, kudy kráčí. Letadla do Kohoutkovic nelátala, vlaky nejezdily a lodě nepluly. Ty tři autobusy cizinců mi začaly dělat starosti. Co když se tam vůbec nedostanou?

Nakonec mi to podrobně vysvětlil jakýsi dědoušek na nádraží. Musel jsem jet vlakem do okresního města, dál pak autobusem („Jestli se tam ovšem dostane,“ pokýval hlavou děda) a nakonec parníkem. („Ovšem jestli pojede,“ řekl stařík.)

„A když nepojede?“ „Tak půjdeš pěšky. Ono to není tak daleko. Všehovšudy pětadvacet verst.“

Poděkoval jsem dědečkovi za informaci a šel si koupit gumáky a vaťák.

Můj odjezd nadělal na katedře dost rozruchu. Ponejvíce jsem dostával objednávky na sušené houby. Saša Rybakov mi doporučoval udici a dával rady, jak lovit ryby pod ledem.

„Vždyť ještě nezamrzlo,“ namítl jsem. „Co můžeš vědět,“ pravil tajuplně Rybakov. „Víš ty, jak dlouho se mohou takové experimenty táhnout?“

Laborantka Nelja dokonce plakala, když se se mnou loučila. Myslím, že mě miluje. Až se vrátím, budu to muset zjistit. Přiběhl také strýc Feďa s nějakým balíčkem a prosil, abych ho cestou doručil u nich ve vsi. V balíčku bylo sušené ovoce a elpíčko Muslima Magomajeva. Bylo mi to nějak divné a tak jsem se Fedi přeptal odkud vlastně pochází.

„Z tulské gubernie, přece,“ řekl strýc Feďa. „Hm... Poslyšte, Feďo, znáte trochu zeměpis?“ „Ne,“ pravil hrdě strýc Feďa. „Jenom trochu Evropu. Za války jsem ji prošel skoro celou. Tady okolo jsem to už zapomněl. Co má být? Ty to nemáš při cestě?“

Zaběhl jsem pro mapu a ukázal mu, kde leží Horní Kohoutkovice.

„Koukni na to!“ podivil se strýc Feďa. „Ale to máš jedno. Tak to tam dej někomu jinému. Magomajeva tam budou asi taky znát.“

Moje vědecká výbava se skládala z konspektu Brummovy traktátu a pyrometru, který jsem vzal s sebou, abych si dodal na vážnosti. Pyrometr je taková mašinka, kterou se měří vysoké teploty, a hlavně je lehký a skladný.

Nakonec jsem poslal Fomičovi telegram: Vysíláme k vám představitele vědecké komise, která má ověřit vaše výsledky s Brummovým efektem. Připravte aparaturu!

Na nádraží mě nikdo nevyprovázel. Ani vlastní žena. Vlak odjížděl ve tři ráno, což je velice výhodné pro ty, kteří prchají tajně a navždy. Na nádraží jsem pochopil, proč byl odjezd vlaku stanoven na tak pozdní nebo časnou hodinu. Ten vlak totiž ani zdaleka nepřipomínal dálkový expres.

Kráčel jsem po nástupišti a vzpomínal na poslední slova své ženy:

„Pěťo, musíš se tam držet!“

„Myslíš jako vědec?“

„Ne, myslím jako chlap. Žádné pití. Víš, jak to tam chodí.“

„To jsou drby,“ ohradil jsem se. „Všichni tam pít nemohou.“

„Prosím tě!“

„Například děti určitě nepijí... Babičky většinou taky ne. A vůbec, je tam vzorný kolchoz.“

„Tak alespoň k tomu přikusuj špek. Říká se, že to pomáhá.“

4. Jedu

Ve vagóně byla tma jako v protileteckém krytu při náletu. Já to sice nepamatuji, ale vyprávěla mi o tom maminka. Prošel jsem vagónem a vytrvale přitom zakopával o něčí zavazadla. Konečně jsem se doškokrtal ke svému místu. Na horním lůžku už někdo spal. Vykukovala mu jenom noha v ponožce, do které jsem narazil zrovna nosem. Ne snad, že by to bolelo, ale příjemné to také dvakrát nebylo.

Na mém lůžku seděli nějací dva chlápkové. Přátelsky se na mě podívali, leč k tomu, aby mi uvolnili místo, se neměli. Navrhli mi, abych se k nim připojil. Nepřipojil jsem se, neboť jsem měl dosud v živé paměti, co mi kladla žena na srdce.

Hodil jsem pyrometr na horní lůžko a vydal se shánět lůžkoviny. Průvodčí vrhla mým směrem cosi bílého. Pochopil jsem. Rubl si odnesla k oknu a dlouho si ho prohlížela.

Na vedlejším lůžku jsem našel stočenou matraci, v níž se ztrácelo pět kousků sežmolené vaty. Snažil jsem se rozdělit je co nejrovnoměrněji. Připouštím, že moje snaha nebyla korunována úspěchem. A tak jsem rezignoval a natáhl si prostěradlo. Boj s polštářem jsem vzdal ještě dřív, než začal.

Potom bylo třeba se svléknout. Fatální situace. Svlékat se v uličce jsem považoval za nevkusné a tak jsem zalezl do své kójky a pokoušel se svléknout tam. Peklo! Zkoušeli jste si někdy stahovat vleže kalhoty, když při tom notabene nemůžete ani pokrčit kolena? Ponožky jsem si podle všeobecných zvyklostí nechal. Poslyšte, to je zvláštní pocit spát v ponožkách.

Probudil jsem se nepříjemně brzy. Tedy přesněji, probudil mě pyrometr, který spadl z horního lůžka přímo na stolek, kde stála láhev a dvě sklenky. Naštěstí už byly prázdné. Jistě si dovedete představit, že to nebylo žádné něžné zacinkání. Naklonil jsem se dolů a přemýšlel, co dělat. Ale třebaže mi to připadalo neuvěřitelné, v našem oddělení to s nikým ani nehnulo. Jen odkudsi zpředu přišel nějaký chlápek v podvlékačkách a tričku.

„Co to je?“ zeptal se. „Dalekohled?“

„Pyrometr,“ zamumlal jsem neochotně. Přiznám se, že jsem neměl zrovna náladu vysvětlovat princip jeho činnosti. Bylo totiž jasné, že bych musel začít hezky z gruntu.

„Pyrometr... Aha...“ řekl chlápek a škrábal se přitom pod tričkem na prsou. „Tím se měří tlak, žejó...“

„Hm,“ zabručel jsem a mírně zrudl. I v této situaci mi bylo nepříjemné lhát. Vzal jsem pyrometr a znovu ho hodil na nejhořejší lůžko. Ani jsem se za ním nepodíval. Ale to jsem měl. Pyrometr se tam totiž odrazil od něčeho měkkého a znovu spadl dolů. Tentokrát zasáhl rozespalého dobrovolníka v podvlékačkách. Ten pravil cosi cenzurovatelného, ale znovu mi ho podal.

Podepřel jsem se rukama a podíval se nahoru. Někdo tam spal. Jen tak na tvrdé lavici. Ani polštář neměl. Zřejmě si celou tu dobu podpíral hlavu mým pyrometrem, který pak bezděčně shodil dolů. A dál klidně spal jako zabítý.

„Nu, tak já půjdu,“ řekl chlápek v podvlékačkách. Propustil jsem ho v milosti. Dobrý člověk ještě žije. Přišel v noci, bos a dvakrát mi podal pyrometr, třebaže se mu jednou trefil přímo do hlavy. Ne, dobrý člověk skutečně ještě žije!

Ráno mě probudila průvodčí.

Ne snad že by ode mne něco potřebovala. Jenom se pokoušela vytáhnout zpod mne prostěradlo a — jistě nechtíc — mě přitom vzbudila. Zeptal jsem se, k čemu ten spěch.

Mlčky ze mne stáhla příkrývku. Pochopil jsem, jak moc jí jdeme všichni na nervy, a už jsem nedotíral.

„Budete si brát lístek?“ houkla na mě nečekaně a z tónu jejího hlasu bylo zřejmé, že bych to dělat neměl. Zdvorile jsem se omluvil a vysvětlil jí, že já osobně bych na jízdence netrval, ale obávám se, že na ní bude trvat naše účtárna. Kupodivu to nemělo jiné následky, než že pokrčila rameny a vydala se pro jízdenku.

Natáhl jsem gumáky a vaťák a čekal, až zastavíme. Čekal jsem až do oběda. Tedy oběd se tam žádný nepodával, to dá rozum. To se jen tak říká. Prostě někdo z cestujících rozbalil svůj šátek a začal konzumovat vařená vejíčka. Ostatní jak na povel vytáhli svoje balíčky a začali naklepávat vejíčka nebo loupat vařené brambory.

Já prostě tenhle stádní instinkt nesnáším a tak jsem čekal a polykal sliny. Teprve když se ostatní najedli, vytáhl jsem svůj obložený chléb.

Ale jen jsem dojedl, vytáhla žena na vedlejší lavici vařené kuře a začala se znovu krmit. A to se prosím krátce předtím nadlábla pirožků se zelím!

5. Jedu dál

Konečně jsme přijeli.

Vystoupil jsem na nástupiště a cítil se jako Kolumbus na břehu Ameriky. Díky svému oblečení jsem se bohudík příliš nelišil od ostatních. Městečko bylo jednopatrové, po ulicích se popelily slepice s kuřaty. A když se náhodou odněkud vynořilo auto, utíkaly drahý kus cesty před chladičem, než aby se spasily v příkopu. Zjistil jsem, že autobus pojede až za tři hodiny, a vydal jsem se na obhlídku.

Došel jsem až k jakési řece. Překvapivě mohutné řece. Na dřevěném přístavišti stál vousatý děda v kšiltovce. Napadlo mě, že to je buď převozník, nebo hlídač majáku. „Co je to za řeku, otče?“ zeptal jsem se.

„Volha, matko,“ řekl muž.

„A hele,“ řekl jsem rozpačitě. „To jsem nevěděl.“

Pak bylo chvíli ticho.

Děda se díval na můj kufřík, na vaťák a pak se zeptal:

„Seděl jsi dlouho?“

„Kde jako?“ řekl jsem nechápavě.

„No, kde asi tak...“ řekl děda a mrkl na mě.

Konečně mi to došlo.

„Tři roky,“ svěřil jsem se, abych mu udělal radost.

„A za co?“

„Utopil jsem kolchozní traktor.“

„No jo, to se stává,“ připustil děda. „A vytáhli ho?“

„Ne, já ho utopil v Černém moři. Tam je hloubka.“

Děda to rozvážil a pak se zeptal:

„A kampak máš namířeno teď?“

„Do Horních Kohoutkovic.“

„Do Kohoutkovic? To musíš pozdravovat Vasku Smírného. Řekni, že se Timofej nechává poroučet a ten aparát že pracuje výborně.“

Fomič byl zřejmě známá osobnost.

O tom jsem se konečně přesvědčil, když jsem přišel na náměstí, kde byla deska cti. Vpravo nahoře byla fotografie soudruha Smírného a pod ní stálo, že je to pokrokový mechanizátor a racionalizátor. Ani mě to nepřekvapilo.

Jenže nedaleko, na budově Paláce kultury, visela další tabule s nápisem Ti, kteří dělají našemu okresu ostudu. Vpravo nahoře byla další Fomičova fotografie. Dočista stejná jako ta naproti. Jen text se poněkud lišil. Stálo tam, že soudruh Smirnyj vyrábí destilační aparáty. Ti ostatní na tabuli hanby byli jenom místní alkoholici. Jaksi jeho oběti.

Obě vývěsky byly zřejmě přizdobovány poněkud nekoordinovaně.

Podle fotografie byl Fomič asi padesátiletý muž slušného zevnějšku a jeho účes připomínal menší plantáž na pěstování vlasového porostu.

Posedla mě neodolatelná touha poznat konečně tohoto všestranného člověka osobně. Spěšně jsem zamířil na autobusovou zastávku. Ten dobrý stařík na nádraží musel znát zdejší poměry kromobyčejně dobře. Nikdo zde necestoval jen tak nalehko. Každý měl nějaké to zavazadlo. A ne ledajaké. Jeden vezl kola k motorce, jiný pračku; byla tam klec s kanárem, dva televizory a asi tak padesát metrů gumové hadice, nepočítám-li svůj pyrometr.

Když přijel autobus, vysoukal se z okénka šofér a varoval:

„Ne abyste mě zase převrhli!“

Jenže tohoto jistě dobře míněného varování nikdo nedbal. Dva muži s pračkou v ponosu nabrali rychlost útočné vozby a vyrazili k autobusu. Cestou však škobrtli o hadici, v důsledku čehož minuli dveře dobře o půl metru. V místě kolize zůstala karosérie poněkud zdeformována.

„Neblázněte! Že tam na vás půjdu!“ sliboval šofér. Leč jeho hlas zůstal hlasem volajícího na poušti. Cestující mlčky, o to však úporněji, odstrkovali jeden druhého. Připadal jsem si, jako když

plavu v povidlech. S pyrometrem přitisknutým k nadržům jsem byl zapasován do rance, který přede mnou vlekla jakási babka. „Jedeš!“ zavřískala. „Já tam mám kompletní porculánový servis.“

A najednou, jako na povel, se začali všichni překřikovat informacemi, co kdo má ve svém zavazadle. Až jsem byl překvapen, jak byly všechny ty předměty křehké či jinak choulostivé.

„Opatrně!“ přidal jsem se k všeobecné sdílnosti. „Je tady pyrometr! Při nárazu by mohl explodovat.“

V mžiku se kolem mne vytvořilo vakuum. Bez obtíží jsem nastoupil do autobusu a pohodlně se usadil. Ostatní pak pokračovali v boji o místo na slunci.

Za nějaký čas to šoféra zřejmě omrzelo a tak nastartoval a vyjel. Pračky byla v autobuse jen polovina, hadice se rozmotala a táhla se za námi jako had. Jeden z majitelů pračky běžel vytrvale vedle autobusu a neustával ve svém snažení dostat ji tam celou. Moc se mu to však nedařilo.

Všeobecnému vzrušení podlehl i kanárek a dal se do zpěvu. Nikdo to však neocenil a málem mu zakroutili krk.

Pak se ještě asi čtyřicet kilometrů multilaterálně hádali až konečně nastal relativní klid. Na můj pyrometr však hleděli celou tu dobu s úctou a pozorně naslouchali, jestli v něm náhodou netiká.

Konečně se objevil most a já vystoupil. U mostu bylo jednoduché přístaviště, kde čekali cestující na parníček. Jak se mi světili, čekali už od předcházejícího večera. Jejich víra, že parník přece jen přijede, mi dodala odvahy.

A vskutku. Přijel. Sice až druhého dne ráno, ale přijel. Noc jsme strávili u táborového ohně. Naštěstí byli mezi námi profesionální cestující vybavení stany, takže jsme nocovali v lůně přírody a dokonce v jistém pohodlí. Ráno jsem dostal i snídani.

Zeptal jsem se, není-li mezi spolucestujícími někdo z Kohoutkovic.

„Ze kterých?“ upřesňovala dívka s velocipédem. „Tady je spousta všelijakých Kohoutkovic. Horní, Dolní, Křivé a dokonce i Jasné Kohoutkovice.“

Pravil jsem, že mi jde o Horní Kohoutkovice, a dodal, že jedu za soudruhem Smírným.

„K Vasiliji Fomičovi?“ zaradovala se dívka. Ale pak se na mě podívala s podezřením a zeptala se, jestli nejsem od milice.

Ujistil jsem ji, že nikoliv, načež se na mě začala dívat ještě podezíravěji a vznesla dotaz, zda tam náhodou necestuji pro destilátor.

„On je už beztak nedělá,“ informovala cestující veřejnost. „Jenom ho to odvádělo od seriózní vědecké práce. Jenže vysvětlujte to lidem. Oni jsou někdy tak strašně neuvědomělí...“

Ukázalo se, že i tady je Fomičova vědecká prestiž dostatečně známa a těší se všeobecné vážnosti. Dívka poinformovala cestující o tom, že Fomič sestrojil ze starého televizoru jakýsi přístroj, kterým teď ozařuje družstevním kravám vemená, čímž podstatně stoupla dojivost. Rozmanitost Fomičových zájmů byla vskutku pozoruhodná.

Asi dvě hodiny jsme pluli kolem všelijakých Kohoutkovic a jiných osad. Příroda byla panensky zachovalá, vzduch sterilně čistý a lid poněkud drsný, zvyklý na obtíže. Vesměs rostlináři, živočicháři a vesnická inteligence. Veden požadavkem doby — stírat rozdíly mezi městem a venkovem — pustil jsem se do jeho praktické realizace. Požádali mě totiž, abych jim podrobněji vysvětlil princip pyrometru. Rád jsem vyhověl. Nechal jsem se však poněkud unést a skončil jsem u elementárních částic. Abych to napravil, přidal jsem informace o laseru, koherentním záření a jiných jednoduchých jevech.

„A co takhle seno, synku? Seno by se tím lejzrem sekat nedalo?“ zeptala se jedna zvědavá babka.

„Proč ne,“ připustil jsem. „Ale bylo by to poněkud neracionální. Asi jako kdyby někdo chtěl zatloukat hřebíky fotoaparátem.“

A tak, když jsme se konečně blížili k Horním Kohoutkovicím, byli moji spolucestující vzděláni v základních oborech fyziky a já měl zřetelnější představy o problémech pastvy, osevu a dojivosti. Pak už parníček přirazil k molu pohostinného přístavu Horních Kohoutkovic.

6. Seznamuji se s Fomičem

„A kde je vlastně vesnice?“ zeptal jsem se dívky s velocipédem.

„Támhle,“ řekla a nabídla se, že mě doprovodí.

Na nedalekém vršku jsem viděl asi pět absolutně chaoticky stojících chalup, od nichž vedla k řece prašná stezka.

Slyšel jsem štekát psy, kokrhát kohouty... Prostě, abych to nezdržoval, nikde nic, co by napovídalo, že jsem v centru světové vědy.

„Támhle,“ ukázala dívka, „to je dům Vasilije Fomiče.“

Na střeše u komína inkriminovaného domu jsem spatřil jakési složité zařízení umně spletené z tlustých drátů.

„Magnetická past,“ vysvětlila dívka lakonicky.

„Ovšem,“ zabručel jsem a v duchu se zapřísahal, že jestli zjistím, že si ten Fomič vaří na sporáku plazmu, tak praštím s fyzikou.

Došel jsem k chalupě a zaklepal na okénko. Zpoza firhaňků se vysunula hlava. Okamžitě jsem ji poznal. Nebyla sice tak zušlechtěná jako ta na desce cti, ale zato byla živá. Vasilij Fomič vykulil oči a důrazně zavrtěl hlavou. „Já jsem tu úředně,“ zvolal jsem.

„Vodpvejskni!“ pravila hlava. „Povídám, vodpvejskni! Žádný destilátový nemám!“

„Já jsem tady kvůli Brummovi.“

„Bvummovi...?“ Fomičovy rusé vlasy připomínaly křídla vzletajícího ptáka. Hlava zmizela a za chvíli se otevřely dveře. Vešel jsem do síně.

„Nelžeš?“

„Co bych...“

„Tak pojď dál.“

Fomič byl oblečen sportovně Pumpky a tričko. V rukou držel cedník, do jehož dna byla zabudována dvouvypuklá čočka. Takže už to vlastně nebyl žádný cedník, ale fyzikální přístroj. Fomič velice příjemně ráčkoval. Chvilími mu sice nebylo rozumět, ale to nebylo ani tak vadou řeči, jako spíš důsledkem jeho specificky svérázné terminologie, která se poněkud odchylovala od všeobecně přijatého úzu.

„Ty apaváty mi už lezou kvkem,“ řekl Fomič. „Jen mě vozptylujou. Peníze za ně beztak nebevu. A z vědy má být nějaký užitek... A vodkadpak ty seš...?“

Když jsem to vysvětlil, byl docela vážně udiven. Hlavně tím, že

naše podkova odmítla dávat proud. Zavedl mě do seknice, která se vzdáleně podobala naší laboratoři. Všude spousta všelijakých přístrojů a železa. Na stole byla petrolejka. Do skleněného cylindru byla nasunuta podkova a od ní se táhly k rádiu dva drátky. Fomič zapálil petrolejku a rádio začalo hrát.

„Přímá přeměna enevgie,“ vysvětlil mi Fomič. „Takový přenosný napáječ.“

V té chvíli zaklepala na okénko poštovní doručovatelka. Přinesla můj telegram. Kdybych to byl věděl, mohl jsem ho vzít s sebou. Ušetřil bych poštovné, doručovatelce cestu a vyšlo by to beztak nastejno.

Fomič pozorně studoval telegram.

„Posílají sem nějakého specialistu,“ informoval mě. „Taky kvůli Bvummovi.“

„Jo. To jsem já,“ přiznal jsem se. „A odkud vlastně víte o tom Bvu... fuj! Brummovi?“

„To je stává histovie,“ začal Fomič s epickou šíří.

„Dřív jsem bouval stavé baváky. Tedy bouval... Hezky po kousku vozebíval. Každé dfevíčko, každou cihličku hezky na hvomádku... A v jednom takovém baváku jsem našel na půdě jeden jeho tvaktát. Sice jsem tomu moc nevozuměl, ale bylo to intevesantní. Tedy jako zajímavé...“ podíval se na mě tázavě.

„Vskutku zajímavé,“ přisvědčil jsem ironicky. „Obdivuhodně vzácně se vyskytující blábol.“

„Blábol neblábol, zvnko pvavdy na tom je,“ urazil se v Brummově zastoupení Fomič. A hned mi také chtěl dokázat, že to zrnko našel.

„A co ten d'ábel?“

„Cevt! Žádnej d'ábel,“ opravil mě. „Žádný čevt to ovšem není, nýbvž elektvon. To je celý ten vozdíl... Hlavně že to funguje.“

„To musíme právě ověřit.“

„Váno je moudfejší večeva,“ řekl Fomič trochu nečekaně.

Začali jsme se tedy chystat ke spánku. Taky se vrátila Fomičova žena. Velice čilá paní. Fomičovi říkala Vasjenko a její vztah k fyzice byl prosycen dojemnou láskou. Ještě než jsme ulehli, zasedl Fomič k dalekohledu a dělal si nějaké poznámky. Napadlo mě, že se ten

člověk narodil trochu pozdě. K němu patřila renesance. Nezaměňovat, prosím, s Rosinantou. Ačkoliv... Rosinanta by se k tomuto rytíři vědy také hodila. Docela jsem se ho chtěl zeptat, jestli také nepíše básně, případně jestli nesochá. Ale nezeptal jsem se.

V noci se mi zdálo o Hansu Friedrichovi Brummovi. Přišel k nám na katedru ve vaťáku oblečeném přes dlouhou černou kutnu a v ruce držel bleskový telegram. Ukázal jsem mu podkovu a Brumm se strašlivě chechtal.

„Intevesantní!“ křičel. „Návamně intevesantní!!“ Pak přešel na latinu a dlouho něco vysvětloval. Porozuměl jsem jenom rčení quod licet Iovi, non licet bovi. Nebylo mi však jasné, koho tím volel myslet.

7. Společné experimenty

Když jsem se probudil, byl Fomič pryč.

Vrátil se asi za půl hodiny s dížkou, do které byla zamontována televizní obrazovka. Úhlopříčka 43 cm. Zřejmě prováděl ranní ozařování vemene.

Podle všeho soudě, byl už Fomič vzhůru hezky dlouho. Rozhodně tomu nasvědčoval stupeň demontáže pyrometru, který byl rozebrán do posledního šroubečku. Jednotlivé součástky ležely úhledně vyrovnány na čistém bílém ubruse. Fomičova metoda poznávání okolního světa byla zřejmě založena na poněkud dětinské empirii. Konečně, kdo z nás nerozebíral v dětství hračky, aby se dověděl, co je uvnitř?

„Ten pyvometv budeme potřebovat?“ zeptal se Fomič a pokývl na součástky.

Koukněme se, on dokonce ví, jak se tomu říká, pomyslel jsem si.

„Patrně ano,“ přisvědčil jsem.

„Tak já to dám zase dohromady.“

A dal. Za čtvrt hodiny byl pyromett smontován a na ubruse nezbyl ani šroubeček. Přitom jsem si všiml, že jen tak mimochodem stačil přístroj ještě inovovat, takže nám teď mohl posloužit i jako mikroskop.

„Nemáš tady ještě něco?“ rozhlížel se s nadějí kolem.

„Momentálně ne, ale příště toho přivezu víc.“

„Takhle Wilsonovou komovu...“ pravil zasněně Fomič. „To bych pak...“

Jak se později ukázalo, byl Fomič přímo patologicky nezištný. Jeho dopisy do našeho ústavu měly docela prostou příčinu. Sousedé si totiž přestávali vážit jeho vědeckých výbojů. Kromě destilačních aparátů ovšem. Skoro by se dalo říct, že nevěřili v jeho génia. Proto se Fomič rozhodl získat patentové osvědčení, aby se jeho vědecká prestiž znovu upevnila. Naivně totiž doufal, že mu pak do jeho díla přestanou pindat.

„Pořád jen: montuj si tady ty tvaktovy!“ stěžoval si Fomič. „Jenže mě už jenom tvaktovy nebaví. Člověk potřebuje jít dál. Například já se teď chci pustit do plazmy.“

Když jsme si popovídali, pustili jsme se do pokusů.

Trochu mě překvapilo, že jsme zatím nepili nic jiného než čaj. Opatrně jsem na to přivedl řeč a ukázalo se, že Fomič je zapřísnělý abstinents.

A tak jsme začali zahřívat podkovu. Svíčkou, petrolejkou i jen tak, ve dlani. Proud se tam proháněl překvapivě velké. Utáhly rádio, můj holicí strojek i lecos jiného. A to všechno jedna jediná podkova. Kdybych to vyprávěl na katedře, tak mě ubijou logaritmickým pravítkem.

Hypnóza byla vyloučena stejně jako černokněžnictví. Nezbyvalo než se sklonit před fakty.

„Vidíš a ty jsi fikal blábol,“ zvolal radostně Fomič.

„Já to nechápu,“ přiznal jsem se. „Přece není možné, aby v Horních Kohoutkovicích platily jiné přírodní zákony než v Leningradě!“

„Ale vidíš! Vidíš pfece!“ poskakoval Fomič kolem podkovy. „Nejspíš se ti tam vloudila nějaká ta chyba.“

Znovu jsem všechno zkontroloval, změřil teplotu podkovy, zapsal si potřebné údaje a vydal se do polí, abych si to promyslel. Polí tam bylo zaplat' pánbůh dost. Rozhodně by stačily na promyšlení fyziky od Newtonových zákonů až po poslední Fomičovy objevy.

Jenže co z toho?

Vystudoval jsem matematicko-fyzikální fakultu, chystám se na aspiranturu a co? Prozkoumal jsem si svůj kousek fyziky, kde se vyznám líp než kdokoli jiný. Ale je to jenom kousek, vlastně jenom kousíček. Popravdě řečeno, menší už ani být nemůže... A tady v Horních Kohoutkovicích žije člověk, který zkoumá fyziku tak říkajíc globálně. Z pouhého nadšení. Ani na disertaci nepomýšlí. Jenom ho to zajímá. Tak kdo z nás dvou vlastně dělá doopravdy fyziku?

Málo platné, ať jsem to obracel jak chtěl, vycházelo mi stále jasněji, že fyziku dělá Fomič. Já se jen tak nimrám v něčem, z čeho není nikomu ani horko, ani zima. Řekněme, že obhájím disertační práci na téma optické vlastnosti anizotropních sloučenin vizmutu. A co? Koho to bude zajímat? Zatímco Fomičův motocykl si tady klidně jezdí na podkovu. Rádio mu na ni hraje, holící strojek holí... A teď bude vařit na sporáku plazmu.

Není to náhodou šarlatán?

Vzpomněl jsem si na jeho oči, když čaroval s tou svíčkou. Ne! Tak svaté nadšení v očích šarlatána neuvidíte.

Nic jsem nevymyslel a začala mi být zima na nohy. Schylovalo se k večeru a krajem se táhly přízemní mrazíky. Najednou se mi hrozně zachtělo přestěhovat se na vesnici. Proč ne? Budu dělat Fomičovi asistenta. Seženeme Wilsonovu komoru a bouchneme do elementárních částic. Koupím si tady krávu a motocykl...

V duši se mi rozhostil klid a mír. Takový ten posmutnělý klid, protože jsem věděl, že si žádnou krávu ani motocykl nekoupím. Celý život budu stále něco měřit, zapisovat a psát články do žurnálu Fyzika pevných látek. Přitom těm článkům budu rozumět jen já, můj šéf a pak ještě asi sedmnáct lidí na celém světě. Ostatním to bude srdečně vuřt.

To mě otrávil a tak jsem se vrátil k Fomičovi. Dostal jsem čerstvě nadojené mléko a před spaním jsme prodiskutovali problémy kosmického záření i relativní vztahy prostoru a času. Fomič skutečně nebyl zatížen nějakými akademickými předsudky. Několikrát mě dostal hezky do kouta. Ukázalo se, že v časoprostoru je ještě zatraceně moc nevyjasněných otázek.

„Vasjenko, pojď už spát,“ ozvala se z peci Fomičova žena.

„Počkej chvíli, až to domluvíme. Stejně ti feknu, Pét'o, ten

Einstein mě docela naštvál Jak to, že jsem na tak jednoduchou věc nepřišel před ním?“

„Asi proto, že on žil dřív,“ uklidňoval jsem ho.

„Leda tak,“ smířoval se Fomič s nespravedlností osudu. „Ale stejně je to k vzteku.“

Ještě dlouho jsem slyšel, jak si nespokojeně bručí, a pak usnul. Díval jsem se z okénka a pozoroval širá pole zalitá zelenavým světlem luny. Po jednom lánu běžel pes s hlavou skloněnou k zemi. Ačkoliv co já vím? Třeba to mohl být i vlk.

Najednou se mi zastesklo po mamince.

Nebo alespoň po ženě.

8. Jedeme zpátky

„Nachystejte se, Vasiliji Fomiči!“ řekl jsem ráno. „Sbalte si svoje přístroje a pojedeme do Leningradu.“

„A copak bych tam asi tak viděl?“ zostražitě Fomič.

„Co vy, to nevím. Ale hlavně tam uvidí oni vás.“

„Neuvidí,“ poinformoval mě.

„Proč? Dostal byste tam oscilograf...“ sliboval jsem nezodpovědně majetek v socialistickém vlastnictví.

„Oscilograf...?“ zakolísal Fomič. Ale pak zavrtěl hlavou. „Ba ne, nepojedu. Kdo by tady ozafoval kvávy? Předseda by mě beztak nepustil.“

A tak jsem se vydal do sousední vsi za předsedou. Vůbec ho má návštěva nepřekvapila. Zřejmě ho kvůli Fomičovi navštěvovali dost často. Musím však říct, že navzdory tomu si zachoval k Fomičovi srdečný vztah.

„Zlatá hlava,“ říkal. „To za první. Nepije — to za druhé. Ale jinak je to zcela nezodpovědný element, rozumíš? Víš ty, kolik rozdál těch ztracených aparátů? Sedmadvacet! Ne že by za ně něco vzal, bůh uchovej, ale nedokáže odmítnout. Ono taky... zkus odmítnout, když máš kudlu na krku.“

Bylo mi jasné, že to není jen metafora.

„A taky je s ním někdy těžké pořízení,“ pokračoval předseda.

„Někdy si vymýšlí holé nesmysly. Jo, jak vymyslel to ozařování, to bylo něco. Ale řekni mi, k čemu je dobrá taková plazma?“

Ukázalo se, že Fomičovu zlatou hlavu občas propachtovávají i sousedním kolchozům, Fomič tam vymyslí nějaký ten zlepšovák a kolchoz za to shrábne okrouhlou sumičku. Docela jako u nás na katedře při smluvních pracích pro výrobní závody.

„Umluvils mě,“ přikývl konečně předseda, když jsem to dotáh až k Nobelově ceně. „Alespoň bude nějaký ten důvod k oslavě, když bude ta cena, jak říkáš. Zabijeme krávu...“

„Na oslavu takové ceny by se mohl porazit i slon,“ zažertoval jsem.

„Kde bychom tady vzali slona?“ nepochopil předseda. „Co bychom s ním dělali?“

Předseda se na mě zvědavě podíval. Pochopil jsem, že můj humor narazil na tvrdou zeď racionální úvahy, a tak jsem se to snažil honem napravit:

„Třeba jako v Indii. Tam je používají jako výkonnou pracovní sílu.“

Předseda se na okamžik zamyslel.

„Nesmysl! Vždyť by padla na krmení celá úroda... A na kolik takový slon přijde?“

Nějak jsem z toho musel ven.

„To je těžké. Takový slon se těžko shání. To víte, je to dovoz...“

Předseda rázem ztratil o slony zájem. Napsal Fomičovi dovolenku s podmínkou, že zaškolí pasáka Kolju, aby vemena nepřišla zatím zkrátka.

Další den padl na přípravy k odjezdu. V kovárně jsme nasbírali pytlík podkov, zabalili Fomičovy přístroje, aby zůstaly zachovány všechny podmínky experimentu, a vydali se na cestu.

Fomičova žena nám dala pytlík sušených hub a řekla:

„Drž se tam, Vasjenko!“

Dál se pak odvíjel přibližně stejný dialog jako ten u nás doma. Nešlo však o otázky pití, ale o vědecké pozice.

Když jsme dorazili do okresního města, Fomič se celý naježil. Šel s hlavou sklopenou a tvářil se, jako když něco hledá. Když jsme šli kolem Paláce kultury, všiml jsem si, že z tabule těch, kteří dělají

našemu okresu hanbu', už Fomičova fotografie zmizela. Z desky cti ovšem také. Zřejmě se obě fotografie navzájem anulovaly, jak říkáme my vzdělanci. Fomič přestal klopit hlavu a zase se usmál. Nebylo mi však jasné, z čeho má větší radost.

Odjížděli jsme stejným vlakem, ba dokonce se stejnou průvodčí a ve stejném pohodlí, jako když jsem přijížděl. Není tedy třeba, abych cestu podrobněji rozváděl.

Do Leningradu jsme přijeli časně ráno.

Fomiče jsem vlekl z nádraží rovnou do ústavu. Cestou se neustále rozhlížel. Pytlík s podkovami tiskl sveřepě k břichu. Dvakrát jsem vytáhl Fomiče zpod kol městské hromadné dopravy, jednou vytáhl on mě. Taková šťastná náhoda.

Když jsme kráčeli po chodbách ústavu, začali jsme obrústat chvostem zvědavců. U dveří laboratoře už připomínalo naše procesí kometu, jejíž jádro jsem tvořil já a Fomič. Zasunul jsem Fomiče do dveří, proklouzl za ním a představil ho:

„Vasilij Fomič Smirnyj.“

Šéf seděl v té chvíli zády ke dveřím a projednával cosi s jednou studentkou. Už z její tváře mi bylo jasné, co se v šéfovi asi odehrává. Její oči se najednou rozšířily, nejspíše se zvedla a rozpačitě zašeptala:

„Já se snad zastavím později, Viktor Ignat'jeviči...“

Před očima se mi odehrávala hrozivá pantomima. Šéf se začal pomalu otáčet. Saša Rybakov sejmul brýle a nervózně je začal třít. Do nastalého ticha se ozval Fomičův bezelstný hlas:

„Pamatujete se na mě? Já jsem vám psal o tom Bvummovi.“

„Pamatujeme se,“ řekl šéf a jeho oči nevěstily nic dobrého. „Ovšemže se pamatujeme... Moc dobře si to pamatujeme...!“

9. Pečuji o Fomiče (I.)

Publikum se rozesadilo jako v aréně a utkání šéf versus Fomič začalo.

Nástup patřil šéfovi.

Saša Rybakov mu sekundoval a já se podjal role smířčího soudce.

Nevím sice přesně, co to znamená, ale zní to hezky.

Šéf uchopil podkovu do kapesníku a upevnil ji k laboratornímu stolu. Pak připájeli vodiče, připojili měřidla, zapálili svíčku a nahřáli podkovu.

Výsledek samozřejmě veškerý žádný.

„Tak co?!“ řekl šéf.

„Dejte sem tu svíčku,“ řekl Fomič.

Vzal svíčku, přistoupil k laboratornímu stolu, přiložil svíčku a — podkova dávala proud. Frapantní situace. Stav byl 1 : 1 a k tomu na vlastním hřišti.

Kde se vzal, tu se vzal, najednou tu byl Lisockij. Přistoupil k Fomičovi a vlídně mu položil ruku kolem ramenou. Fomič se lekl a poskočil.

„Copak, copak, soudruzi?“ obrátil se k nám Lisockij. „Takhle vítáme hosty? Kdepak je naše pověstné leningradské pohostinství?“

„Já nepiju!“ bránil se předem Fomič.

„Petře Nikolajeviči,“ pokračoval Lisockij. „Už je soudruh ubytován? Myslím ve slušném hotelu!“

„Koukněte,“ ohradil jsem se, „Vasilij Fomič je z Kohoutkovic, a ne z Paříže nebo Londýna. Zkuste pro něj sehnat hotel.“

„To zařídím,“ přikývl velkoryse Lisockij. „Nepotřebujete si ještě někam zaskočit, soudruhu?“ obrátil se na Fomiče.

„Ne, děkuju,“ zapýřil se Fomič. „Já byl už na nádraží.“

Přitom stále ještě roztržitě nahříval podkovu, která příčinlivě produkovala proud. Jeden z iniciativních laborantů k ní připojil žárovku, která se pochopitelně rozsvítila.

Šéf usedl ke stolu a setřel si pot stejným kapesníkem, kterým prve držel podkovu. Saša Rybakov změřil napětí a suše oznámil:

„Dvě stě dvacet voltů.“ Pak se obrátil na Fomiče: „Jsou také podkovy na sto deset voltů?“

„Proč by nebyly,“ řekl Fomič. „Ovšemže jsou.“

„Dost!“ zasípěl šéf.

„Vasiliji Fomiči,“ ozval se Lisockij. „My vás teď ubytujeme, vy si odpočinete a zítra budeme pokračovat ve výzkumech.“

„Jakýpak tady zkoumání?“ podivil se Fomič.

„Musíme zjistit všechny průvodní jevy,“ řekl neurčitě Lisockij.

„Zpracovat teoretická východiska a tak podobně.“

„To už přece udělal Brumm,“ připomněl jsem Lisockému.
„Podstata spočívá zcela jednoznačně v ďáblu...“

Lisockij se zamračil a odvedl Fomiče. Ten ke mně obracel znepokojenou tvář, leč marně. Já musel psát zprávu ze služební cesty. Davy se za chvíli rozešly a do nastalého ticha vrhala stále ještě svou zář opuštěná žárovka.

„Vyhoďte tu iluminaci, Pét'o!“ řekl šéf unaveně.

„To nám nepomůže. Svítí,“ rozhodil jsem bezmocně rukama.

„Cha cha cha!“ řekl ve svém koutě Rybakov.

Šéf vyskočil a smetl žárovku do koše. Žárovka sice praskla, ale šéfem zabloumalo dvě stě dvacet voltů. Jako argument to nebylo zlé.

„Pét'o,“ začal znovu šéf. „Postarejte se, abych toho Fomiče už neviděl. A podkovy taky ne! To snad pro mě udělat můžete. Máte na to týden placeného volna. Zaveďte ho do Ermitáže, ukažte mu tam Kulibinovo vajíčko*1, běžte s ním do cirkusu, na kolotoč... Prostě vemte ho, kam chcete, ale už až ho tady nevidím!“

„A co Brummova teorie?“

„To slovo vůbec zapomeňte!“ zařval jinak mírný šéf, který se má šetřit. Jeho pohled padl na podkovu, zaryčel a vrhl se na ni. Řeknu vám, že mě nikdy ani nenapadlo, co je to za bohatýra. Uchopil podkovu za oba konce, krátkým škubnutím ji narovnal a mrskl s ní do koše. Vzápětí ji následovala i svíčka. Pak vytáhl z kapsy tabletku a dal si ji pod jazyk.

Uvědomil jsem si, že kdyby ho to teď kleplo, bude to moje, a ne Brummova vina. Tiše jsem vycouval z laboratoře.

10. Pečuji o Fomiče (II.)

Druhého dne měl Fomič svou benefici v Lisockého laboratoři. Lisockij se přihnal na katedru časně ráno, což byl jev, který hned tak někdo nepamatuje. V ruce třímал pytlík s podkovami. Zřejmě si je zase odnesl — pro štěstí. Při takovém počtu podkov muselo

¹ Kulibinovo vajíčko jsou hodinky ve tvaru vejce, které sestrojil pro carevnu Kateřinu II. ruský mechanik-samouk I. P. Kulibin — 1735 až 1818. (Pozn. překl.)

Lisockého štěstí rozhodně přežít rok 2000.

„Petře Nikolajeviči,“ pozdravil mě, „ubytoval jsem Smírného v hotelu Leningrad. Zajedťte pro něj. Co chvíli tady bude reportér.“

„Jaký reportér?“

„Od novin,“ zaškaredil se Lisockij nad mou prostoduchostí.

Pokrčil jsem rameny a jel pro Fomiče. Stýskalo se mu po mně tolik, že když mě spatřil, div mě nepolíbil.

V elegantním hotelovém pokoji s vypulírovaným finským nábytkem vypadal tak trochu jako lesní muž v celofánovém balení. Seděl před velkým zrcadlem a marně se pokoušel uhladit své obočí. Při tom diskutoval se svým odrazem v zrcadle.

„Tak co, Vasko? Japa se cejtíš?“ povykoval při tom.

„Proč jsi sem vůbec jezdil, ty vtáku? Na co ti to je? Na pvdlajs!“ odpověděl si rázně. „Teď mlčíš, co?“

Fomič udělal přestávku, aby se zrcadlový odraz mohl skutečně odmlčet. Pak se sehnul, sebral holínku a pohrozil do zrcadla. „Já bych tě...!“

„Nerozčilujte se, Vasiliji Fomiči,“ přerušil jsem ho.

„Já se nevozčiluju! Pvoč myslíš, že bych se měl vozčilovat?“

Rozhlédl jsem se a bylo jasné, že Fomič ani do postele neulehl. Pokrývky byly netknuté. Zřejmě přečkal noc v křesle.

Vykročili jsme a po vysokých kobercích zamířili k východu. Prakticky bez incidentu. Jen recepční se dívala na Fomiče s nechápavým překvapením. Řekl bych, že už dlouho neviděla normálního člověka.

Na katedře nás netrpělivě vyhlížel reportér. Podivuhodně vzdělaný člověk, poslyšte. Odborné termíny se z něj sypaly jako plevy. Lisockij s ním chodil po chodbě a vykládal mu něco o podkovách.

„Tak tady je ten náš samorostlý talent,“ zazářil, když nás spatřil.

Reportér vytáhl blok a Fomič se zaškaredil, jako by kousl do velice nezralého citrónu.

„Musíme začít nějak rafinovaně,“ řekl reportér a šťastně se usmál.

„Myslím, že začneme historií podkovy. Ano, od egyptských faraónů, přes křížácká tažení až po naše dny. Podkova dnes dožívá svůj věk. Dalo by se říct, že je v posledním tažení. A teď...!“ dramaticky se

odmlčel. „Ano, teď přichází její znovuzrození. A to bude taky titulek: Znovuzrození!“

Bylo mi jasné, že musím reportéra vypudit. Fomič zbledl a zjevně se o něj pokoušel záchvat nostalgie. Utíkal jsem do naší laboratoře a tam odtud zavolał Lisockému. Vyžádal jsem si reportéra.

„Slyším!“ řekl energicky.

„Tady rozhlas,“ opáčil jsem neméně suverénně. „Potřebujeme rychle nějaký materiál do odpoledních zpráv. Nejlepší nějaké informace z vědeckých laboratoří... Asi dvě strany strojopisu, jasné!? A měl byste tam zdůraznit národohospodářský význam objevu soudruha Smirného. Víte o tom něco?“

„Dokdy?“

„Nejpozději za hodinu!“

„Dejte mi vaše číslo a já vám to nadiktuji.“

Dal jsem mu číslo své staré tety. Je to osamělá penzistka a ráda ho vyslechne. Pak jsem zavolał tetě a požádal ji, aby pro mě převzala telegram.

Když jsem se vrátil k Lisockému, zjistil jsem, že pokus už jede na plné obrátky. Jenom Fomič byl tentokrát poněkud mdlý. Možná že právě proto dávala podkova méně proudu než včera. Žárovka svítila jen velmi neochotně. Reportér už však sumíroval svou zprávu o národohospodářském významu tohoto grandiózního objevu.

Byl hotov dřív než Fomič a hned to také vyslepičil trpělivé tetičce. Skutečně to vzal hezky z gruntu — od těch egyptských faraónů. Tvář mu při tom hořela nadšením. Když už neměl tetičce co říct, zavěsil a vyrazil do svých novin,

„Teď je ještě potřeba zavolať do televize,“ řekl Lisockij.

„Tak tam zazvoňte. My si zatím skočíme do Ermitáže.“ A podle šéfových pokynů ukázal jsem Fomičovi Kulibinovo vejce, které Fomiče poněkud zklamalo, neboť — a to bylo hned zřejmé — mu nikdo nedovolí hodinky rozebrat. A tak se Fomič chvíli ometal kolem vitríny a šli jsme se koukat na obrazy. V galérii Fomičem otrásl Picasso. Dlouho stál před jedním plátnem a pak řekl:

„Kde se pvodávají lístky na vlak?“

Když jsme odcházeli ze sálu s Picassem, neustále se kradmo ohlížel, jako by měl strach, že se vzácný obraz plíží za ním.

Definitivní ránu mu pak zasadil Matisse. Galérii opustil jako zmoklá slepice a návštěvu cirkusu vůbec odmítl.

„Víte co, Péťo? Pojd’me se někam napít,“ navrhl.

Cítil jsem se hrozně. Fomič mě zve na panáka! Šli jsme do jeho hotelu, kde byl bar. Fomič se vyšplhal na stoličku vedle mládence, který vypadal spíš jako dívka. (Nebo to bylo naopak?) Barman před nás postavil koktajl se slámkou. Fomič do sebe zvrhl obsah sklenky i s ledem a začal melancholicky přezvykovat slámkou.

„Je to nějak mdlý,“ řekl. „Nu což, aspoň že je k tomu něco k zakousnutí.“ Kolem nás hlaholilo babylónské zmatení jazyků. Fomič dožvýkal a upřeně pozoroval špičku své holínky. Bylo jasné, že o něčem velmi intenzívně uvažuje. Jedna skupina turistů se s ním chtěla vyfotografovat. Fomič však sklouzl ze stoličky, máchl rukou a kráčel pryč. Dvě cizinky, které ve svých blýskavých kalhotách připomínaly podvyživené Mart’anky, vyrazily za ním. Když ho dohonily, chytily ho za ruce. Fomič se obrátil a něco jim řekl. Kupodivu mu rozuměly. Oči jim div nevypadly z důlků. Vrátily se ke skupině a dlouho si tam o něčem vyjeveně špitaly.

Fomič se zatím motal po vestibulu jako slepý na parketu. Stačil jsem zasáhnout dřív, než se do toho vložil portýr. Vzal jsem Fomiče kolem ramen a opatrně ho zavedl do pokoje. Tam už nevydržel a rozeštkal se. Naštěstí s sebou od jisté doby (přesněji od doby, co vypukla ta záležitost s Brummem) nosím trioxyzin a tak jsem mu tabletku dal. Myslíte si, že jsem mu ji dával rád?

Uložil jsem ho do postele, kde za chvíli usnul pošukávaje celým tělem. Vyšel jsem po špičkách a požádal recepční, aby na něj trochu dohlédla.

11. Účinkujeme

Ráno jsem nahlédl k Lisockému.

Přímo kypěl.

Také tvořivou silou.

Na stěně viselo tuší vyvedené schéma podkovy i příslušných obvodů a laboranti pilně pilovali nějaké obloučky.

„Včera jsem to dohodl,“ řekl Lisockij sevřenými rty. „Dnes vystupujeme v televizi. Jeďte pro Smírného a přiveďte ho rovnou tam! Natáčení je ve čtrnáct nula nula!“

Poklesl jsem na duchu. Nechají mě taky někdy dělat moji vědu? Ale na druhou stranu — co by si beze mě Fomič počal? Zvykl si na mě a věří mi.

Jel jsem tedy za ním a do oběda jsme se jen tak procházeli. Hleděl jsem vybírat pouze taková místa, kde byl trochu klid — Letní park, Tauridský park, Suvorovovo muzeum a tak. Přesto byl Fomič nekonečně smutný.

Pak jsem ho zavlekl do studia.

Tam už pobíhal svátečně přioděný Lisockij. Režisér se podíval na Fomičovy holínky a pokrčil nos.

„Obléknout!“ štěkl přes rameno.

Dva páry rukou se chopily Fomiče a kamsi ho vlekly. Vzpouzel se, chudák, a díval se na mě tak, že jsem si připadal jako padouch. Vydal jsem se tedy za ním.

Dvě velice panovačné dívky zavedly Fomiče do maskérny. S ním se nebavily. Asi to neměly v popisu práce.

„Do fraku se nehodí,“ soudila jedna. „Má moc prostoduchou tvář.“

„A co takhle důstojnickou blůzu? Myslím jako důstojník v záloze,“ navrhla druhá.

„To raději gymnast'orku...“

„Ale s plynovou maskou!“ vmísil jsem se do diskuse.

Děvčata se na mě podívala jako na výstavní kousek idiota.

„A co bílý smoking?“

„Fajn. A tmavé kalhoty...“

Donutily Fomiče, aby oblékl bílý smoking k tmavým kalhotám, a boty vyměnil za lakovky. Úplný Dean Reed. Když se pak ještě učesal na pěšinku... Poslyšte, úplná čečetka.

„Oj jo joj!“ nadchl se nečekaně Fomič a pokoušel se štípnout obě děvčata najednou. Jen, s obtížemi dokázaly zachovat chladný odstup. Fomič na mě mrkl a já pochopil, co chce.

„Mě také musíte obléknout,“ řekl jsem. „Režisér říkal něco středověkého.“

Uvěřily. Konečně, proč ne? Musí být zvyklé na jinačí šílenosti. S Fomičem jsme měli co dělat, abychom neřvali smíchy.

Vybral jsem si černou řízu s bohatě nabíraným žabó a prolamované pantaloný. Úplný Romeo. Děvčata byla obdivuhodně vážná.

Když nás předvedli režisérovi, div nezaslzel.

A zase nás převlékali. Tentokrát do něčeho úplně fádniho. Pak jsme šli do studia a začali zkoušet. Komentátorem, nebo chcete-li průvodcem pořadu, byl Lisockij. Líčil podkovu s takovou vehemencí, že to ani kameraman nevydržel. Zhroutil se pod kameru, kde se tiše chechtal. Zvláštní bylo, jak se v této fatální situaci Fomič vzmužil. Asi také zastával názor, že když už průšvih, tak s plnou parádou.

Po zkoušce se jelo naostro. To už se kameraman nesmál. Spíš posmutněl. Ona to taky musí být otrava natáčet každý den takovéhle pitominky.

Když na něj přišla řada, Fomič vstal, přistoupil k aparatuře a zapálil svíčku. S vážnou tváří začal nahřívát podkovu, ke které byl připojen ventilátor.

„Teď prosím pozor!“ řekl Lisockij do kamery. „Jakmile dorazí elektrický proud z podkovy do elektromotoru, začne se ventilátor točit.“

Ventilátor nevzal pokyn na vědomí.

„Hned to bude,“ řekl Lisockij stále ještě s úsměvem.

Ale Fomič si v té chvíli naslinil dva prsty, pečlivě zhasil svíčku a pronesl záhadná slova:

„I ve vědě je mnoho věcí mezi nebem a zemí.“

„Stop!“ křikl režisér a vběhl do studia. „Proč to nefunguje?“ zeptal se.

„Tady to nemá ten spvávný šmvinc,“ řekl Fomič.

„Jaký šmvinc?“ zeptal se bledý Lisockij.

Pak to prasklo. Fomič ukázal, že má charakter. Dal na vědomí, co si o tom všem myslí.

„Můžete jít,“ řekl režisér. Pak se rozesmál a řekl: „I ve vědě je mnoho věcí mezi nebem a zemí. To je skutečně geniální!“

Jediný, kdo se nesmál, byl Lisockij. Posbíral svoje papírky a

nenápadně se vytratil ze studia. Když jsme se s Fomičem převlékli, vydali jsme se pro lístky na vlak.

12. Vyprovázím Fomiče

Seděli jsme s Fomičem u mě doma a pili čaj. Fomič mi vykládal své názory na život a na fyziku. Já jemu zase svoje a bylo nám dobře.

„Chápeš, co je pvo nás nejdůležitější?“ řekl Fomič. „Ne nějaké ohvonomování lidí. Ani peníze vlastně nepotřebujeme. Hlavní je o něco usilovat. Ale z hloubi duše, z celého srdce usilovat, vozumíš! A pak něco uděláš. Něco, co dvží jen tvoje nadšení. Vem tomu duši a všechno jde k čevtu.“

„A co objektivní realita daná našimi počitky?“ zeptal jsem se. Narážel jsem na materiální podstatu jevů, neboť, jak jsem už říkal, jsem materialista.

„Daná?“ opáčil Fomič. „A kýmpak daná, co?“

„Prostě je daná.“

„Někým pfece musí být dána!“ zašermoval mi prstem před nose.

„Jste snad věřící, Vasiliji Fomiči?“

„Ovšem,“ řekl Fomič. „Věřím ve vědu a taky v lidskou duši.“

„To není totéž.“

„Pvo vás tady asi ne. Ale v podstatě to je totéž! Onehda jsi mi vtloukal do hlavy toho Einsteina. A tak se ptám — věfil ten Einstein tomu, co myslel? Věřil, že se to dá uskutečnit? Samozřejmě, pvotože kdyby to dělal pvo peníze, nebo pvo slávu, tak by tady ta velativita nikdy nebyla.“

„Objevil by ji někdo jiný.“

„Jistě. Ale kdo? Tfeba já...“ na chvíli se zamyslel a nakonec mě velkomyslně vzal na milost: „nebo ty. Ale nikdy ne Lisockij! Ani kdyby měl hlavu jako silážní věž!“

Živě jsem si představil Lisockého se silážní věží na ramenou. Bylo to velice zajímavé.

„Nebo si vem tfeba Bvumma,“ pokračoval Fomič. „Taky slušnej chlápek, pvotože nelez do televize.“

Popili jsme čaj a začali se chystat na vlak. Vlastně ani nebylo co

chystat. Všechno, co s sebou Fomič přivezl, zůstalo u Lisockého. Měl s sebou jenom ten oscilograf, co jsem mu slíbil. Jeli jsme nočním městem a Fomič o něčem usilovně přemýšlel. Pokusil jsem se ho rozptýlit:

„To tedy bylo fiasko! Tohle Lisockij určitě nečekal.“

„Fiasko,“ opakoval po mně Fomič a nebylo jasné jestli žertuje nebo to myslí vážně.

„Z toho to steče jako voda z husy,“ řekl jsem.

„Pánbů mu to odpust’.“

Na peróně jsme se objali. A jak už byl Fomič ryzí člověk, dokonce mě politoval: „Pét’o, pojed’ se mnou. Tady to s tebou nemůže dobře dopadnout. Dej na mě, tohle není pvo tebe.“

„A co rodina?“

„A co věda? Jestli tě má váda, tak přijede za tebou.“

Vlak zapískal, kola se pohnula a Fomič odjížděl do Horních Kohoutkovic. Červené světýlko posledního vagónu ještě dlouho zářilo v prostoru.

Celou dobu, co jsem stál na peróně.

13. Dostávám dopis

„Blahopřeju,“ řekl druhého dne ráno šéf. „Jako by mi ze srdce spadl kámen.“

Já takové pocity neměl. Stále jsem vzpomínal na bezelstné, nezištné Fomičovy oči.

„To je v pořádku, Pét’o,“ řekl šéf. „Trochu jsme si zaskotačili s podkovami a teď je čas myslet na disertaci.“

Jenže mně se na disertaci vůbec myslet nechtělo. Mně se chtělo přemýšlet o tom, jak po krystalických mřížkách poletují elektrony, jak do sebe narážejí, mihnou se a ruku v ruce běží dál, aby vytvořily elektrický proud. Chtěl jsem pochopit jejich záměry. Vniknout do jejich duše, jak říkal Fomič. Pochopil jsem, že pokud se mi to nepovede, vědec ze mne nikdy nebude.

Brumma už jsme měli prakticky z krku. Jenom Lisockij se jím ještě oháněl a zamontoval ho do své pověstné disertace. Podařilo se

mu roztavit všechny Fomičovy podkovy, ale proud nezískal žádný. Když mu došly podkovy, přišel jsem na řadu já. Jestli prý Fomič neměl nějaké speciální tajemství. „Ovšemže měl,“ řekl jsem. „Absolutně nezištnou odlanost vědě.“

Lisockij se urazil a já měl pokoj. Pak už vystupoval s Brummem jenom na přednáškách a uzavřel s někým nějaké smlouvy o dílo. Já jsem si v klidu promýšlel svoje anizotropní pokusy. Promýšlel jsem je celou zimu. Díval jsem se, jak padá sníh, a poslouchal hučení větru. Náramně mi to pomáhalo. K jaru jsem to měl prozkoumáno. Už jsem si byl jist, co se stane, až to všechno hezky pospojuji a zapojím přístroje. Jinak to ani dopadnout nemohlo. Brummův efekt to sice nebyl, ale..:

I ostatní se ke mně pojednou začali chovat docela jinak. Nešpičkovali a dokonce bych řekl, že si mě začali vážit. I Saša Rybakov se dal jednou slyšet:

„Poslyš, Pét'o, se mi zdá, že se nám začínáš klubat.“

Kde to vzal?

Na jaře jsem byl hotov. Když jsem všechno zapojil a do úchytek vložil vzorek, ručičky přístrojů se pohnuly a zastavili přesně tam, kde jsem potřeboval.

Ani jsem si nevšiml, kolik se kolem sešlo lidí. Jako tehdy, když tam experimentoval Fomič. A stejně jako tehdy — nevěřili.

„Podivuhodné,“ řekl šéf.

„Mystika!“ řekl Lisockij. „Fomič číslo dvě.“

„Mimochodem,“ řekl šéf, „když už mluvíme o tom Fomičovi — zase nám psal.“

Lisockij se ušklíbl a odešel.

„Totiž ne nám, ale mně,“ upřesnil jsem. Rozložil jsem dopis a četl:

„Přijměte moje pozdravy, Pét'o Nikolajeviči. Spěchám, abych se s vámi podělil o radostnou zprávu. Uvařil jsem tu plazmu. Dělal jsem na tom celou zimu, A mám ji, plazmičku! Včera jsem roztopil pec březovými poleny, přihodil pár lopatek uhlí a vyběhl na zápraží. Koukám a nad komínem — v té magnetické pasti — je namodralá koule. Visí tam, potvora, jako nějaká hvězdička a trošku při tom poprskává. Div jsem nezaplakal radostí. Visela tam dlouho. Pak jsem

udělal sněhovou kouli a hodil po ní. Plazma explodovala. Představte si plné nebe jisker. Docela jako ohňostroj na počest Dne vítězství.

Napiš mi, Pét'o, jak ti jdou výzkumy. A v létě si přijed' trochu odpočinout. Pustíme se do tvojí anizotropie. Těším se na shledání a zůstávám tvůj

Vasilij Smirnyj.“

Když jsem četl, jak Fomič málem zaplakal, div jsem se taky nerozbrečel.

Epilog: Píšu disertační práci

Nakonec jsem se musel do té disertačky pustit.

Bylo třeba vysvětlit, jak jsem dospěl k tak podivným výsledkům. Trápil jsem se s tím dlouho. Nakonec jsem sedl a napsal všechno od začátku: Jak přišel dopis od Fomiče, jak jsem jel do Kohoutkovic a co z toho všeho pošlo. Psal jsem jenom pravdu. Tedy — v podstatě pravdu. Jenom detaily jsem trošičku přišolichal, aby to bylo taky trochu ke čtení a ne jen suchá věda. První část jsem nazval Úvod do obecné historie problému a ukázal jsem to šéfovi.

Šéf to četl jako detektivku. Sem tam se chechtal a utíral si oči kapesníkem. Vážně se nepamatuji, že bych ho někdy viděl číst vědecké práce s takovým zaujetím. Když dočetl, odložil to stranou a tvář mu posmutněla.

„Zbláznil jste se, Pét'o?“

„Myslím, že ne. Ale jistotu samozřejmě nemám.“

„Tak co je tedy tohle?“ ukázal šéf na disertaci.

„Disertace,“ ujistil jsem ho. „Copak? Nelíbí se vám?“

„Už jste někdy viděl, jak taková disertační práce vypadá?“

„Viděl. Vesměs to byly velice nudné záležitosti. Tohle snad ne.“

„To by ještě scházelo!“

„Já jsem ovšem ještě žádnou disertaci nepsal. Jestli něco není v pořádku, tak řekněte. Já se neurazím.“

„Poslyšte, Pét'o, kde jste tohle všechno sebral? Přiznám se, že mě nikdy nenapadlo, že máte fantazii pětiletého dítěte s vysokoškolským

vzděláním. Kde jste kdy viděl ty podkovy? A co ta plazma? Kde jste to sebral? Vždyť se nikdy nic takového nestalo!“

„Jak to že ne?“ zeptal jsem se. „A co Fomič?“

„Ale ano,“ řekl šéf. „Fomič byl. Ale podkovy přece nikdy nezahříval. A nic jiného, myslím podstatnějšího, taky nevymyslel.“

„To přece není důležité. Rozhodující je jeho vztah k vědě. To byla pro mě neocenitelná zkušenost. Nebo ne...?“

„Já nevím, Pét'o,“ řekl zadumaně šéf. „Nevím, nevím...“

A tak jsem přešel do útoku. Vysvětloval jsem mu, že ve vědě musí být dost místa pro fantazii, řekl jsem mu, že i vědecké práce by měly být napsány tak, aby se četly jako román. A pokud to nenarušuje jasnou podstatu pojednávaného problému, není na závadu přidat i trochu fantazie. V mém případě to podstatu vědeckého problému nijak nenarušuje. V podstatě jsem nenapsal nic jiného, než že v Kohoutkovicích žije Vasilij Fomič Smirnyj, sice nevzdělaný člověk, ale miluje fyziku. Jistě, při svých pokusech ničeho významnějšího nedosáhl a nic neobjevil, třebaže si myslí, že každý den uskutečnil další revoluční převrat ve vědě. Zdálo by se, že je k politování. Ale je opravdu k politování?

To záleží na tom, jak se na to kdo dívá.

Já se na to dívám tak, že se mu dá i závidět. Dělá to, co miluje. Věří vědě! A vědou také žije. A tak docela neúspěšný také není. Buďme spravedliví a dejme každému, což jeho jest. Ne každý kandidát matematicko-fyzikálních věd má k vědě tak rytířský vztah jako Fomič. Zdaleka ne! A co ohříval či vařil na peci...? Copak na tom sejde?

„To je sice všechno hezké,“ řekl šéf. „Ale disertace to není!“

„Proč?“

„Vědci se tomu budou smát.“

„Tak ať se smějou. Je na tom něco zlého?“

„Když se jedná o disertaci, tak ano! Ale víte co? Vždyť to přece nemusí být zrovna disertace. Říkejme tomu jinak.“

A tak jsem tomu začal říkat jinak.

Disertaci stejně obhajovat nebudu. Ukázalo se totiž, že k tomu nemám předpoklady.

Vladimír Osinskij STROJ ČASU

Můj přítel Zora pracuje jako seřizovač v závodě na výrobu elektronických přístrojů a ve volném čase se věnuje vynalézání. Do Svazu vynálezců a racionalizátorů ho však nepřijali, neboť žádný z Zorových vynálezů nenalezl uplatnění ve výrobě.

Je mi ho líto Zora je hodný kluk, ale hrozný smolař.

A tak, když si šéf nevybral mě, ale Naftalinova, šel jsem si k němu vylít srdce.

Další životní neúspěch mě nijak zvlášť nepřekvapil. Venkoncem — moje snaha vždy skončila fiaskem tam, kde bylo nejdůležitější umět — jak se říká — vetřít se ke dvoru. Jako v té anekdotě: Kolikpak je dvakrát dvě? Kolik byste potřeboval...? Po takové odpovědi bývá blahosklonnost představených zaručena.

My jsme ovšem tak záludné otázky nedostali. V podstatě bylo všechno v nejlepším pořádku. Normální konkurs na obsazení uvolněného místa. S Naftalinovem jsme se dostali do finále z osmi uchazečů. Aby snad nevznikl mylný dojem: Naftalinov byl také schopný odborník.

Konkurs byl obtížný hlavně proto, že místo bylo pro uchazeče velice lákavé. Funkční zařazení div ne pro doktora věd, i když požadovali jen kvalifikaci diplomovaného odborníka s dvouletou praxí. Práce byla zajímavá, perspektivní a pracoviště reprezentativní.

Prostě sítím postupně propadlo šest uchazečů a nakonec si šéf pozval nás dva. Posadil nás do křesel, nabídl cigarety a shrnul to velice podrobně a otevřeně:

„Podle mého názoru,“ řekl, „jste oba naprosto rovnocenní uchazeči. Podrobně jsem se seznámil s pracemi, které jste předložili, a musím říct, že jsem velice spokojen. Teď ovšem vzniká dilema: koho z vás zvolit? Dostal jsem se do velice svízelné situace, neboť je tu stav tak řečeno absolutní rovnováhy. Jsem člověk spravedlivý a v této otázce chci být naprosto objektivní... Jisté východisko tu je. Funkce, která se vám oběma tak líbí, není jednoduchá. S člověkem, který ji bude zastávat, se budu muset denně stýkat. Je tu tedy nebezpečí psychické nesnášenlivosti mezi mnou a jedním z vás. Já

vás přece vůbec neznám. Nevím, kdo jste a jací jste... Přiznám se, že podobné případy se mi už přihodily... Proto navrhuji, abychom si tady bez jakékoliv přípravy trochu popovídali, a bude nám jasno. Souhlasíte?“

Trochu jsem se zamyslel a řekl:

„Souhlasím.“

Naftalinov neřekl nic.

Ale o podrobnostech této osudné besedy později. Šéf si, jak víte, nakonec stejně vybral Naftalinova, Předem mnou jen zarmouceně rozhodl rukama: Co prý se dá dělat? A protože jsem se už mohl na všechno vykašlat, pokrčil jsem rameny a zamířil k Žorovi, abych se mu vyplakal na rameni.

Celá jeho šestnáctimetrová garsonka byla zavalena vynálezy, které nenalezly uplatnění ve výrobě. Žora mě poslouchal pozorně, třebaže se nepřestával hrabat v jakémisi aparátku velikosti asi tak cigártašky. Když jsem domluvil, bylo chvíli ticho. Pak Zora zvedl hlavu a řekl:

„Nevěš hlavu. To dáme do pořádku. Tvůj čas ještě přijde. Teď se však potřebujeme trochu rozptýlit... Počkej chvíli, hned jsem zpátky!“

Namítl jsem, že už je půl desáté, takže příslušné oddělení obchodního domu má zavřeno. Zorka se jen zasmál, mrkl na mě a stiskl knoflík na té své cigártašce. Pak zmizel.

Po pravdě řečeno mě dost naštvál. Teď je tak zrovna čas na nějaké rozptylování! Tu mašinku, co měl v cigártašce, vynalezl před třemi týdny. Taková blbinka. Něco jako stroj na neviditelnost. V podnikové odbočce Svazu vynálezců a racionalizátorů mu to zamítl jako zbytečný a výrobně nepoužitelný výmysl.

„Zoro!“ řekl jsem vztekle. „Nic lepšího na práci nemáš? Nevidíš, jakou mám náladu?“

Ale Zora se neozval. Chvíli jsem ještě počkal a pak jsem se definitivně rozzlobil:

„Jestli se do minuty neobjevíš, tak jdu!“

Mlčel dál a tak jsem zamířil ke dveřím.

V tom okamžiku se Zora objevil přesně na tom místě, kde předtím

zmizel, a v ruce třimal lahvinku stoličné.

S triumfálním úsměvem ji postavil na stůl.

„To koukáš, co!“

Vypadalo to skutečně jako zázrak, ale Zora mi vysvětlil, že v tom nic nadpřirozeného není. Prostě jen předělal svůj vynález na stroj času a s jeho pomocí se teď vrátil o tři hodiny zpátky, aby mohl nakoupit příslušenství k rozptýlení.

Moc jsme se nasmáli, jak čiperně oklamal prodavačku, třebaže tu v podstatě o žádné klamání nešlo. Pak jsme si t'ukli a Zora přednesl svůj oblíbený přípitek:

„Přeženem se časem i prostorem!“

Najednou si však na něco vzpomněl a dřív než jsem stačil být jen smočit rty, mi sebral sklenku:

„Počkej!“ řekl Zora a postavil sklenku na stůl. „Počkej, počkej! Ted' musíš mít naprosto čistou hlavu!“

„To bych rád věděl na co...“ začal jsem, ale Zora mi hned vysvětlil, co má na mysli.

Nápad to byl tedy fantastický!

Mám-li vzít na pomoc naše mudrosloví, dalo by se říct, že věčně honím pozdě bycha; nebo, jak říkají zase Francouzi, trpím syndromem zadního schodiště. Skoro bych řekl, že to bylo vymyšleno speciálně pro mě. Ty nejvtipnější odpovědi a repliky mě napadají vždycky ve chvíli, když už to nemá žádnou cenu.

„Pamatuješ si přesně hodinu, kdy začala ta vaše beseda?“ zjišťoval věčně vynálezce.

„Dobrá. Vydáš se tam tedy přesně na čas... Nebo víš co? Já ti dám raději ještě pětáctýřicet minut navíc — pro každý případ. To snad bude i při tvé natvrdlosti stačit. Ted' si ale vzpomínej na každické slovo toho vrtichvosta... jakže se jmenoval?“

„Naftalinov...“ zakoktal jsem nadšeně. „Pojď sem, ty stará sůvo, ať tě obejmu!“

Když jsme si to zopakovali, upravil jsem si kravatu, přičísnuł vlasy a vstrčil do kapsy stroj času. Pak už zbývalo jen zmáčknout knoflík.

„... bez jakékoliv přípravy trochu popovídali,“ končil právě svou

myšlenku šéf. (Teď už můžu klidně říkat můj šéf, napadlo mě.) „A bude nám jasno. Souhlasíte?“

Tentokrát nemlčel jen Naftalinov, ale i já. Předvídavě jsem jen lehce zakašlal, takže se šéf podíval nejdřív na mě. Uviděl kratičký, takřka neznatelný úsměv, který měl vyjadřovat asi toto: Pochopitelně, že souhlasíme. Vždyť si to přejete. Není tedy důvod ztrácet čas nějakými poznámkami. Čas je drahý...

Šéf se zatvářil pochvalně. Jak taky jinak! Vždyť v prvním kole se stejným způsobem usmál Naftalinov a šéf se zatvářil spokojeně. To jenom mě, balvana neotesaného, nenapadlo, že už vlastně zkouška běží, a tak jsem si dovolil vyjádřit svůj názor a navíc ještě způsobem hodnotícím: Souhlasím. Ještě že jsem neřekl nesouhlasím!

Ale to nic. První kolo bylo za mnou.

„Například bych chtěl vědět,“ začal dotírat šéf, „jaký je váš vztah k ženám?“

Přitom se — přesně jak to mělo být — blahosklonně podíval na mě.

„Ženy...“ pravil jsem trochu lyricky a trochu rozverně. „Nemám nic proti ženám, pokud to nepřekáží práci...“

Šéf si zamyšleně podepřel hlavu a hotovil se naslouchat. A tak jsem s nepřekonatelnou sebejistotou pokračoval v citaci Naftalinova, který úžasem ztratil řeč.

Zpočátku se v Naftalinových očích objevil výraz mírného úleku, pak zjevného překvapení, neskrývaného úžasu a nakonec panického děsu.

Ale já jsem už frčel a nebyl k zastavení.

Není divu. Věděl jsem přece, co zapůsobilo v prvním kole. Bylo to sotva pár hodin, kdy právě těmito slovy si získal můj soupeř šéfovu náklonnost.

Každou novou otázkou se stávalo mé vítězství jistější a snazší. Jestliže jsem zpočátku musel dávat pozor, abych se dostal ke slovu dříve než Naftalinov, tak teď už žádné nebezpečí nehrozilo. Konkurent byl absolutně demoralizován a ani se nepokoušel otevřít pusu. Jen tam vyjeveně seděl a sledoval vývoj událostí ve stavu naprosté frustrace.

Padla poslední otázka, následovala moje sebejistá odpověď a šéf

se zvedl z křesla.

Důstojně jsem přijal jeho nabízenou ruku.

Pak se šéf obrátil k Naftalinovi a zarmouceně rozhodil rukama...

V té chvíli ze sebe konečně vysoukal můj soupeř několik slov:

„Úplně jsem zapomněl...! Nina Borisovna se nechává poroučet...“

Bez pozdravu jsem se odporoučel, neboť jsem se už mohl na všechno vykašlat.

U Zory jsme pak ztrestali tu lahvinku stoličné. Vlastně se musel vydat do minulosti ještě dvakrát.

Pravda, podruhé už jenom pro pivo.

Vlazen Bachnov

PÁTÝ ZLEVA

1.

Ejbí Sí, koordinátor třetí platové třídy, dorazil do hlavního stanu poslední. Lodě ostatních koordinátorů už stály na kosmodromfu. To nebylo nic zvláštního. Planeta Una, kde Ejbí pracoval, byla jednou z nejvzdálenějších a příkaz, kterým ho Hlavní povolával na poradu, přišel zcela nečekaně.

Po pravdě řečeno, koordinátor třetí platové třídy Ejbí nejen nemiloval, ale přímo se obával takovýchto mimořádných zasedání. Tušil, že dříve či později by takové mimořádné zasedání mohlo vyústit ve zcela mimořádné nepříjemnosti. Zatím se mu sice šťastně vyhýbaly, ale důvody k obavám tu přece jen byly.

Ani těch pár měsíců cesty nebylo nějaké povyražení, třebaže celou tu dobu setrval v anábióze. Každý jiný astronaut snášel anabiózu bez jakýchkoliv následků. Jenom Ejbí to pravidelně odstonal pořádným nachlazením. Také tentokrát prokýchal celou cestu z kosmodromu do štábu.

Na druhou stranu však koordinátor nijak nelitoval, že je jeho planeta tak vzdálena od centra. Když nic jiného, mělo to alespoň tu výhodu, že byl povětšinou ušetřen všelijakých inspekcí. Dokonce i Hlavní navštívil Unu naposledy před půldruhá stoletím. Jistě, mělo to i stinné stránky. Trvalá práce na tak moc detašovaném pracovišti měla za následek, že se Ejbí téměř nepohnul na služebním žebříčku a bez ohledu na dvěstěletou stáž byl stále ještě ve třetí platové třídě, zatímco jiná sotva stoletá štěňata měla už dávno druhou třídu a nezadržitelně mířila k první.

To ovšem nikterak neznamená, že by snad byl Ejbí Sí u vrchnosti špatně zapsán. Rada jeho kolegů se docela vážně divila, jak to, že se důrazněji nedomáhá povýšení. Ejbí Sí to naopak věděl až moc dobře a přál si jen jedno jediné: aby se — propánaboha! — raději nic nestalo. Neboť stát se toho mohlo nepříjemně mnoho...

Když Ejbí přiletěl do štábu, cítil se obvykle jako přistižený provinilec. To ho přivádělo do takových rozpaků, že roztržitě zdravil

švihácké pracovníky štábu bez ohledu na to, že byli služebně mnohem mladší. Zlatem vyšívaná uniforma, která dodávala jiným koordinátorům vznešený vzhled, visela na Ejbím jako ušmudlaný hacafráček. Nebo se mu to zdálo...

Jindy stačil obvykle před začátkem porady promluvit s ostatními kolegy, nenápadně zjistit, oč tentokrát kráčí, vyjasnit si, proč je Hlavní svolal, odkud právě vane vítr a nefouká-li nějak nepříjemně právě do jeho kouta. Prostě stačil vždycky zjistit co, kde, kdo a jak?

Tentokrát se mu však času na meteorologické ověřování Situace nedostávalo. Když přijel do štábu a vešel do čtvercového sálu, kde se obyčejně konaly porady, koordinátoři už seděli podél stěn (každý na místě, jež odpovídalo jeho zařazení) a v hlubokém mlčení očekávali příchod Hlavního.

Sotvaže Ejbí stačil usednout na svoje vyhrazené místo a hlasitě kýchnout (kvitováno káravými pohledy jako nepřístojnost!), objevil se Hlavní koordinátor Dabl Jú.

Přítomní vyskočili a podle ustáleného řádu třikrát tleskli do dlaní. Dabl Jú nedbale tleskl v odpověď a unaveně se spustil do křesla. Teprve potom se posadili i koordinátoři.

„Koordinátoři!“ řekl tiše Hlavní. „Je mi velmi líto, že jsem vás musel vyrušit z práce. Jak jste se už jistě přesvědčili, nemám rád zbytečná shromáždění a schůze. Ale byly to krajně nepříjemné okolnosti, které mě donutily svolat toto naléhavé zasedání štábu. Dokonce bych to ani nenazval okolností jako spíš událostí, nebo — chcete-li — skandálem kosmického rozsahu!“

Koordinátoři svědomitě přikyvovali. Všichni už byli zřejmě informováni. Jenom Ejbí Sí neměl tušení, oč tu běží, ale pro jistotu se ke chmurnému pokyvování připojil. A také ještě kýchl. Všichni se na něj podívali s němou výčitkou.

Na Ejbího dolehla tichá hrůza.

Že by už na to přišli? pomyslel si.

„Naše operace v tomto sektoru galaxie,“ pokračoval Hlavní, „je tou nejgrandióznější operací ze všech kosmických operací, jakou kdy naše rodná planeta Oza podnikla.“

Když padla zmínka o Oze, všichni koordinátoři podle platných řádů svorně povzdychli, což mělo svědčit o jejich lásce ke vzdálené

vlasti.

„Musím však současně připomenout, že tato grandiózní operace je současně i nejdražší. Ozané vložili do této akce nejen šest set let netrpělivě čekají, kdy se projeví rentabilita jejich investic. A jak známo, bude tato investice rentabilní teprve tehdy, až obyvatelé svěřených planet dokážou nakupovat naše zboží.

Dvě stě let děláme všechno pro rychlý rozvoj našich svěřenců. A teď, když se domorodci na jedné z planet — konkrétně mám na mysli planetu Mix — konečně přiblížili našemu vytouženému cíli a už už měli začít vynášet, vypukla opominutím našeho koordinátora na planetě bakteriologická válka, v důsledku čehož vzala za své jak jejich, civilizace, tak naše investice. Přitom virus, který zničil na Mixu vše živé, je tak virulentní a nebezpečný, že ani my nemůžeme na této planetě přistát bez nebezpečí ohrožení vlastního života. Krátce řečeno, Mix je pro nás navždy ztracen. Nuže, pánové, to je tak zhruba vše, co mi hlásil Koordinátor první platové třídy Exvaj Zet, který je za tuto katastrofu plně odpovědný.“

Ejbí Sí si s úlevou oddychl a pohodlně se opřel v křesle. Tohle nebyla ta zpráva, které se tak obával. Znovu si oddychl a poprvé od začátku zasedání zvedl oči a rozhlédl se kolem. Ale když uviděl zachmuřené tváře obvykle sebejistých, bezstarostných koordinátorů různých platových tříd, pochopil, že tato nepříjemnost bude mít za následek řadu dalších nepříjemností, a stísnující obavy znovu dolehly na koordinátora třetí platové třídy.

2.

Před třemi sty lety — tehdy byl Ejbí Sí ještě student — objevila kosmická rozvědky planety Oza na periferii galaxie patnáct planet obydlených rozumnými bytostmi.

Planety byly ve třech sousedních hvězdných systémech a jejich obyvatelé, stejně jako obyvatelé Ozy, byli humanoidní. Jediným nedostatkem bylo, že procházeli teprve počátečním stadiem svého vývoje.

Po důkladném prostudování zprávy kosmické rozvědky dospěli

ozanští vědci k závěru, že se objevení humanoidi rozvíjejí neobyčejně rychle a za takových nějakých osm set devět set let bude možné navázat s těmi nejvyspělejšími bezprostřední kontakt. Zbývající civilizace budou zcela komunikativní za dalších dvacet třicet tisíc let.

Tehdy přišel prezident Ozy, Dží Ejč, se svou fantastickou myšlenkou:

„Obyvatelé těchto dalekých planet nejsou jen našimi mladšími bratry, kterým jsme povinováni veškerou pomocí, ale jsou to i potenciální kupci ozanského zboží. A čím dříve se tito potenciální kupci změní v kupce reálné, tím líp pro nás i pro ně.

Dosáhnout se toho dá jediným způsobem: Musíme uměle urychlit vývoj našich bratří, čímž se pomůže jak pokroku, tak obchodu. Stačí, abychom je nepozorovaně vyvarovali zbytečných chyb a umožnili jim neztrácet čas zbytečným hledáním. Prostě jim budeme nenápadně napovídat správné odpovědi a to třeba i dřív, než si otázku vůbec položí. Prostě žádná hledání — pouze nacházení! Žádné chybné teorie a hypotézy — pouze časem a zkušeností ověřené jistoty!“

Prezident vyložil tuto svou teorii ve svém poselství nejvyšším orgánům Ozy, tedy senátu a parlamentu.

Krátce předtím byl konzervativní parlament doplněn pokrokově naladěnou mládeží, takže návrh zákona o pomoci mladším bratrům byl schválen téměř jednomyslně.

V senátě však došlo k rozkolu. Strana fialových se postavila důrazně na stranu projektu, zatímco strana šeríkových senátorů se postavila stejně důrazně proti. Fialové nakonec zvítězili, ale šeríkové byli i nadále v opozici proti všemu, co navrhovali fialové.

Během dvaceti let po přijetí zákona byly vypracovány podrobné instrukce, směrnice, předpisy a doporučení týkající se nastávající činnosti chystané expedice. Poté byly vypracovány podrobné globální harmonogramy a kalendářní grafiky urychlení procesu historického rozvoje každé planety zvlášť. Všechno to bylo shrnuto do mnohadílného Sborníku základních pravidel (SPZ) a ještě obsírnějšího Sborníku výjimek ze základních pravidel (SVZP).^{*2}

² Není bez zajímavosti zde uvést, že Sborník výjimek ze základních pravidel (SVZP) se časem rozrostl ještě víc a postupně se změnil ve Sborník základních

Potom bylo konečně zorganizováno patnáct expedičních oddílů (dva tisíce vychovatelů v každém oddíle), kterým byli postaveni do čela koordinátoři, podřízeni jedinému Hlavnímu koordinátorovi.

Když pak expedice dorazila na místo, zahájila bezodkladně svou činnost.

Každý oddíl měl k dispozici vlastní kosmickou stanici zakotvenou stacionárně nad planetou, jednu mezihvězdnou kosmickou loď a hejno menších raketoplánů, kterými bylo udržováno spojení mezi planetou a kosmickou stanicí.

Vychovatelé se nenápadně (rozptýlili po planetě a napovídali domorodcům všelijaké pokrokové myšlenky. A jelikož mladší bratři neměli mít ani tušení, že jsou uměle civilizováni, museli se vychovatelé přizpůsobit místním obyvatelům, žít v jeskyních, snášet nemožné životní podmínky a hlavně (!) pracovat v přísné konspiraci.

Na vyvinutějších planetách byl sice život poněkud snazší, ale zase bylo obtížnější maskování. Stávalo se, že se nejeden vychovatel stal obětí vlastní neopatrnosti.

Myšlenky a nápady, se musely napovídat pouze v pořadí jak bylo předepsáno SZP nebo SVZP. Jakákoliv lidová tvořivost halící se pláštíkem vlastní iniciativy byla striktně zakázána, neboť autoři SZP a SVZP (byly to téměř výlučně elektronické mozky) věděli nejlíp, jak je třeba v tom kterém případě postupovat.

Jednou ročně vypracovávali koordinátoři podrobné zprávy pro Hlavního koordinátora, který pak tyto zprávy posílal na Ozu.

Jednou za deset let se scházeli koordinátoři oddílů ve štábu, kde osobně referovali o svých úspěších a drobných nedostacích.

Jak se ukázalo už v prvním století, poddávaly se některé civilizace

pravidel (SZP), zatím co původní Sborník základních pravidel (SZP) se změnil ve Sborník výjimek ze základních pravidel (SVZP). A protože výjimky mají všeobecnou tendenci se rozmnožovat rychleji než pravidla, změnil se za necelých sto let původní Sborník základních pravidel (SZP), který se předtím změnil ve Sborník výjimek ze základních pravidel (SVZP), opět ve Sborník základních pravidel (SZP), který byl původně Sborníkem výjimek ze základních pravidel (SVZP) a Sborník základních pravidel (SZP) se opět změnil ve Sborník výjimek ze základních pravidel (SVZP). Dá se předpokládat, že k podobné změně došlo během doby několikrát, takže nakonec nikdo nevěděl, co vlastně jsou Pravidla a co Výjimky z předcházejících. (Autor)

urychlenému rozvoji snáz a některé obtížněji. Například planeta Mix byla zpočátku ve vědě a technice až na třetím místě. Ale pak díky úsilí Vychovatelů a koordinátora Exvaj Zet nabrali Mixané prudce tempo a za sto let předstihli nejen obě planety, ale dokonce i kalendářní harmonogram urychleného rozvoje; a to téměř o půldruhého století.

Exvaj Zet, který měl tuto planetu na starosti, byl pochopitelně považován za nejlepšího koordinátora.

Díky jeho úspěchům se začala šeríková opozice na Oze s projektem smířovat, takže ani drobné nedostatky na jiných planetách nemohly postavením fialových otrást.

Exvaj Zetova autorita byla tak veliká, že si mohl dovolit vyhnat ze své planety jakousi inspekci, která svého času přiletěla z Qzy. Potom už si nikdo nedovolil obtěžovat na planetě Mix bez pozvání. Konečně, Exvaj Zet se zapřísahal, že jeho planeta bude první, se kterou se podaří navázat obchodní styky. Každému bylo jasné, že takový úspěch bude poslední ranou šeríkové opozici. V Exvajových zprávách se uvádělo, že podle informací vychovatelů Mixané vědí o existenci jiných obydlených světů, takže v podstatě není žádných překážek, které by bránily navázat s nimi kontakt. Naposledy hlásil, že situace je natolik příznivá, že k prvnímu oficiálnímu setkání může dojít nejpozději do deseti let a obchodní smlouvy mohou být podepsány za dalších pět let. Na podepsání protokolu zval všechny své kolegy koordinátory a reprezentativní delegaci z Ozy.

Přes tyto nesporné úspěchy Hlavní žádal, aby Exvaj Zet zkrátil tento termín nejméně na polovinu, a Exvaj Zet musel nakonec souhlasit.

Do termínu vstřícného plánu zbývaly všeho všudy tři roky. A najednou taková nepříjemnost — válka!

3.

„Čekám na vaše vysvětlení, koordinátore Exvaji Zete!“ řekl chmurně Hlavní.

Koordinátor první platové třídy vstal a s pohledem upřeným kamsi do kouta opatrně volil slova:

„Na planetě Mix, která byla svěřena do mé péče, došlo skutečně k nenapravitelné katastrofě. Jelikož tato planeta byla v mé péči, cítím se plně odpovědný za zánik její civilizace a jsem připraven nést jakýkoliv trest. Současně však považuji za nezbytné prohlásit, že se necítím vinen, neboť jsem nijak neporušil Základní pravidla (SZP) ani Výjimky (SVZP).“

„Jak to, že se necítíte vinným?“ povyskočil Hlavní. „To je tedy nádhera! A kdo tedy naučil ty Mixany dělat jaderné bomby? Vy nebo já?!“

„Nikdo je to neučil. To se naučili sami.“

„Neříkejte!“

„Ale ano. Podle paragrafu 10253 a paragrafu 12547 SZP napovídali moji vychovatelé Mixanům základy jaderné fyziky a kvantové mechaniky. A než jsme se stačili ohlédnout, už měli bomby.“

„Tak tedy za prvé: Vždycky je třeba se stačit ohlédnout. To byla vaše povinnost! A za druhé — proč jste jim ty bomby nevzali?“

„Protože paragraf 1121 SZP nám zakazuje jakkoliv upozorňovat na naši přítomnost na planetě. Dovolte, abych vám připomněl, že na minulé poradě jsem vás na tuto skutečnost upozornil. Najdete to v zápise z porady pod číslem 217342/334. Rovněž jsem vás informoval o tom, že na planetě jsou bakteriologické zbraně. Konečně jsem vám hlásil, že v důsledku neuvěřitelně rychlého rozvoje techniky se Mixané nestačí vyrovnat s etickou stránkou tohoto jevu a že jejich bojovné instinkty jsou u nich dosud silnější než pud sebezáchovy. S ohledem na výše uvedené skutečnosti jsem položil otázku, zda by nebylo vhodnější na nějakou dobu tento urychlený rozvoj přibrzdit. Odvolával jsem se při tom na 668. výjimku ze 123. pravidla. Vy jste mi naprosto správně odpověděl, že podle § 6699 se tato výjimka stává pravidlem až po schválení senátem Ozy. Přitom jsme oba věděli, že se s takovou žádostí na senát nemůžeme obrátit, neboť by to jen nahrávalo straně šeríkových, kteří stojí stále ještě v opozici proti naší expedici.“

Koordinátor mluvil jako vždy suverénně a plyně. Ejbí Sí mu záviděl jeho jistotu. Stát se něco takového jemu, určitě by taky koktal, zajíkal se a blekotal kdovíjaké nesmysly. Přitom si Ejbí velice

jasně uvědomoval, že se kdykoliv může dostat do mnohem ošemetnějšího postavení. A nejen to. Jeho situace by byla ke všemu ještě ponižující a ubohá.

„Ano, to máte pravdu,“ odpověděl Hlavní Exvaj Zetovi. „I bez toho jsme dost nahrávali šeríkovým. Vzpomeňte si třeba na ten trapný případ na Luxu. Všechno bylo zdánlivě v pořádku. Akce probíhala přesně podle harmonogramu. Domorodce jsme naučili řemeslům i vědám, umění jsme pozvedli na nebývalou úroveň... A co z toho? Rozkvétali? Nerozkvétali! Nechali jsme je válet se na vavřínech a zívát nudou tak dlouho, až nám tam nastoupil temný středověk. Sami dobře víte, kolik času jsme ztratili, než jsme je zase dostrkali alespoň k renesanci. Co je to jiného než trestuhodná neodpovědnost a lajdáctví?!“

Takový případ se skutečně před sto lety stal. Hlavní koordinátor si ovšem ani tentokrát nedal ujít příležitost tuto kuriózní událost připomenout, a jako vždy o ní hovořil tak, jako by se čtala včera. Nu a pak následovala ještě řada podobných mravoličných ponaučení.

Ejbí, stejně jako ostatní koordinátoři, to už slyšel tolikrát, že to znal doslova nazpaměť. Nicméně demonstroval velice svědomitě svůj zájem o toto vyprávění a aby zahnal nudu, prohlížel si obrazy, které visely na protější straně. Obrazů bylo celkem dvacet, ale z místa, kde Ejbí seděl, jich bez pootočení hlavy mohl vidět jenom pět.

Při řádných i mimořádných zasedáních štábu seděl Ejbí celých dvě stě let stále na stejném místě. Dvě stě let se díval na stále stejná plátna, na kterých byly zobrazeny historické výjevy v ideálně se rozvíjející společnosti.

Autoři těchto pláten evidentně čerpali konkrétní vědomosti a inspiraci z příslušných paragrafů SZP a SVZP.

Proto se také obrazy vyznačovaly filozofickou hloubkou a jasností výše uvedených dokumentů.

Na prvním obraze zleva byli zobrazeni jeskynní lidé sedící kolem ohně. Se záviděníhodným apetýtem požírali jakési prehistorické zvíře.

Na druhém zleva byl namalován pastýř prvobytně pospolné společnosti. Opíral se malebně o svou hůl a hrdým pohledem sledoval své stádo právě vyšamponovaných a učesaných oveček.

Autor třetího obrazu zleva čerpal inspiraci ve všedním pracovním dni výrobců bronzových zbraní.

Na čtvrtém byli vyvedeni v barvách malí umounění človíčekové, kteří budovali obrovské pyramidy.

Pátý obraz zleva představoval v neotřelých barvách otrokářský řád na vrcholu slávy.

A právě tento obraz by Ejbí nejraději vyňal z rámu, rozřezal na malé kousky a spálil. Popel by pak s chutí rozházel ve větru.

Každou noc ho totiž strašil ve snu a denně se mu připomínal svou skutečností. Podle kalendářního grafikonu se měla totiž jeho planeta Una nacházet právě v zenitu otrokářské společnosti. Vědci a filozofové měli už mít za sebou řadu velkolepých objevů a místo starých patriarchálních sídlišť měla vyrůst bohatá a hlučná města.

Podle Ejbího zpráv a hlášení byla situace na Uně taková, jak předepisoval plán. Byla tam města, vědci, objevy, rozkvět. Všechno bylo.

Bohužel, jenom v hlášeních a situačních zprávách. Bezohlední obyvatelé Uny neuznávali žádná zrychlená tempa rozvoje a co hůř — odmítali se rozžehnat dokonce i se svým milovaným matriarchátem. Ti, kteří si sem tam troufli přijít s nějakou novotou, byli mladšími rozumnými bratry nemilosrdně shozeni z vysoké skály. Tento bohulibý obřad posloužil domorodcům (kteří rozhodně nebyli rozmazleni bohatou nabídkou sdělovacích prostředků) jako vítané rozptýlení, a pro ty, kteří by snad zase chtěli otravovat s nějakou nevíтанou novotou, byl poučným varováním.

Dva tisíce Ejbího vychovatelů sotva stačilo přemluvit několik málo Uňanů, aby přešli od matriarchátu k patriarchátu. A to tady ještě nebyla žádná jistota, že se domorodci nevrátí při prvních obtížích reorganizované společnosti k předcházejícímu způsobu života.

Koordinátor třetí platové třídy si prostě nevěděl s těmito tvrdohlavými nepoddajnými domorodci rady. Samozřejmě, před stopadesáti lety ještě mohl Hlavnímu hlásit, že Una je zcela beznadějná planeta. Jenže SZP hlásal, že beznadějně planety neexistují, že jsou pouze beznadějní koordinátoři.

Logicky a v podstatě správně z toho usoudil, že by takové

přiznání mělo jediný následek — odvolání z vysoké funkce koordinátora.

Ne, na to neměl Ejbí dost odvahy.

A tak tedy dál sestavoval optimistické zprávy, podle nichž se vývoj společnosti na Uně posouval přesně podle harmonogramu a SZP. Jen sem tam — aby snad nevzbuzoval nežádoucí pozornost — se vývoj společnosti krapítko opožďoval, nebo se v rámci přípustné tolerance předbíhal. Aby jeho zprávy a hlášení byly co nejvěrohodnější, koordinátor štědře plnil stránky vymyšlenými charakteristickými detaily či zajímavými podrobnostmi ze života svých svěřenců.

Déle než sto let sestavoval Ejbí obšírná hlášení, která svědčila o jeho nevšední fantazii a výrazných předpokladech stát se víceméně dobrým autorem vědeckofantastických románů.

Konečně, literární úroveň a dokonalost jeho zpráv dávali nejednou za vzor ostatním Koordinátorům. A na Oze — o tom však neměl Ejbí ani tušení — byla jeho pravidelná hlášení velice populární, zejména mezi historiky Ale čím víc ho chválili, tím hůř se cítil. Každým okamžikem očekával svoje odhalení a následující skandál. V hloubi duše si dokonce přál, aby se to provalilo co nejdřív, aby to už měl konečně za sebou, ale současně dělal vše, aby tento průšvih co možná nejvíc oddálil. Ejbí, ponořen do svých neradostných myšlenek, téměř neslyšel, co Hlavní říká. Sem tam zaslechl nějakou větu a s úlevou zjišťoval, že šéf stále ještě pokračuje v prezentaci historických příkladů. Najednou však zaslechl něco, co ho probudilo: „... Jak se dalo čekat po událostech na Mixu,“ říkal Hlavní, „byla k nám vyslána mimořádná senátní komise. Šeříková opozice opět zvedla hlavu a tak jsem přesvědčen, že se komise neomezí jen na přešetřování mixovského skandálu. Myslím, že členové komise navštíví tentokrát všechny, i ty nejvzdálenější objekty naší expedice. Považuji za svou povinnost, pánové, upozornit vás na tuto skutečnost a doufám, že na vašich planetách bude všechno v pořádku!“

A už je to tady! ztuhl Ejbí a hlasitě kýchl.

Zdálo se mu, že se Hlavní dívá přímo na něho. Aby se vyhnul dozajista vyčítavému pohledu, upřel Ejbí svůj zrak znovu na historická plátna.

4.

V následujících letech koordinátor třetí platové skupiny pečlivě sledoval pohyby senátní komise. Ta zatím poletovala z objektu na objekt (tedy z planety na planetu) a vytrvale se přibližovala, přibližovala a přibližovala...

I nastal den, kdy senátoři doprovázeni Hlavním koordinátorem Dabl Jú dorazili na kosmickou stanici Uny.

Ejbí přednesl podrobnou zprávu o situaci na planetě a senátoři se zájmem pozorovali pověstného autora situačních zpráv.

Ejbí stále ještě doufal, že se vyšetřovací komise spokojí s jeho hlášením. Leč doufal marně. Senátorům, kteří nehleděli na únavu, se zachtělo vlastníma očima popatřit na vše, co koordinátor tak poutavě popisoval ve svých výročních hlášeních.

Ejbímu nezbývalo než kapitulovat.

Pod příkrovem noci se komise nehlučně spustila na planetu.

Když vyšlo slunce, uviděli senátoři vysoké zdi pohádkového mramorového města.

„Oh! Co je to?“ zvolali okouzlení senátoři.

„Oonna,“ řekl prostě koordinátor. „Hlavní město tohoto otrokářského státu. Už jsem měl tu čest vám o něm podat zprávu... Pojďme!“

A tak se senátoři i koordinátoři vmísili do davu poutníků, což bylo zcela nenápadné, neboť Ejbí Sí prozíravě oblékl příchozí do obleků, v nichž se nikterak nelišili od místních obyvatel. Spolu s ostatními poutníky pak dorazili senátoři a koordinátoři k pevnostní bráně, kde postávali urostlí poloobnažení vojáci a předváděli kolemjdoucím kulturistické svalstvo. Kromě postávání, opírání o meče a předvádění bicepsů také ještě důkladně prohlíželi kolemjdoucí.

Když komise šťastně minula stráž, octla se na vydlážděných ulicích hlučného města.

Bohaté paláce i úpravné veřejné budovy, kolem kterých procházeli, byly ozdobeny bohatým sloupovým, mnoha sochami a sousošími.

Po ulicích zvolna kráčeli bohatí občané a patriciové v

běloskvoucích tógách a kriticky hodnotili úroveň posledních gladiátorských her i neustále rostoucí ceny otroků.

Ve stínu kolonád diskutovali ctihodní filozofové se svými věrnými žáky.

Pod stromem seděl slepec. Probíraje se strunami své kytary (nebo že to byla lyra?) pěl zvučným hlasem dlouhý předlouhý hymnus. „O čempak to tu zpívá?“ zajímali se senátoři. Ejbí Sí se chvíli zaposlouchal.

„O výpravách nějakého místního hrdiny.“ sdělil senátorům a zasvěceně dodal: „Epos!“

Černí otroci nesli právě kolem nosítka se svou paní... Do hymnu zarachotila na dláždění kola káry...

Jakýsi občan poněkud divého zjevu vyskočil zpoza rohu. Zíral nápadně vyjeveně a s výkřikem heuréka pádlil k členům komise. Když se zastavil, rozhodil ruce a začal něco rozčileně pokřikovat.

„Říká,“ překládal koordinátor, „že před deseti minutami odhalil nový přírodní zákon... Říká, že těleso ponořené do vody je nadlehčováno silou váhy vody tělesem vytlačené... Chlapík! Objevil skutečně pozoruhodný zákon,“ pochválil střapatého občana Ejbí a pohládl ho po hlavě.

Veliký filozof bujaře zadupal sandály a s radostným výkřikem heuréka utíkal dál. „Grandiózní!“ řekli senátoři.

A byli spokojeni, neboť vše, co na Uně spatřili, daleko překonalo jejich očekávání. Jenom Hlavního koordinátora neustále pronásledoval neodbytný pocit, že tohle všechno už někdy viděl a ne jednou. Jenom si nemohl vzpomenout kde a kdy.

Potom komise vystupovala do mírného vršku a Hlavní tušil, že teď uvidí moře a bílé plachty korábů. Když pak skutečně uviděli v dálce přístav a koráby, zpytavě se podíval na Ejbího.

5.

Pozdě v noci, když se unavení senátoři vrátili na kosmickou stanici, zavolal si Hlavní koordinátor Ejbí Sího.

„Koordinátore! Nejprv bych vám chtěl položit tři otázky... a potom vám sdělím příjemnou novinu. Tak tedy — první otázka: Jak

dlouho stavěli to město?“

„Já vám nerozumím...“ řekl Ejbí v rozpacích.

„Nedělejte ze sebe pitomce!“ přerušil ho Hlavní. „Tak jak dlouho?“

„Tři roky...“ povzdychl rezignovaně koordinátor.

„Hmm... Při té technice, kterou jste měli k dispozici, vám to šlo dost od ruky. Vidím, že jste výborný organizátor.“

Ejbí se rozpačitě zachichotal.

„Nu což, město jste postavil pěkné... Jenže vypadá moc nově, zatraceně nově, abych tak řekl.“

„Já jsem už neměl dost času, abych ho ještě trochu patinoval. Jinak bych samozřejmě...“

„Druhá otázka: Řekněte mi, kde jsem mohl tohle město už jednou vidět?“

„Na obraze ve vašem konferenčním sále. Je to ten pátý zleva.“

„No ovšem!“ vzpomněl si okamžitě Dabl Jú. „Skutečně. Ten pátý zleva. A jak jste si to mohl tak perfektně zapamatovat?“

„Koukal jsem na něj celých dvě stě let. Na ten už asi do smrti nezapomenu.“

„Dobrá. A teď poslední otázka: Od které doby neodpovídaly vaše zprávy skutečnému stavu věcí?“

„Téměř od samého začátku, prosím,“ rozhodil rukama Ejbí. „Oni se prostě nechtěli rychleji rozvíjet... Přímo bych řekl, že ti barbaři na náš SZP kašlali. Říkám — barbaři!“ „Teď už je to stejně jedno.“

„Jak to?“ zeptal se překvapeně Ejbí..

„Dostal jsem zprávu, že šefíková opozice v senátě zvítězila, a další činnost naší expedice byla označena za neúčelnou... Takže jste měl kliku!“

„Jak to?“

„Vracíme se na Ozu. Vaše tajemství tedy zůstane tajemstvím navždy.“

„Opravdu?“ zaradoval se Ejbí. ale hned zase posmutněl: „Ale vy přece můžete...“

„Co můžu?“ přerušil ho Dabl Jú. „Myslíte, že mohu oznámit, že mě nějaký koordinátor třetí platové skupiny vodil dvě stě let za nos? Mimochodem, za ty vaše zajímavé zprávy vám parlament udělil titul

koordinátora druhé platové třídy. Blahopřeju! Vy mě blahopřát nemusíte... Beztať vás zachránila jen ta válka na Mixu..." Dabl Jú se odmlčel a zamyšleně se díval někam za Ejbího. „Tak mě teď napadá, že ten slavný Mix na tom byl s rozkvětem svých věd a techniky asi tak, jako ten váš otrokářský řád na Uně!“

„A co ta bakteriologická válka?“ vyhrkl Ejbí.

„Ovšem! Ty děsivé bakterie, kvůli kterým si žádná komise netroufla na Mixu přistát, taky nebyly špatně vymyšleny... Mám nemálo vynalézavé koordinátory... Vskutku! Jeden lepší než druhý!“

6.

A tak skončila ona grandiózní kosmická expedice.

Obyvatelé patnácti planet byli ponecháni svému osudu a tiše a klidně se rozvíjeli dál.

Uplynulo třicet tisíc let.

Unanší archeologové objevili v nepřístupných džunglích zapomenuté město nepopsatelné krásy. Vůbec se nepodobalo ostatním městům Uny a dokonce bylo postaveno ze zcela neznámých materiálů.

Tehdy si vzpomněli na prastaré legendy o lidech, kteří přišli neznámo odkud a neznámo kam zase zmizeli. Vzpomněli si, že to byli lidé, kteří uměli věci, jež nikdo neznal a ještě po třiceti tisících letech nedovede.

Tak se začalo hovořit o tom, že dávno před současnou civilizací existovala na Uně jiná, mnohem rozvinutější civilizace.

Nikdo, pravda, nedokázal vysvětlit, jak je možné, že po ní zůstalo jen jediné město a jinak žádné stopy. Ale — jak se říká — tím spíš!

Vznikaly a byly zamítány různé hypotézy, byly vyslovovány různé odvážné myšlenky, které byly stejně odvážně zavrhovány.

Nicméně díky tomuto záhadnému městu bylo napsáno 22 442 disertačních prací, vytvořeno 10 237 románů, podle nichž bylo natočeno 1 143 filmů. Ale ani v jediné z výše uvedených prací se autorům nepodařilo dobrat se pravdy (pokud ovšem nepočítáme tuto sice rozsahem nevelkou, léč naprosto hodnověrnou povídku)

Kirill Bulyčov DIALOG O ATLANTIDĚ

Platón se dal do práce.

To znamená, že nejprve udělal to, co dělali všichni spisovatelé a vědci dávno před ním i po něm: Přikázal otrokovi, že nesmí být v žádném případě rušen, že nepřijímá žádné návštěvy ani pozvání, a to ani na areopag, i kdyby přitáhli Peršané. Také poručil otrokovi, aby zaskočil do redakce, že se nechává poroučet a rukopis že dodá někdy koncem listopadu.

Potom se rozhlédl po obloze, zamračeně přepočítal kroužící racky, kteří mu čímsi připomínali vrískající kritiky, a konečně rozvinul vysušenou roličku papyru, kterou zatížil těžkou mušlí. Namočil ostře seříznuté pelikání brko do kalamáře s nápisem Od přátel a spolupracovníků ke třicátému výročí veřejně prospěšné a vědecké práce a...

... než stačil udělat jedinou čárku, vstoupila na stinnou terasu snacha:

„Platóne, spěchám do kosmetického salónu Objednala mě tam Aristotelova žena...“

„No a...?“ přerušil jí suše Platón, který měl s Aristotelem jakési nevyřízené účty.

„No já nemám s kým nechat Krítia.“

„K čemu jsou tu otrokyně?“

„Těm jsem dala volno.“

„Tak s tou parádou počkej, až nebudou mít volno,“ pravil Platón a zálibně hladil čistý list papyru.

„Ale to přece nemůžu!“ ohradila se snacha. „Je tam nějaká nová, která zná tajemství věčného mládí. Beztak už ji chtějí přetáhnout do Říma.“

„Do Říma? Myslíš do té ubohé vesnice?“

„Nevím, jestli ubohé, ale jedna věstkyně říkala, že z Říma bude jednou hlavní město obrovské říše.“

„Takový nesmysl!“ potřásl Platón hlavou. „Ta tvoje věstkyně nemá ani ponětí o ekonomii.“

„O čem?“

„O ekonomii. Řím přece leží stranou obchodních cest...“ „Takže na Krítia chvíli dohlédneš, vid’?“ navázala snacha logicky na Platónovu úvahu. „Já jsem tu za chvíli.“ „A kdo bude místo mé pracovat?“ zmohl se Platón na poslední a beznadějný odpor. Jenže snacha už byla z doslechu. Zato se objevil na terase ten rošťák Krítiás. Platón ho vzal na vědomí a čas od času se podíval, jestli ten kluk pitomá zase někam nespádl. Pro jistotu ho odehnal od balustrády, a aby ho nějak zabavil, vyprávěl mu báji o malém Ikarovi, který neposlouchal tatínka Daidala a utopil se.

Krítiás se přiloukal k dědečkovu stolu a bez valného zájmu o mravoučná naučení strčil prstem do mušle a řekl:

„Dej mi ji! Já si z ní udělám loďku a popluju do Ibérie.“

„Nesmysl!“ mávl rukou Platón. „Mušle se potopí. Každé těleso ztrácí jen tolik váhy, kolik váží kapalina, kterou vytlačí. A voda váží méně než mušle.“

„Ty toho nák víš,“ řekl přezíravě Krítiás a hned zlomyslně dodal: „Ale do armády tě stejně nevzali.“

„To je nestoudná pomluva!“ vzkypěl Platón. „Je všeobecně známo, že jsem bojoval u Korintu.“

„To máš jedno. Dej sem mušli! Jestli ne, tak začnu křičet, že mě biješ.“

„Ale to nejde,“ bránil Platón mušli. „Jednak děti nikdy nebiju a pak tato mušle je vzácný druh, který ještě nebyl zoologicky zařazen.“ „Tím spíš!“ trval na svém Krítiás. „Říkám ti, že to nejde. A kromě toho skrývá tato mušle velké tajemství.“

To Krítia zaujalo: „Tajemství? Jaké tajemství?“ „Hmm... to je tak...“ odkašlal si Platón, který najednou nebyl s to vymyslet si nějakou dostatečně záhadnou historii. „Tedy... e-hmm... tato mušle, to je to jediné, co se zachovalo z jedné veliké země...“ „Které?“

„Jak to z které? Prostě z jedné...“ Platón ztrácel půdu pod nohama stále víc a víc. „Potopila se do moře!“ Platón si šťastně oddychl, neboť se domníval, že se dostal z pasti a že potopením pevniny definitivně sprovedil ze světa záležitost, která ho už začínala obtěžovat.

„Celá se potopila?“ zvídal však Krítiás dále.

„Ovšem.“

„A proč?“

„Copak já vím?“ pravil ukvapeně Platón, čehož vzápětí zalitoval, neboť si uvědomil, že tím zadal své vědecké prestiži. „To vlastně už nikdo neví, protože to bylo hrozně dávno,“ řekl Platón v liché naději, že odpověď uspokojí zvědavost nevycválaného vnuka.

„Když to bylo tak dávno, tak odkud to víš ty?“

„Vyprávěl mi o tom jeden egyptský kněz „

„A odkud ten to věděl?“

Platón už jen stěží potlačoval nevěli:

„Prý mu to vyprávěl jeho dědeček.“

„Egyptský?“

„Ovšemže egyptský dědeček!“

„A co mu vyprávěl?“

Tohle už byla rukavice hozená Platónově fantazii.

„E-hmm... Prostě mu vyprávěl, jak se bůh Poseidon zamiloval do jednoho tamějšího děvčete a usadil se s ní na jedné vysoké hoře. Potom se jim narodila paterčata jako tvé tetě, víš.“

„Teta má ovšem jenom dvojčata,“ upřesnil Krítiás a hbitě dodal: „A ta se tetě nenarodila, ta jí přinesl čáp.“

„Vlastně ano, máš pravdu,“ připustil Platón tuto vědecky sice pochybnou, ale pedagogicky osvědčenou hypotézu. „Poseidonovi ty děti vlastně taky přinesl čáp. Dokonce celé hejno čápů... Nu, a později se z těch dětí stali králové, kteří moudře vládli celé zemi.“

„A byli silní?“

„Kdo zase?“

„Ti králové.“

„Ovšemže byli silní. Vždyť jeden z nich byl Atlas. O tom ti snad matka vyprávěla.“

„Máma ne, ale kluci. To je ten, co drží nebe, vid’?“ „Ano.“

„A dědo, kdo drží nebe, když se jde Atlas vyčurat?“

Platón sraštil v rozpacích čelo, neboť by nerad připustil, že opět něco neví.

„To není důležité,“ odsekl a raději hned pokračoval, aby usměrnil diskusi jiným směrem: „Ta země se jmenovala Atlantida.“

„Ta, jak tam Atlas držel to nebe?“ „Ano, ta,“ přisvědčil rychle Platón v obavě před doplňujícími otázkami.

„Dědo, a myslíš, že se taky bál vlků?“

„Atlas? Asi ano.“

„A ty děti se taky bály vlků?“

„Koukej, chlapče, nepřerušuj mě, nebo zapomenu, jak to bylo dál.“

„Dědo, kdo je to sklerotik?“

Platón se zachmuřil:

„Kam, prosím tě, chodíš na taková slova? Kdes to slyšel?“

„Máma to říkala,“ pravil Krítiás a upřel na dědečka dětsky nevinný pohled.

Platón se raději ani nevyptával, v jaké souvislosti o tom snacha mluvila, a vrátil se ke svému vyprávění; „Prostě vlků se bál i Poseidon, i Atlas, i jeho děti.

Obehnal proto tu horu kanálem... Víš, co je to kanál?“

„Ne.“

„To je taková řeka, co vede stále kolem dokola. A takovou řekou obehnal Poseidon celou tu ho...“

„Říkal jsi, že Atlas.“

„Tak dobře, Atlas obehnal takovou řekou celou tu horu, aby mu vlci nesežrali děti...“

„A co kdyby vlk tu řeku přeskočil?“

„Tak tam udělal ještě jeden takový kanál.“

„A kdyby vlk přeskočil...“

„Tak tam udělal ještě jeden takový kanál a už se tak hloupě neptej!“

A pak Platón vyprávěl, jak králové-Atlanti moudře vládli zemi, kterou si právě vymyslel, jak se tam harmonicky rozvíjely vědy i umění, a protože ho vždy nejvíce zajímaly problémy ideálního společenského zřízení, vysvětloval Krítiovi své představy sociálně ekonomické struktury, názory na otázky školství i postavení žen ve společnosti. Aniž si to uvědomil, zaujala ho historie země, kterou nazval Atlantidou, do té míry, že si ani nevšiml, že chlapce to už dávno nebaví a klidně si hraje s drahocennou mušlí.

„... a žili tedy v Atlantidě spokojeně a moudře, že to i Olympany popudilo,“ končil své vyprávění Platón. „Seslali tedy na Atlantidu zemětřesení, potopu, erupci vulkánu a jiné nepříjemnosti, takže se

musím, chlapče, přiznat, že se na perspektivy ideálního státu dívám dost pesimisticky. Prostě se jednoho krásného dne rozlehlo hromové bum...!“

„Bác!“ zavřískl od balustrády nadšeně Kritiás, jenž právě shodil z terasy mušli a radoval se z fontány jiskřících kapek, které se rozstříkly nad hladinou azurových vln Egejského moře.

„Cos to udělal?!“ zařval zoufalý Platón. „Ty rošťáku, cos to proved?“

„Nech mě, jó! Stejně sis všechno vymyslel. Tři kanály a paterčata — pcháá! Že se nestydíš takhle lhát malým dětem. A nebij mě, jó! Nebo to řeknu mámě.“

„Děti nikdy nebiju!“ ohradil se velký učenec. „A vůbec, mizero, koukej vypadnout! Jsem snad tvoje chůva? Jestli ti nějakou vlepím, tak se ještě ukáže, kdo je tady sklerotik!“

Kritiás pochopil, že je s legráckama konec a tiše se vytratil.

Když asi za hodinu přišel z nakladatelství otrok pro rukopis, ležela, už před Platónem celá role papyru popsaná neuspořádaným, nečitelným rukopisem génia. U nohou mu spal Kritiás, jemuž se zdálo o vlku požírajícím bezbranná paterčata.

„Běž a řekni, ať to dají hned do čísla,“ přikázal otrokovi Platón.

Pak nakrmil toho syčáka Kritia a uložil ho k spánku. Když se vrátila snacha, už se smrákalo.

Uplynulo mnoho, mnoho let.

Otylý a opilý Kritiás vyprávěl svým kumpánům nad kráterem vína:

„... a jak jsem tehdy mrskl tou mušlí přes zábradlí, starý jen vyjekl: Ne! Vždyť takhle už nezůstalo z Atlantidy vůbec nic! — Ale já na to: Jen seď, dědo, stejně máš sklerózu. — A on se pak naštvál a vymyslel si to o té Atlantidě.“

Jeho kumpáni se na něj dívali útrpně a s politováním. Nevěřili mu ani slovo. Právě totiž chystali loď, aby se vydali hledat onen tajuplný bájný kontinent.